

คุณของชีวิต

หนังสือคุณธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

๑. คุณของชีวิตกับหน้าที่ของทุกคน
๒. โลกฉัน
๓. สิทธิประโยชน์ที่เราในฐานะหัวใจหนึ่งเพราะทุกคนต่างพา
๔. หลักเกณฑ์ที่ระบอบให้โลกเราอยู่ได้
๕. คุณโยทนานและธรรมปฏิบัติกันดาร

คุกของชีวิต

พุทธทาสภิกขุ

ได้รับความเมตตาจากธรรมทานมูลนิธิ

ให้จัดพิมพ์หนังสือชุดหมุนล้อธรรมจักรออกเผยแพร่

เพื่อรักษาดั้งเดิมของธรรมทานมูลนิธิในสมัยที่หลวงพ่พุทธทาสยังมีชีวิตอยู่

ปัจจุบันนี้ธรรมทานมูลนิธิยังคงทำหน้าที่หมุนล้อธรรมจักรอยู่ต่อไป

ธรรมสภาขอกราบขอบพระคุณธรรมทานมูลนิธิและคณะผู้จัดทำครั้งแรกเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

คำปรารภ

การจัดพิมพ์หนังสือชุดอนุบาลคือ ขบวนการใหม่ ซึ่งเผยแพร่
เพื่อ ฝึกอบรมของภาคการศึกษาแห่งชาติแห่งศรีธรรม เวียงจันทน์-
ประเทศลาว ส่วนแต่ก่อนก็ใช้ภาษา และวิธีการอันดี แต่จัดพิมพ์
โดยสถาบัน อานามดิสัน.

ตาม: เป็น ปรัชญาชีวิต ของชีวิต, แต่เขาสนใจ
ก็มีเพียงปรัชญาชีวิตอันหนึ่งเท่านั้น ส่วนวิธีสอน. ซึ่งวิธีที่สอน
ปรัชญาชีวิตนั้น เป็น ชีวิตที่สงบแล้ว และ เป็นความสุข.
คือ เป็นชีวิตที่สงบแล้ว เพราะเขาสนใจชีวิต, และ
นี่จะเปรียบกับ ไม่ได้โดย. ตามที่มีชีวิตที่สงบแล้ว
ตาม: นั้น เป็น ความสุขทางใจ ของแต่ละคน และ ความสุข
อันหนึ่งอันใดก็ตาม และ ความสุข อันหนึ่งอันใด
เป็น ชีวิต.

เป็นความสุขอันหนึ่งอันใดก็ตาม คือ การที่
คน มีความสุขเป็น เป็นอันหนึ่งอันใด และ มีความสุขอันหนึ่งอันใด
อันหนึ่งอันใด เป็น ไปหนึ่ง แต่ แต่ อันหนึ่งอันใด อยู่ทาง อันหนึ่งอันใด
อันหนึ่งอันใด แต่ อันหนึ่งอันใด. อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด
อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด
อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด
อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด

ความสุขอันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด
อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด อันหนึ่งอันใด
อันหนึ่งอันดี; อันหนึ่งอันดี อันหนึ่งอันดี อันหนึ่งอันดี

คำนำในการพิมพ์หนังสือชุดหมุนล้อธรรมจักร

คู่มือของชีวิต

ธรรมสังคายนาในมงคลกาล ๑๐๐ ปี ท่านพุทธทาส พระพุทธศักราช ๒๕๔๙

หนังสือชุด 'หมุนล้อธรรมจักร' ชุดนี้ ธรรมทานมูลนิธิ โดย คุณเมตตา พานิช ประธานมูลนิธิฯ เมตตา มอบให้ธรรมสภา จัดพิมพ์เผยแพร่แก่พุทธศาสนิกชน เพื่อประโยชน์แห่งประชาชน ทั้งหลาย หนังสือชุดหมุนล้อธรรมจักรนี้ ทางสวนโมกขพลาราม จัดพิมพ์เป็นธรรมบรรณาการ แต่สาธุชนที่มาเยี่ยมชมสวนโมกข์ ในกาลสมัยที่ท่านเจ้าประคุณพระธรรมโกศาจารย์ (หลวงปู่พุทธทาสภิกขุ) มีชีวิตอยู่ และในปัจจุบันมีผู้สนใจสอบถามมา ทางธรรมทานมูลนิธิเป็นจำนวนมาก ด้วยปรารถนามีไว้เป็นสมบัติส่วนตัวเพื่อศึกษาปฏิบัติ และเก็บไว้เป็นหนังสือประจำตน หรือ มอบเป็นที่ระลึกในงานพิธีต่างๆ อันเป็นการช่วยเผยแพร่พระ พุทธศาสนาให้แพร่หลายได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงยิ่งขึ้น

หนังสือชุดนี้ ธรรมสภาได้จัดพิมพ์จากต้นฉบับเดิม ของธรรมทานมูลนิธิ เพื่ออนุรักษ์ต้นฉบับเดิมไว้ อันเป็นการรักษา พระธรรมคำสอนมิให้คลาดเคลื่อน โดยได้รับการตรวจสอบ และ ตรวจทานจากธรรมทานมูลนิธิแล้ว ในกาลสมัยที่ท่านเจ้าคุณ

พุทธทาสภิกขุยังมีชีวิตอยู่ และในปัจจุบันขณะนี้หนังสือหมุนล้อ
ธรรมจักรชุดนี้ยังหมุนล้อเผยแผ่พระธรรมต่อไป โดยธรรมทาน
มูลนิธิเป็นผู้นำดำเนินการจัดทำชุดหมุนล้อธรรมจักรชุดนี้

เพื่อเป็นการบูชาพระคุณ แห่งพระเดชพระคุณท่าน
เจ้าประคุณ พระธรรมโกศาจารย์ (หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ) ผู้
ก่อตั้งสวนโมกขพลาราม ธรรมทานมูลนิธิจึงได้มอบหมายให้
ธรรมสภาดำเนินการจัดพิมพ์เผยแผ่ เพื่อเป็นธรรมสักการะและ
แสดงกตเวทิตา ถวายแด่พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าประคุณ
พระธรรมโกศาจารย์ (หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ) เนื่องในมงคล
กาล ๑๐๐ ปี ท่านพุทธทาส ในปีพระพุทธศักราช ๒๕๔๔

ท่านสาธุชนที่ได้อ่านและศึกษาหนังสือชุดหมุนล้อ
ธรรมจักรชุดนี้ ถือว่าได้อ่านและศึกษาพร้อมทั้งปฏิบัติได้อย่าง
ถูกต้องตามคำสั่งสอนของท่านเจ้าคุณพุทธทาสภิกขุ ซึ่งธรรมสภา
มีความภูมิใจและถือเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ทางธรรมทานมูลนิธิ
ได้มอบความไว้วางใจให้เป็นผู้จัดพิมพ์หนังสือชุดนี้ หนึ่ง ในการ
จัดพิมพ์ครั้งนี้ ธรรมสภาได้จัดพิมพ์รวมเล่มเป็นหนังสือปกแข็ง
และเย็บเชือกอย่างดี เพื่อความคงทนแข็งแรง ด้วยหวังให้มีอายุ
ยืนนานนับ ๑๐๐ ปี เพื่อในกาลต่อไปไม่มีใครพิมพ์หนังสือที่ดี
เช่นนี้ออกเผยแผ่ ลูกหลานของเราก็จะมีหนังสือที่ดีไว้ศึกษา
เพื่อเป็นประทีปส่องทางชีวิต

หนังสือชุดหมุนล้อธรรมจักรนี้ จัดพิมพ์เป็นชุดและจัก
ได้ทยอยพิมพ์ออกตามลำดับแห่งเนื้อเรื่อง จนครบทั้งชุดแห่ง
หนังสือชุดหมุนล้อธรรมจักร ของท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านสาธุชน
จักอ่านและศึกษาเล่มใดเล่มหนึ่งก่อนก็ได้ เพราะแต่ละเล่มได้
สาธยายธรรมไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเองแล้ว แต่ถ้าท่าน
ต้องการสะสม หรือมีไว้เป็นมรดกของท่านและครอบครัว ขอ
ได้โปรดติดตามต่อไป โดยสอบถามได้ที่ ธรรมทานมูลนิธิ โทร
(๐๗๗) ๔๓๐๕๕๒ และ ธรรมสภา โทร (๐๒) ๘๘๘๗๔๔๐

ธรรมสภาขอปวารณาถวายแก่ ห้องสมุดของวัด หรือ
สถานปฏิบัติธรรม ที่แจ้งความจำนงขอรับเป็นธรรมทานไปที่
ธรรมสภา อันถือเป็นการบูชาคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์
(หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ) ผู้เป็นองค์บรรยายหนังสือชุดนี้

บุญกุศลอันจักพึงมีพึงได้จากการจัดพิมพ์หนังสือ
ชุด หมุนล้อธรรมจักร ในครั้งนี้ ธรรมสภาขอนอบน้อมถวายแด่
ท่านเจ้าประคุณ พระธรรมโกศาจารย์ (หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ)
พระผู้เป็นองค์บรรยายพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ให้แพร่หลายไปในทั่วทุกอณูแห่งจักรวาล

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สารบัญ

ทุกข์ของชีวิตกับเสน่ห์ของคุณ	๑
โลกอื่น	๔๓
อิทัปปัจจยตาในฐานะหัวใจแห่งพระพุทธศาสนา	๗๗
อิทัปปัจจยตาในฐานะหัวใจแห่งพระพุทธศาสนา (ต่อ)	๘๕
หลักเกณฑ์ที่จะช่วยโลกให้รอดอยู่ได้	๑๒๓
อนุโมทนาและธรรมปฏิบัติถันถาร	๑๖๓

ของ หุทธศาสตร์ศึกษา

เรื่อง

ลูกของชีวิต

หนังสือชุดหมุนล้อธรรมจักร

คุณของชีวิตกับเสน่ห์ของคุณ

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ เป็นครั้งที่ ๓ แห่งภาค
มาฆบูชาในครั้งนี อาทมาก็ยังคงบรรยายเรื่อง ธรรมะคือสิ่ง
พัฒนาชีวิต ต่อไปตามเดิม. ในชุดนี้ครั้งแรก ก็พูดถึงข้อ
ควรทราบทั่วไป เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าชีวิต, ครั้งที่สอง ก็ได้
พูดถึงชีวิตเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อม, ครั้งนี้เป็นครั้งที่
สาม ก็จะมีพูดโดยหัวข้อว่า คุณของชีวิตกับสิ่งที่หล่อเลี้ยง
ชีวิต.

ชุด ธรรมะคือสิ่งพัฒนาชีวิต ครั้งที่ ๓, ๗

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐

คนติดคุกของชีวิตอยู่อย่างไม่รู้สึกร.

ฟังก์มันก็เป็นของแปลกอยู่บ้าง ที่เรียกว่า คุกของชีวิต มันมีความน่าหวัอยู่ตรงที่เรียกว่า ไม่มีใครรู้จัก. ผู้ที่ติดคุกเหล่านี้ไม่รู้จักคุก, แล้วก็จะไม่รู้สึกรว่าติดคุก; พอมาบอกว่าติดคุกก็คงจะไม่เชื่อ แล้วก็ไ้พักค่อไป. ใครมันติดคุก มันก็น่าหวั: ถ้าพูดอย่างธรรมคาสาณญ์ก็ว่า เรารานแหละมันติดคุก, มันติดคุกอะไร? ก็ติดคุกตัวเรา, หรือจะพูดว่าตัวตน — ตัวตน; พุดอย่างตัวตน คนธรรมคามีตัวตน, ตัวตน นั้นแหละ มัน ติดคุก มันก็ ติดคุกแห่งตัวตน. ถ้าพูดกันกลางๆ ว่าชีวิตๆ ก็ชีวิตนั้นแหละ มันติดคุก, ติดคุกของชีวิตเอง.

ฟังก์ให้ค้ว่า ถ้ามีเรา เรานั้นแหละมันก็เป็นคุก, เราติดคุกเรา; ถ้าพูดว่าตัวตน มันก็คือตัวตนติดคุกตัวตน, ถ้าพูดว่าตัวกู มันก็ตัวกูมันติดคุกตัวกู ตัวกูมันกลาย เป็นคุกของตัวกู. ถ้าพูดว่าชีวิต ชีวิตติดคุก มันก็ติดตัวชีวิต ชีวิตกลาย เป็นคุกขึ้นมา. ที่จริงสิ่งเหล่านี้มิได้มีตัวตน, มิได้มีตัวตน แต่แล้วก็ เป็นคุกทั้งที่ไม่มีตัวตน. ถ้าตัวตน

เป็นมายา คุณ เป็นมายา ก็เรียกว่ามันเป็นคุณได้ ตลอดเวลาที่ยังมีความรู้สึกว่าเป็นตัวตน เป็นตัวกู เป็นตัวเรา มันก็ติดอยู่ในสิ่งนั้นแหละ, สิ่งนั้นแหละมันกลายเป็นคุณ เรียกว่าติดคุกของชีวิต, ชีวิตเองกลายเป็นคุณ สำหรับชีวิตนั้นติดคุก. อย่างนี้จะเข้าใจได้หรือไม่ ก็ลองใคร่ครวญดูเถิด ถ้าเข้าใจก็จะฟังถูก, ถ้าเข้าใจไม่ได้ ก็คงจะฟังไม่ถูกเหมือนกัน, แต่เดี๋ยวนี้อยากจะให้เข้าใจ อยากจะให้เข้าใจ จึงเอามาพูด.

ทุกคน ทุกคน ล้วนแต่ติดคุก ยกเว้นพระอรหันต์, ยกเว้นพระอรหันต์ พวกเดียวที่จะไม่ติดคุก เพราะว่าท่านไม่มีตัวตน ท่านหมดความรู้สึกแห่งตัวตน ไม่มีตัวตนที่จะกลายเป็นคุณ. ขอให้สังเกตกันในข้อนี้ พอเริ่มจะเป็นพระอรหันต์ ก็เริ่มหลุดจากคุก, เป็นพระอรหันต์ ก็คือหลุดจากคุกโดยประการทั้งปวง เพราะมันหมดตัวตน; ถ้ายังมีตัวตนอยู่เพียงใด ตัวตนก็เป็นคุกของตัวตนอยู่เพียงนั้น. นี้เรียกว่าทุกคนติดคุกแห่งชีวิตหรือไม่ ก็ใคร่ครวญดูเถิด อะไรๆ มันก็ไม่พ้นไปจากอำนาจวิสัยแห่งตัวกู—ของกู มันวนอยู่ในนี้ มันออกไปจากนี้ไม่ได้, มันมีอัตตานุทิฏฐิ—มีความตามเห็น ว่าตัวว่าตน มันก็วนอยู่ในทิฏฐินี้ ออกไปจากทิฏฐินี้ไม่ได้

ก็เรียกว่า ตีตคูกแห่งทิวฐิวว่าตัวตน. ใครเป็นผู้คิด? ที่เรียกว่า ตัวตนนั้นแหละ; เพราะฉะนั้นมันก็คือคนนั่นเอง คนธรรมดาสามัญที่ยังมีความยึดถือว่า ตัวตน มันก็ตีตคูกแห่งตัวตนที่มันยึดถือขึ้นมา. แล้วมันน่าสงสารหรือไม่? แล้วมันรู้สึกตัวหรือไม่? นี่ขอให้กึกกูดึก.

แล้วที่มันน่าสงสารยิ่งไปกว่านั้น น่าละอายยิ่งไปกว่านั้น ก็คือว่า คน คน มนุษย์นี้ มันตีตคูกตรงที่ที่มันคิดว่ามีตัวตนเท่าไร, แล้วมาแหม่มันกลับไม่ตีตคูก หรือไม่ตีตคูกมากเหมือนคน; น่าหัวหรือไม่น่าหัว สัตว์เศรษฐกิจมันกลับตีตคูกน้อยกว่าคน เพราะมันคิดว่าตัวตนไม่ค่อยมาก, ไม่ค่อยจะเป็น ไม่ค่อยจะมาก, มันเลยตีตคูกน้อยกว่า มันไม่วุ่นวายเดือดร้อนอยู่ด้วยตัวกู ๆ มากเหมือนกับคน, คนตีตคูกมากกว่าก็น่าละอายแหมหรือไม่? หรือว่าจะกูให้คำลงไปอีก จนถึงตันไม้ชีวิตประเภทตันไม้ระดับตันไม้ นี่ยังตีตคูกน้อยลงไปอีก, มันคิดไม่เป็น มันยังไม่มีตัวตน จะไม่รู้สึกอะไรเสียเลย ความตีตคูกมันก็น้อยกว่า น่าละอายหรือว่าน่าสงสารตัวเองหรือไม่?

นี่มาบอกให้รู้ว่า มนุษย์หรือคน คนธรรมดาอันนี้ มันตีตคูกตัวเอง มีตัวกูเท่าไรก็ตีตคูกเท่านั้น, มีของกูเท่าไร

ก็ติดคุกของกูเท่านั้น, ความรู้สึกเป็นตัวกูเป็นของกูนั้น
 แหะและเป็นตัวกู ของใครก็คนนั้นคิด. ถ้าเรียกว่าชีวิต
 ชีวิตก็กลายเป็นกู, ถ้าเรียกว่าตัวตน ตัวตนก็กลายเป็นกู,
 ถ้าเรียกว่าตัวเรา เราก็กกลายเป็นกูสำหรับเรา, ช้อนเคยมอง
 เห็นกันหรือเปล่า? ถ้าไม่มองเห็นก็ควรจะมองเห็นกันเสียที่
 เพราะว่ามันฝังธรรมะมานานักแล้ว; ธรรมะเป็นธรรมะอยู่ใน
 พระไตรปิฎก อยู่ในหนังสือ อยู่ในหีบในห่อ, ธรรมะไม่
 มาอยู่กับชีวิต ไม่มาเป็นเครื่องเปิดเผยของชีวิต ไม่มาเป็น
 สิ่งพัฒนาชีวิต.

พึงรู้ดีกว่าชีวิตกลายเป็นกู.

เดี๋ยวนี้เราจะคุยเขียนกันให้รู้สึกชัดเจนลงไปว่า ธรรมะ
 เป็นเครื่องพัฒนาชีวิต, อย่าให้ชีวิตนี้มันมีคมนตรี มันโง่
 เหลา จนกลายเป็นกูแก่ชีวิตนั่นเอง, ชีวิตกลายเป็นกู
 สำหรับชีวิตนั่นเอง แล้วจะติดคุก. พังตุลคล้ายกับว่าเป็น
 เรื่องลึกลับ แต่ถ้าไม่เคยคิดไม่เคยนึก มันก็เป็นเรื่องลึกลับ
 ถ้าเคยคิดเคยนึกอยู่บ่อยๆ ก็เป็นเรื่องธรรมดาๆ ในข้อที่ว่า
 แต่ละคนๆ ติดอยู่ในความยึดมั่นถือมั่นว่า ตัวตน บ้าง
 ว่า ของตน บ้าง แล้วมันทำอะไรให้นอกไปกว่านั้นไม่ได้,

วนอยู่ในความคิดนี้ก่อนนี้ เหมือนกับวนอยู่ในคุก ถูก
ขังอยู่ในคุกออกไปไม่ได้.

คนธรรมดาที่ติดคุกอย่างธรรมดา, อันธพาลที่ติดคุก
มีตึงไปกว่าธรรมดา; แม้ว่ามันจะเป็นรูปแบบที่ต่างกัน
มันก็เป็นคุกทั้งนั้นแหละ ถ้ามันยังมีตัวตน. พวกเทวดาใน
สวรรค์ก็มีคุกสวยงามหรูหราๆ, พวกมนุษย์ก็ทำบุญอยากจะไป
ติดคุกที่นั่น, พวกพรหมก็ยิ่งมากไปกว่านั้น มีตัวกษัตริย์เหนียว
แน่นยิ่งกว่าใคร. บางคนอาจจะไม่เคยเข้าใจก็ได้ว่า พวก
พรหมนั้นจะมีตัวตนเบาบาง, ในพระบาลีมีกล่าวชัดว่า พวก
พรหมนั้น กลัวตายที่สุดเลย พอพูดถึงว่าการดับแห่งสักกายะ
ดับแห่งตัวตนของกุนี พวกพรหมกลัวที่สุด. เพราะเขากำลัง
รู้สึกว่าเขาสบายที่สุด ดีที่สุด ประเสริฐที่สุด วิเศษที่สุด,
เป็นชีวิตที่ประเสริฐที่สุดไม่อยากตาย; พอพูดว่าจะต้องตาย
พวกพรหมจะกลัวมากกว่าพวกไหน เพราะมีตัวตนที่น่ารัก
น่าพอใจ น่าพิศมัย ยิ่งกว่าตัวตนพวกอื่น ก็เลยได้ติดคุกชนิด
ที่ไม่รู้สึกไม่รู้จักมากยิ่งขึ้นไปอีก.

ถ้าจะคุกกันในหมู่มนุษย์ มันก็มีตัวตนกันทั้งนั้นแหละ
ทั้งมนุษย์ โง่มนุษย์ฉลาด เพราะว่าฉลาดอย่างมนุษย์ในโลกนี้

มันไม่ได้ละตัวตนออก, บางทีจะยิ่งลำบากมากไปเสียอีก มี
ทรัพย์สมบัติมาก มีเกียรติยศชื่อเสียงมาก มีไมตรี สังคม
สมาคมที่สูงเลิศมาก, แล้วจะว่าอย่างไร มันก็ติดคุกที่สวยงาม
กว่าคนธรรมดา ซึ่งมันมีส่วนที่หลงยึดถือน้อย เพราะมันไม่
ค่อยจะมี. ถ้าไปถึงอันธพาล ก็ติดคุกมีกเอาเลย นี่ในโลก
อันธพาลก็ติดคุก, คนปรกติก็ติดคุก.

ที่นี้ว่าคนดี ๆ มันบ่ดี มันหลงดี มันเมาดี มัน
จมดี, คนดีมันก็ติดคุกของความดี, คนเมาบบุญ บ้าบุญ
หลงบุญ จมอยู่ในบุญ มันก็ติดคุกบุญ บุญ บุญ. ข้อนี
ละคงถูกค่า เพราะมีสอนกันแต่ให้ทำบุญ สอนกันแต่ให้ทำดี;
เรามาบอกว่าบุญว่าดี เป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ แล้ว
กลายเป็นคุกหนักกว่าธรรมดา ก็ต้องถูกค่า แต่ไม่เป็นไร
พูดความจริงกันก็ได้. คนโบราณบ่อย่าตายายของเราเขาก็คงจะ
รู้ดี มันจึง มีคำพูดของคนโบราณ ซึ่งเคยเอามาพูดให้ฟังอยู่
บ้างแล้ว แต่จะลืมกันเสียแล้วก็ได้ว่า “ทั้งชั่ว ทั้งดี ล้วนแต่
อัปรีย์” จะค่าก็ได้ เอาซิ; บอกว่า “ทั้งชั่วทั้งดีล้วนแต่
อัปรีย์” นี่เป็นคำพูดของคนโบราณ ยืมเขามาไม่ใช่ว่าจะมอง
เห็นได้เอง. แต่เมื่อพอได้ยินเขาพูดก็นึกขึ้นได้ เออจริง;

คำว่าอัปรีย อัปรียะ แปลว่า ไม่น่ารัก ไม่ควรรัก ไม่น่ารัก
 เพราะว่าถ้าไปยึดมันถือมันเข้าแล้ว มันกัดเอาทั้งนั้นแหละ,
 ทั้งชั่วทั้งดีไปยึดมันกับมันเถอะ มันกัดเอาทั้งนั้นแหละ.
 จึงไปติดคุกชั่วติดคุกดี.

ยึดมันหมายมันดี แล้วก็เดือดร้อนลำบากอยู่เพราะดี,
 บ้าเลยเพราะดี, อย่างนี้จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ ไปคิดดูเองว่า
 คนบ้าทั้งหลายในโลก มีคนบ้ากี่ล้าน ๆ คน ทุกคนมันบ้า
 ดีมาก่อน มันบ้าดีมาก่อนมันจึงบ้าจริงบ้าจริง ๆ ขึ้นมา ;
 ก่อนที่จะวิปริตเป็นคนเสียสตินั้นมันมีเรื่องบ้าดี บ้าดี จะดี
 จะดี จะดีอย่างนั้น จะดีอย่างนี้ มากมายหลายอย่างก็เลยได้
 บ้าจริง, ค่อย ๆ ลืมตัวไปจนบ้าจริง ; มากกว่านั้นอีก มันก็
 ฆ่าตัวตาย. คนฆ่าตัวตายนานาชนิด หลายรูปแบบ ไป
 พิจารณาสอดส่องดูไปถึงจุดที่สำคัญ ก็จะพบว่ามันมีมูลมา
 จากมันบ้าดี, เขาคิดว่าไม่มีทางออกทางอื่นแล้วที่มันจะดีได้
 นอกจากฆ่าตัวเองเสีย, ฆ่าลูกฆ่าเมียเสีย, แล้วฆ่าตัวเองเสีย,
 แล้วก็จจะว่าดี พันทุกข์ไปที่ หรืออะไรตามแบบของเขา
 ก็คือเขาเห็นว่ามันดี จึงฆ่าตัวเองตาย. นี่มันคือติดคุกอยู่ใน
 ความดี, ติดคุกของความดี ได้บ้าจริงบ้าง ได้ฆ่าตัวตายบ้าง

อะไรบ้าง. ความคิดอย่างอื่นไม่มี ถ้าออกไปจากความคิด
อันนี้ไม่ได้ มันก็ติดคุกของความคิดอันนี้ มันจึงมีผลอย่างนี้
ที่เคี้ยวร้อนนอนไม่หลับกระสับกระส่ายอยู่, มันไม่ได้ก็ตามที่
มันต้องการ เพราะมันไปบ้าตีเข้าไปมากพอสมควรแล้ว มัน
ก็ต้องนอนไม่หลับ แล้วมันก็ทรมาณ ด้วยความบ้าตี อยากตี
หลังตี เมาก็.

หลักพระพุทธศาสนาเป็นความถูกต้อง.

ควรจะรู้จักกันว่า มนุษย์นี้รู้จักแต่บ้าตี มันไม่
ต้องการจะกลางๆ, ไม่ต้องการแต่เพียงว่ากลางๆ คือถูก
ตองก็พอแล้ว, ไม่ต้องชั่วไม่ต้องดี ถูกตองก็พอแล้ว นี่ก็
หมายความว่า. คำว่า ถูกตองๆ นั้นมันไม่บ้า; ถ้ามันมุ่ง
หมายเอาแต่เพียงถูกตองๆ แล้วมันบ้าไม่ได้; หรือ คำว่า
กุศล, เป็นกุศล เป็นกุศล นี้มาจากความฉลาด มันก็บ้า
ไม่ได้, แต่ถ้าว่าบุญมาจากศรัทธาทิ้งมกายก็ได้ เพราะ
ฉะนั้น บุญมันบ้าได้ จึงมีคำพูดว่าบ้าบุญ; แต่คำพูดว่า
บ้ากุศลไม่มีไม่ได้ยิน เพราะคำว่า กุศลมาจากปัญญา จาก

ความฉลาด ตัดความโง่ มันเลยไม่บ้า; เอนั้นแหละ เป็นที่พึ่งเส็ง ว่าถูกต้อง ถูกต้อง.

คำว่าถูกต้องๆ นี้ ขอให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ตามหลักธรรมะถูกต้อง ก็ไม่เป็นอันตรายแก่ฝ่ายใด มีประโยชน์แก่ทุกฝ่ายนั้นคือถูกต้อง, ถูกต้อง ถูกต้องตามแบบนักศึกษายุคใหม่ ถูกต้องตาม logic ถูกต้องทาง philosophy ถูกต้องบ้างๆ บอๆ นั้น ไม่มีจุดจบ แล้วก็ไม่ค่อยจะตกลงกันได้ ว่าถูกต้องอย่างไร. ถ้าถูกต้องตามหลักธรรมะแล้วมันง่ายนิดเดียว ไม่ทำอันตรายใคร เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย, นี้คือถูกต้อง เรียกว่าสัมมา สัมมา แปลว่า ชอบๆ โดยชอบคือถูกต้อง. สัมมัตตา ความถูกต้อง เป็นตัวพุทธศาสนาทั้งคั่นเลย สัมมัตตะ ๑๐ ประการ นั้น เป็นตัวพุทธศาสนาที่สมบูรณ์; ถ้า *มรรค* มีองค์ ๘ ประการยังเพียง ๘ นั้นยังเป็นเพียงส่วนเหตุ, ถ้ามีส่วนผลคือ สัมมาญาณะ สัมมาวิมุตติ เข้ามาเป็น ๑๐, เป็นพุทธศาสนาสมบูรณ์, เป็นความถูกต้อง ๑๐ ประการ นี้ถูกต้องๆ นี้มันจึงออกไปจากคุกแห่งความชั่วความดี.

ฉะนั้นขอให้เข้าใจหลักพุทธศาสนา ของตน ว่า ไม่ใช่เรื่องเมามตี บัณฑิต หลงดี จมดี แล้วได้บ้าเลย ; แต่มันเป็นความถูกต้อง : เข้าใจอย่างถูกต้อง, กิจนึ่งศึกษาต้องการอย่างถูกต้อง, พุทจาถูกต้อง, ทำการงานถูกต้อง, เลี้ยงชีวิตถูกต้อง, พากเพียรถูกต้อง, มีสติระลึกรู้ได้อย่างถูกต้อง, มีสมาธิปักใจมั่นอย่างถูกต้อง. มัน ถูกต้อง นะ อย่าแปลว่าดี ; สัมมา แปลว่า โดยชอบคือถูกต้องๆ ; ขอให้ทุกคนสนใจไว้เถอะ จะได้ไม่ติดคุกแห่งความดี คือตัวกู่มันจะดี มันจะได้ดี มันจะมีดี มันก็กลายเป็นติดคุกแห่งความดี, แต่ภายใต้มันไปอีกที มันเป็นคุก คุกแห่งตัวกู. ตลอดเวลาที่มันยังมีตัวกู มันก็ต้องมีความคิดอย่างนั้นแหละ มันออกไปจากความคิดอย่างนี้ไม่ได้ มันติดคุกแห่งตัวกู แล้วตัวกูนั้นมันมีดี มีดีเป็นที่ปรารถนา มีดีเป็นที่หลงไหลพัวพัน มันก็ติดคุกแห่งความดี, ตัวกูดี ติดคุกแห่งความดีของตัวกู. อย่าเข้าใจว่าฉลาดแล้วจะไม่ติด ฉลาดอย่างในโลกๆ นี้ มันยิ่งฉลาดที่จะหันเข้าไปในคุก ; คนฉลาดมันต้องการจะดีมากกว่าอีก มันก็เลยลึกลงไปอีก ติดคุกแห่งความดี ลึกกว่าคนโง่ น่าสงสารหรือไม่ น่าสงสาร.

คำว่า บำดี เมาดี้ หลงดี บำบุญ หลงบุญ นั้น คือสิ่งที่เป็นคุณชนิดที่มองไม่เห็นตัว, แล้วมีความถึงคุณ สูงมาก ถึงเข้าไป ถึงเข้าไป เลยกลายเป็นว่า ตลอดชีวิตนี้ มันติดคุกแห่งชีวิตอยู่อย่างนี้ด้วยกันทุกคน, แล้วก็น่าละอาย สัตว์ไตร่จนาจานที่มันสร้างคุกไม่เป็น มันมีความคิดว่าตัวกู—ของ กู ไม่ค่อยจะเป็นหรือเป็นน้อย มันเป็นเพียงนิดๆ หน่อยๆ ตามสัญชาตญาณธรรมดา, คนมันคิดเก่ง มันพัฒนาไปใน ทางที่ๆๆ แล้วมันติดอยู่ที่นั่นออกไปไม่ได้.

คำว่า โลกียะ โลกียะ มันก็เกิดขึ้น โลกียะอยู่ใน วิสัยโลก มันก็เกิดขึ้น จนกว่ามันจะเอื่อม มันจะเอื่อมระอา เรื่องดี เรื่องชั่ว เรื่องดีนี้ มันจึงอยากพ้นไปจากนั้น, อยู่ เหนืออิทธิพลของชั่วและดี จึงเกิด คำว่า โลกุตระ ขึ้นมา เหนือโลก เหนือวิสัยโลก. คำว่า โลกนี้ไม่มีอะไร มีแต่ วิสัยแห่งความชั่วความดี วนเวียนกันอยู่ : มีบุญมีบาป มีทุกข์มีสุข มีได้มีเสีย มีแพ้มีชนะ มีได้เปรียบเสียเปรียบ ไม่รู้ก็ร้อยคู่ เป็นคู่ๆ ไปเลย มันอยู่ในวิสัยโลกเป็นโลกียะ มัน เบื่อระอาสิ่งธรรมดาเหล่านี้ มันก็อยากออกไปให้พ้น

อิทธิพลของสิ่งเหล่านี้ จึงได้มีอีกระบบหนึ่งในพระพุทธศาสนา
เกิดขึ้นมา สอนเรื่องพ้นไปจากนั้น คือ โลกุตตระ.

หลุดพ้นจากคุกเป็นโลกุตตระ.

พูดได้ว่าศาสนาอื่นไม่อาจจะมีโลกุตตระ เพราะเขา
อยากจะมีโลกที่ดีที่สุด ไม่ใช่เหนือโลก; เช่นอย่างลัทธิฮินดู
ที่สอนอยู่ในพุทธศาสนา อย่างสูงสุดก็มีอาตมัน, หลุดพ้น
จากโลกนี้ก็ไปอยู่ในปรมาตมัน เป็นโลกที่มีตัวตน เป็นมี
ตัวตนอีกไม่พ้นโลก เพราะยังมีตัวตนที่จะอยู่ ยังมีความเป็น
ตัวตนที่จะอยู่ มันก็ไม่พ้นโลก ไม่ต้องการจะพ้นโลก แต่
ต้องการโลกที่ดีที่สุด. ๕ ทางพุทธเราเห็นว่าโลก ๆ นี้ไม่ไหว
โลกนี้กลายเป็นคุกขึ้นมาแล้ว ๕ อยากจะออกไปเสียจากโลก
จึงเกิดโลกุตตระ เหนือโลกขึ้นมา; แต่เดี๋ยวนั้นไปเข้าใจผิด
กันเสียว่าเป็นโลก เป็นโลกอย่างหนึ่ง ไปอยู่กันที่นั่นเหมือน
กับอยู่ในโลกนี้ ๕ มันเข้าใจผิด จึงออกไปจากคุกไปไม่ได้.
มันเพียงแต่เข้าใจไม่อยู่ใต้อำนาจอิทธิพลของสิ่งต่างๆ ที่มี
อยู่ในโลก ทั้งอยู่ที่นี้อยู่ในโลกนี้ ๕ แต่ว่าอิทธิพลใดๆ ใน
โลก เสน่ห์ใดๆ ในโลก, ความชั่ววนใดๆ ในโลก ไม่ครอบ

งานฉันได้ ฉันอยู่เหนืออิทธิพลเหล่านั้น จิตใจของฉันก็ไม่อยู่
 ใต้โลก มันก็อยู่เหนือโลก. ฉะนั้นเหนือโลก—โลกุตตระ
 ไม่ต้องตายจากโลกนี้แล้วไปอยู่อีกโลกหนึ่งดอก, อยู่ใน
 โลกนี้ แต่มีจิตใจชนิดที่มันเหนือโลก ไม่มีอะไรใดๆในโลก
 หรืออิทธิพลใดๆ ความหมายใดๆ, คุณค่าใดๆในโลกที่จะ
 มาครอบงำจิตใจฉันได้; อย่างนี้เรียกว่าเหนือโลก, ไม่มี
 ทั่วๆไม่มีของกู ไม่มีอะไรที่มาพัวพันจิตใจให้ติดอยู่ที่นั่น
 อย่างนี้ก็เรียกว่า เหนือโลก. พุทธได้บอกอย่างหนึ่งที่ว่า เหนือ
 ทั่วๆ เหนือตัวตน เหนือตัวกู ก็คือเหนือความรู้สึกว่า
 มีตัวกู ก็มีแต่ธรรมชาติตามธรรมชาติ เป็นไปตาม
 ธรรมชาติ ตามกฎของธรรมชาติ แล้วอะไรไม่มีตัวกู, มันก็
 นั้นแหละธรรมชาตินั้นแหละ ก็กายกับใจ กายกับใจ มันเป็น
 ธรรมชาติ, แล้วมันก็รู้จักอะไรได้ทุกอย่าง เพราะใจมันรู้ได้
 คิดได้ แล้วมันก็รู้จักความทุกข์ รู้จักความดับทุกข์ ไม่ต้องมี
 ตัวกู ลำพังกายกับใจที่มีสติปัญญามากขึ้นๆ และสูงสุด มัน
 ก็จัดการของมันได้ โดยที่ไม่ต้องมีตัวกู. อย่างนี้เรียกว่า
 ไม่มีตัวตนขึ้นมาสำหรับจะติดคุกแห่งตัวตน, มันมีแต่
 กายกับใจที่บริสุทธิ์ล้วนๆ ก็ไม่ต้องติดคุก.

ขอให้ศึกษาเรื่องนี้เข้ามาให้ถึงจุดนี้แหละว่า มันมี
 เศรษฐมชาติ จะเรียกว่ามีนามรูปล้วนๆ เรียกว่าขั้น ๕
 ล้วนๆ หรืออายตนะล้วนๆ อะไรก็ได้ ไม่ต้องมีสิ่งที่เป็น
 ตัวกูที่เอามาเป็นตัวตน มันก็มีสิ่งๆ หนึ่งในนั้น ในนามรูป
 หรือในขั้นที่ ๕, ส่วนที่เป็นปัญญา ปัญญามันได้เกิดขึ้น
 มา แล้วมันก็บอกได้ว่า ต้องทำอะไร แล้วมันก็สั่งให้ร่างกาย
 นั้นทำไป พร้อมทั้งจิตใจทำไปตามนั้น ให้มีจิตใจอย่างนั้น มี
 ร่างกายอย่างนั้น มีความคิดนึกอย่างนั้น เต็มขาดลงไป ก็
 ไม่ต้องเป็นทุกข์เลย. นี้เรียกว่ามีทุกข์เพราะโง่ว่ามีตัวตน,
 ตับทุกข์เพราะหมดความโง่ว่ามีตัวตน, จึงพูดว่า เมื่อมีตัว
 ตนก็ติดคุกแห่งตัวตน ทุกคนติดคุกแห่งตัวตน, พอหมด
 ความรู้สึกว่ามีตัวตน มันก็ไม่ต้องติดคุกแห่งตัวตน.
 นี้เรียกว่า หลุดจากคุก, คุกซึ่งความโง่สร้างขึ้นมา; ปัญญา
 มันก็ทำลายเสีย ปัญญาในขั้น ๕ ในธรรมชาตินี้ไม่ต้อง
 เป็นตัวตนออก มันก็ทำลายได้ เพราะมันสร้างขึ้นมาได้ด้วย
 ความโง่ อวิชา, มันก็ทำลายเสียได้ด้วยปัญญา หรือ
 ด้วยวิชา. ฉะนั้นอภิปาฬินจึงพยายามสะสมปัญญา ศึกษา
 ให้เกิดปัญญาที่ถูกต้อง ค่อยๆ ละตัวกูละตัวตนนี้ ให้

บางไป ๆ จนกว่าจะหมด, นั้นแหละก็คือการออกจากคุก, เป็นพระอรหันต์ ก็คือว่าหลุดออกจากคุกโดยประการ ทั้งปวง, ทั่วตนบางไป ๆ ก็เป็นใกล้พระอรหันต์เข้าไป; ถ้ายังมีตัวตนเต็มที ก็ยังเป็น ปุถุชนเต็มที จึงได้พูดอย่างนี้ แล้วมาว่า ทุกคนมันติดคุกแห่งตัวตน ทั้งคนใจ ทั้งคนฉลาด ทั้งมนุษย์ ทั้งเทวดา ทั้งมารพรหม.

ลำดับที่เขาเรียงกันไว้นั้นเขาก็ว่า โลก เทวโลก แล้วก็ มารโลก แล้วก็ พรหมโลก; บางคนอาจไม่เข้าใจว่า ทำไม มารโลกมาแทรกอยู่ระหว่างเทวโลกกับพรหมโลก. มนุษย์คือ อย่างที่รู้จักกันอยู่, เทวโลกนั้นก็มิแปลกออกไป สนุกสนาน เอรีตอรร้อย สวยงามไม่รู้จักเหน็ดกันทั้งนั้นแหละ. นึกว่า มารโลก ก็หมายความว่าเทวดาชนิดนั้นแหละแต่มันสูงสุดชั้นสูงสุด คือ เทวโลกชั้นสูงสุด : กามาวจรชั้นสูงสุด เรียกว่า มาร, มารโลกเป็นที่อยู่ของมาร, พญามารต้องลงมาจากชั้น ปรนิมมิตตวสวัตี ทั้งนั้นแหละ, ไม่ได้ลงมาจาก ยามา กุสิต นิมมา มาจากปรนิมมิตตวสวัตีทั้งนั้น, กามาวจรโลก อันสุดท้าย เรียกว่า มารโลก. ที่นี้ก็ พรหมโลก อย่างมีรูป, อย่างไม่มีรูป ก็มีตัวตนไปตามแบบที่มีรูป, ตามแบบที่ไม่มีรูป; แต่

มีตัวตนจัด เพราะตอนนั้นกามคุณก็ไม่เบียดเบียนแล้ว อะไรก็ไม่มีลำบากแล้ว เพราะไม่มีรูปเป็นที่ตั้งแห่งความลำบาก, ก็เลยหลงใหญ่ หลงตัวเองใหญ่. เทวโลกก็ตี มารโลกก็ตี พรหมโลกก็ตี ล้วนแต่มีตัวตน ๆ ตัวตนติดคุก, ติดคุกแห่งตัวตน.

พูดให้ถูกค่าอีกก็ได้ ลงทุนสักล้านหนึ่ง สร้างโบสถ์สักหลังหนึ่ง จะหลุดจากคุณนี้แล้วไปติดคุณนั้นที่ยิ่งไปกว่านั้น, ไปติดคุกที่สวยงามกว่านี้. ชายคุณนี้เสียแล้วไปซื้อคุณนี้ อยู่ให้สบายให้สวยงามสนุกสนานเอร็ดอ่วยสูงสุดเหวียงเลย. นี่พูดแล้วมันก็ถูกค่า แต่ถูกค่าบ่อยเข้ามันก็ชินไปเองแหละ มันพูดได้เรื่อยๆ ว่า, ระวังให้ตี เรื่องตัวกูเรื่องของคุณมันเป็นอย่างนี้ เรียกว่าคุก คุก แล้วมันก็มีสิ่งหล่อเลี้ยงให้ติดคุก ให้รักคุก; นำหัวหรือไม่นำหัว ในคุกมันมีสิ่งที่ยั่วที่หลอกที่ล่อให้รักคุก ให้อยากจะอยู่ในคุก เพราะไม่รู้ว่าคุณ แล้วก็ยิ่งอยากจะอยู่ในคุก. ถ้าเป็น คุกชั้นสวรรค์ แล้วก็ยิ่งมากกว่านี้ ถ้าเป็น คุกชั้นพรหมโลกชั้นไปอีก ก็ยิ่งไปกว่านั้นอีก, มีอะไรที่รุนแรงมาก ตึงหรือล่อไว้ให้อยากอยู่ในคุก ให้เมาคุก, ให้ไม่อยากจะออกจากคุก

นี่เขาเรียกว่า เทหือในโลก—อัสสาทะ, *อัสสาทะ* กำหนดตามธรรมคา แปลว่า *คุณค่าที่น่ารัก* น่าพอใจ; แต่ว่าเดี๋ยวนี้มันมากกว่านั้น มันก็กลายเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดคนให้จมอยู่ในกองทุกข์.

คุณอย่างมนุษย์โลก ก็มีกามารมณ์อย่างมนุษย์, คุณอย่างสวรรค์ในกามาวจร ก็มีกามารมณ์อย่างสวรรค์, ที่นี้ คุณอย่างพรหมโลกไม่มีกามารมณ์. แต่ก็มีสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือหรือราคะ ทั่วย ยังไปกว่าอีกเหนียวแน่นไปกว่าอีก เป็น รูปราคะ เป็นอรูปราคะ นี้ละยาก. ที่ว่า พระโสดาบัน สกิทาคามี ละไม่ได้ ต้องอนาคามีบรรเทาแล้ว แล้วจึงจะ ละหมดเมื่อเป็นพระอรหันต์ แต่แม้อนาคามีก็ยังละไม่หมดรูปราคะอรูปราคะ—ความสุข อันเกิดมาแต่รูปและอรูปรานั้นแหละคุณที่เข้าใจยากๆ. คุณมนุษย์, คุณเทวดากามาวจร, แล้วก็ คุณพรหมโลก ชนิดมีรูป และไม่มีรูป ล้วนแต่เป็นคุณทั้งนั้น, เรียกภาษาไพเราะว่าเป็น วัฏฏสงสาร เป็นวัฏฏสงสารที่วนเวียน ที่วนเวียนทั้งนั้น, ต้องเหนื่อนั้นขึ้นไป จึงจะเป็นโลกุตระ.

จะว่าอย่างไรกัน? ประกาศตัวเป็นพุทธบริษัท
แล้วก็ติดคุกอยู่ในโลกนี้ ในวิสัยโลก มันก็ยังไม่ลืมหืมตา ไม่
ลืมหืมตา ยังไม่รู้แจ้ง ยังไม่เป็นพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน
เพราะยังติดคุก. เมื่อเราเกิดมา เราไม่มีความรู้ที่ถูกต้องจาก
ท้องแม่ ไม่มีความรู้อย่างถูกต้องติดมาด้วย, พอเกิดโผล่
ขึ้นมา ก็เริ่มติดคุก รัก นั่นก็ติดคุกนั่น เกลียดนี้ ก็ติดคุก
นี้, มีความรักความยินดี ก็ติดคุกที่นารักน่ายินดี มีความ
เกลียดมีความยินร้าย ก็ติดคุกความยินร้ายที่น่าเกลียดน่าชัง
มันก็เป็นคุณชนิดหนึ่งเหมือนกัน เพราะว่ามันจับไว้มันยึดไว้.
อย่าเข้าใจว่า ความโกรธความไม่รักไม่พอใจนั้นไม่ใช่
อุปาทาน, มันเป็นอุปาทานชนิดหนึ่ง สำหรับที่จะยึดไว้
เพื่อเกลียด เพื่อโกรธ เพื่อกลัว เพื่ออะไรต่างๆ; ต้อง
ไม่มีอุปาทาน อย่างใดเลย จึงจะเรียกว่าไม่มีคุก, ไม่ได้
ติดคุก.

ทุกคนติดคุก แล้วยังพอใจเมาคุกอีก.

ขอให้ทุกคนมองดูกันในข้อแรกนี้ว่า เราทุกคนกำลัง
ติดคุก แล้วในคุกนั้นยังมีสิ่งที่ล่อลวงหลอกลวงให้เมาคุก

ให้พอใจที่จะอยู่ในคุก. จะเล่าเรื่องที่เคยเล่าบ่อย ๆ อีกทีก็ได้ว่า ผู้หญิงคนหนึ่งแถวนี้ ย้อออกชื่อเลย ก็อยากไปนิพพาน อาตมาบอกว่า ในนิพพานไม่มีร่างกาย อยากไหม? อ้า! อย่างนั้นไม่เอา ไม่เอา ไม่อยาก, ขอถอน. ในนิพพานไม่มีร่างกายแต่ไม่มีร่างกายก็ไม่อยากไปแล้ว, แต่ที่นี้มีร่างกายในโลกนี้มีร่างกาย แยกอยากจะเอา, แต่ได้ยินเชื่อว่านิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง ๆ แยกก็คิดว่าจะมีร่างกายชนิดที่ดีกว่านี้ ก็อยากจะไป.

มีอะไร ๆ อยู่ในคุกที่ล่อลวงให้คนเมาคุก พอใจคุก สัมผัสใจที่จะอยู่ในคุก ไม่ออกไปจากคุก, แล้วมันก็อยากจะทำให้มีคุกที่ดีกว่า นั้นแหละ จึงละจากคุกอย่างมนุษย์ ไปติดคุกอย่างสวรรค์ กามาวจร แล้วหลุด แล้วก็ไปติดคุกอย่างรูปาวจร ไปติดอย่างอรุปาวจรตามลำดับ : กามาวจร รูปาวจร อรุปาวจร ล้วนแต่เป็นโลกียะ ยังผูกพันอยู่ในวิสัยโลก นั้นแหละคือคุก.

คิดว่าเอาไหม? จะออกจากคุกกันไหม? หรือจะเลื่อนคุก เลื่อนคุกให้ดีกว่า ให้แพงกว่าให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป จะผูกให้มันใกล้ชิด ให้มันง่ายขึ้นมาอีก อยู่อย่างธรรมคาสามัญ

นี้ก็สบายดีแล้ว ไม่ยุ่งยาก; ที่นั่นมัน อยากรจะเลื่อนคุณนี้ ไปกู้เงินเขามาซื้อโทรทัศน์ จะได้เมาโทรทัศน์, จะได้ดูโทรทัศน์ จะได้มีตู้เย็น จะได้มีอะไรต่างๆ, มันอยากเลื่อนคุณเท่านั้นแหละ มันไม่มีอะไรดอก เพราะว่าเราอยู่ใต้โดยไม่ต้องมีตู้เย็น ไม่ต้องมีโทรทัศน์ ไม่ต้องมีรถยนต์; แต่มันก็ไม่พอใจ มันจะเลื่อนขึ้นไปให้มีโทรทัศน์ มีตู้เย็น มีรถยนต์ ก็ไปกู้เงินเขามา แล้วก็เอามาสำหรับเป็นคุณที่ดีกว่าเดิม ที่ยิ่งกว่าเดิม แนบเนียนกว่าเดิม, เป็นการเลื่อนคุณเท่านั้นเอง.

อย่าเข้าใจว่าเป็นการดับทุกข์ หรือเป็นการออกไปจากคุก บางทีมันจะต่ำมากไปกว่านั้น อยู่ดี ๆ มันไม่ชอบมันก็ไปพอใจอบายมุข : อบายมุขคือ คีมน้ำเมา เทียวกลางคืน ดูการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่ว เป็นมิตรไว้; คนเหล่านี้คิดว่าดีกว่าที่นั่น แต่หารู้ไม่ว่านั่นมันเป็นคุกที่ร้ายไปกว่านั้นอีก เขาจึงได้เรียกว่าอบายมุข คือปากทางแห่งอบาย ปากทางแห่งอบาย. อบายมุข บางคนพอใจในน้ำเมาจนยิ่งกว่าสิ่งใด ๆ หมดก็มี เคยเห็นเรียกว่าเมื่อขอร้องให้เลิกน้ำเมาเขาโกรธ. ดูการละเล่น เล่น

การพนัน อย่างนี้เขาชอบยิ่งกว่า, ชอบเล่นไฟยิ่งกว่าฟัง
พระสวด, จริงหรือไม่จริงก็ไปคุยกันแล้วกัน มันอยากจะติด
คุกต่ำๆ ไม่อยากจะเลื่อนให้มันดีขึ้นไป.

๘.๖๕ คุกที่สำคัญคือคุกแห่งอุปาทานว่าตัวตน.

นี่เป็นข้อใหญ่ใจความ สรุปสั้นๆ ได้ว่า ชีวิตมัน
ติดคุก, ติดคุกตลอดชีวิต ตัวตนติดคุก ติดคุกแห่งตัวตน
ตัวกูติดคุกแห่งตัวกู เรียกว่า อุปาทานความยึดมั่นถือมั่น
อย่างโง่เขลานั้นแหละมันเป็นคุก, อุปาทานว่าอะไร มันก็เป็น
คุกชื่ออื่นขึ้นมา. นี่ก็ติดอยู่ที่นั่น แล้วก็มัวเมาอยู่ที่นั่น
มีตัวตนมากเท่าไร ก็เป็นคุกใหญ่ขึ้นเท่านั้น, มีอุปาทานมาก
เท่าไร มันก็เป็นคุกมากคุกใหญ่ขึ้นเท่านั้น, มันลำบากมาก
ลำบากน้อย มันก็เท่ากับความมากหรือน้อยของอุปาทานนั้น
แหละ, อุปาทานมีเท่าไรมันก็สร้างควมมากควมใหญ่
ควมลำบากยิ่งยากขึ้นเท่านั้นแหละ.

อุปาทานก็อยู่ในรูปของ ๒ คำ คือ ตัวตน กับ
ของตน จะตัวเราหรือของเรา, ตัวตนหรือของตน ตัวกู

หรือของกูก็แล้วแต่ มันก็มี ๒ อันเท่านั้นแหละ คือ มีว่า
 ตัวตน กับว่า ของตน. ตัวตน ก็คือ ตัวข้างใน ตัวตน ๆ
 นามรูปเป็นตัวตน, ขันธ์ ๕ เป็นตัวตน, อายุตนะ ๖
 เป็นตัวตน, นี้เรียกว่าตัวตน ๆ. ทิศกุกแห่งตัวตนเต็มทีเลย
 หันไปทางไหนก็ยังอยู่ในกุกแห่งตัวตน, จะหมุนจะคั่นไปทาง
 ไหน ก็ยังอยู่ในกุกแห่งตัวตน ถึงขั้นพรหมโลกก็ยังหมุนอยู่
 ในกุกแห่งตัวตน; นี้เรียกว่ากุกภายในเป็นตัวตน. ที่น
 กุกที่เนื่องกับตัวตน จะเรียกว่ากุกภายนอกก็ได้ แต่
 คำบาลีเขาว่า เนื่องอยู่กับตัวตน ก็คืออัตตนิยา; อัตตาคือ
 ตัวตน, อัตตนิยาคือของตน คือ ของกู ๆ ๆ. ตัวตนมันมีอะไร
 เป็นที่ยึดถือ มันก็ว่าอันนั้นแหละของกู ๆ ๆ มันก็ได้แก่สิ่ง
 อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ ที่เป็นวัตถุก็เป็นบุตถุภรรยาสามี
 ทรัพย์สมบัติ ที่เป็นนามธรรมก็เป็นเกียรติยศ เป็นบุญเป็น
 กุศลเป็นอะไรไปตามแต่มันจะยึดเอาว่าเป็นของกู.

สิ่งที่เป็นที่ตั้งต้นแห่งความยึดถือ มีอยู่ ๒ อย่าง
 เป็นตัวตน กับ เป็นของของตน คือ เป็นอัตตา เป็น
 อัตตนิยา, แล้วมันขึ้นอยู่กับตัวตน เพราะว่าถ้ามีตัวตนแล้วมัน
 ก็จะมีของตน ถ้ามันไม่มีตัวตนมันมีของตนไม่ได้. ถ้ากูกัน

ที่แท้มันก็คล้ายๆ กับมีสิ่งเดียวคือตัวตน กับสิ่งที่เนื่องอยู่กับตัวตน มีตัวตนเป็นประธาน; แต่ถ้าแยกเป็น ๒ อย่างก็มีตัวตนกับสิ่งที่เป็นอย่างตน หรือเนื่องอยู่กับตัวตน แยกออกมาเป็นของตนก็เรียกว่าของตน.

เรามีตัวตน, เรามีของตนเป็นเครื่องกักขังจิตใจให้อยู่ในวงนั้น ออกไปจากนั้นไม่ได้; ติดคุกตัวตนแล้วมีเสนห์ คือของตนที่อยู่ในคุก มันล่อมันหลอกผูกพันเอาไว้ ไม่ให้อยากออกไปจากคุกนี้, มีของตนเป็นเครื่องหลอก เป็นเครื่องล่อ เป็นเครื่องทำให้มัวเมาอยู่ในคุกนี้ คุกแห่งตัวตน ทั้งตัวตนและทั้งของตนมันก็กลายเป็นคุกไปหมดรวมกันไปแล้ว. ฉะนั้นจึงเหนียวแน่น ก็ดูเอาเองซิ ไม่ต้องถามใคร, อ่านจากหนังสือก็ลำบากไม่ค่อยเข้าใจ. ดูตัวเอง ดูที่เป็นอยู่จริงในชีวิตนี้ มีอะไรเป็นตัวตน, มีอะไรเป็นของตน, แล้วมันยึดถืออย่างเหนียวแน่นที่สุด จริงหรือไม่จริงหรือไม่? ไม่ต้องเชื่อใคร; พระพุทธศาสนา สอนให้ดูภายใน ดูตัวเอง รู้จักตัวเอง ไม่ต้องเชื่อใคร.

เรื่องไม่ต้องเชื่อใครนั้นก็ถูกค่าอีกเหมือนกัน เพราะเขาไม่รู้ว่าพระพุทธเจ้าท่านสอนไว้อย่างนั้น พระพุทธเจ้า

ท่านสอนว่าไม่ต้องเชื่อใคร ต้องเชื่อสติปัญญาของตน
ที่มองเห็น. *กาลามสูตร*ข้อสุดท้ายว่า อย่าเชื่อเพราะเหตุว่า
สมณะนี้เป็นครูของเรา; นี่มันก็เท่ากับปฏิเสธพระพุทธรเจ้า
เองแหละ ว่าไม่ต้องเชื่อว่าพระพุทธรเจ้าเป็นครูของเรา และ
พูดแล้วเราก็จะเชื่อ. ท่านให้ฟังเท่านั้น ฟังแล้วไปคิด
ไปใคร่ครวญ มองเห็นว่ามันจะดับทุกข์ได้ แล้วก็
ปฏิบัติดู, คับทุกข์ได้แล้วก็เชื่อ ฉะนั้นกลายเป็นเชื่อ
ตัวเองช่วยตัวเองได้.

หลักอีกหลักหนึ่งในมหาปเทศ ก็ว่าอย่าเชื่อเพราะ
ผู้อื่นเขาอ้างว่า ได้ฟังมาจากพระพุทธรเจ้า; ไม่เชื่อแต่ก็ไม่
ปฏิเสธ, รับมาพิจารณาดูว่าคับทุกข์ได้ไหม ถ้าคับทุกข์ได้
ก็โอ้ เขาจำมาถูกแล้ว; แต่ถ้ามันคับทุกข์ไม่ได้แล้ว ก็
เขาจำมาผิดแล้ว, ฉนั้นไม่เชื่อ แม้แจะอ้างว่าฟังมาจากพระ
พุทธรเจ้า. ข้อนี้มันจะได้ไกลลงไปถึงกับว่าในพระไตรปิฎก
ที่เชื่อว่าได้ฟังมาจากพระพุทธรเจ้านั้น ก็มีน้ำหนักทั้งนั้นแหละ,
ฉนั้นไม่เชื่อว่าแก่ได้ฟังจากพระพุทธรเจ้าเท่านั้น. ต้องดูว่ามัน
ถูกหรือผิด, มันคับทุกข์ได้หรือไม่, นั่นมันเป็นถึงขนาดนั้น.
นี่ พุทธศาสนาเรามีอิสระ ขนาดนี้; ฉะนั้นนำมาใช้กับ

พระอรหันต์ได้ พระอรหันต์บอกว่าได้ฟังมาอย่างนี้ แดงใน
 ที่ประชุม เอ้า, ก็ฟังมาอย่างนี้ก็จต ๆ กันไว้ บันทึกลงกันไว้
 จักันไว้ แต่ฉัน จะไม่ยอมเชื่อเพราะเหตุที่ได้ฟังมาจากพระ-
 พุทธเจ้า ตามคำสั่งของพระพุทธเจ้า จะต้องพิจารณาดูก่อนว่า
 มันดับทุกข์ได้หรือไม่; ถ้ามันเข้าได้กับเรื่องทั่วไปที่จะดับ
 ทุกข์ได้ เอ้า, ลองปฏิบัติดู เอ้ามันดับทุกข์ได้ก็เอาจริง
 ที่นั่นทำก็เต็มที่ เชื่อเต็มที่ ปฏิบัติเต็มที่ ก็ยังดับทุกข์ได้
 ยิ่งดับทุกข์ได้ ก็ยิ่งเชื่อเต็มที่, พอหลุดพ้นแล้วก็เลยเชื่อ
 ถึงที่สุด.

เรื่องศรัทธา, ศรัทธาที่จะมีจริงถึงที่สุด มีแต่
 พระอรหันต์เท่านั้นแหละ, มนุษย์เหล่านี้ย่อว่าอดคิดไปเลยว่า
 มีศรัทธา มันงมงายทั้งนั้นแหละ; ต่อเมื่อดับทุกข์สิ้นเชิง
 แล้ว เชื่อได้ว่า โอ, นี่มันดับทุกข์ได้จริง มีปรากฏอยู่อย่างนี้
 ศรัทธาจึงจะเต็มเปี่ยม, มันจะมีได้ก็แต่พระอรหันต์เท่านั้น
 อย่างมัวงมไข่งว่า ศรัทธาเป็นของเบื้องต้น, มันก็จริงมันตั้ง
 ต้นจริง แต่มันเต็มที่บริบูรณ์เมื่อเป็นพระอรหันต์ คือ ดับ
 ทุกข์ได้แล้วศรัทธาจึงจะเต็มที่. ข้อความอย่างนี้ หลัก
 เกณฑ์อย่างนี้ อ่านพบในพระบาลีไม่ใช่ว่าเอาเอง;

แต่ถ้าจะมองเขาเองโดยเหตุผลก็เห็นจริง ถ้าจับทุกซ์ได้เสร็จ
 แล้วก็เชื่อเต็มที. เกียวนมันเชื่อไปตามเขาว่า เชื่อไปตามคาด
 ค่ะเนบ้าง ตามเขาว่าบ้าง ตามตัวหนังสือบ้าง มันก็เป็นเชื่อ
 ที่ไม่แท้จริงและไม่สมบูรณ์; พอจับทุกซ์ได้เสร็จแล้ว อ้าว!
 มันจริงที่ท่านสอนไว้อย่างไร มันจับทุกซ์ได้จริง เป็นอย่าง
 นั้นจริง พระธรรมจับทุกซ์ได้จริง พระพุทธเจ้าเป็นผู้
 ตรัสรู้ที่จริง พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติที่จริง, เออจริง, ศรัทธา
 จึงจะเต็มเปี่ยม มีได้แต่ผู้ที่เป็นพระอรหันต์แล้ว ไม่ใช่เรื่อง
 เบื้องต้น. เรื่องเบื้องต้นนั้นเป็นจุดตั้งต้นที่จะดึงไปตาม
 ความเชื่อภายนอก ซึ่งเป็นการน้อมใจเชื่อ ซึ่งมีทาง
 ผิดพลาด; แต่โดยเหตุที่ว่า มันยังดีกว่าที่จะไม่เคยได้ยิน
 ได้ฟัง หรือไม่มีเชื่อที่เป็นจุดตั้งต้น, แต่มันยังไม่เป็นศรัทธา
 ที่แท้จริง มันยังไม่เป็นสัทธินทรีย์ที่แท้จริง.

นี่เรามีตัวตน ติดคุกตัวตน ก็คงจะฉลาดในคุก,
 พุคแล้วมันจะนำหัว ว่าติดคุกแล้วมันก็ควรจะฉลาดขึ้น ๆ
 ในคุก นั้นแหละ. อย่าเมาคุก อย่ารักคุกให้มันยิ่ง ๆ ขึ้นไป
 แต่ดูว่ามันเป็นอย่างไร แล้วก็ฉลาด โอ้ออย่างนั้นมันอย่างนั้น
 อย่างนั้นมันอย่างนั้น อย่างนั้นมันมีผลอย่างนั้น อย่างนั้นมันมีผล

อย่างนี้ แล้วก็ค่อยเกลียดที่มันเป็นทุกข์เป็นไปเพื่อทุกข์, กลัวมันเป็นทุกข์เป็นไปเพื่อทุกข์ แล้วมันก็กลัว, หิริโอตตัมปะปะที่แท้จริงมันมีอย่างนี้ ไม่ใช่เป็นอย่างที่พูดๆกัน.

อยากจะให้นึกถึงคนที่ตายไปแล้ว ลองนึกดูซิ อายุมากๆ ด้วยกัน แล้วก็นึกคุณนึกกุ คนดีคนที่เป็นคนแก่กว่าเรา ตายไปแล้ว ตายไปแล้ว พ่อแม่ก็ดี ไม่ใช่ก็ดี ใครๆก็ตามที่เขาว่ามันเก่ง มันสวย มันอะไร ที่ตายไปแล้ว ว่าได้ออกจากคุกหรือไม่? ออกจากคุกหรือไม่? เคยรู้เรื่องนี้หรือไม่? เขาเคยได้ยินได้ฟังเรื่องนี้หรือไม่ ที่ตายๆไปแล้ว? มีเวลาว่างๆ เมื่อไรลองนึกดู ใครบ้างที่เรารู้จัก เขาไปไหน เขาออกจากคุกหรือไปหาคุกใหม่ ออกจากคุกหรือไปหาคุกใหม่ ดูเถอะ มันจะได้ช่วย ช่วยมากขึ้น โอ! เขาไปหาคุกใหม่. ส่วนใหญ่ไปหาคุกใหม่ เขาไม่ละตัวกู จะไปหาคุกสำหรับตัวกูที่ดีกว่า แล้วก็ไปเปลี่ยนคุก เขามีอัตตาอัตตนิยาเรื่อยไป เพราะมันมีคุกเพื่อเลือกไว้ให้อีกมาก ตามที่ความคิดความนึกมันจะนึกไปได้, ให้ดีกว่าสวยกว่า สนุกสนานกว่า, คือเอาสิ่งที่พอใจอยู่แล้วเป็นหลัก แล้วก็เพิ่มอำนาจกำลังให้มากขึ้นๆ สนุกกว่านั้น ดีกว่านั้น สวยกว่านั้น อร่อยกว่านั้น เพลิดเพลินกว่านั้น นี่มันเป็นเหตุให้สร้างคุกใหม่.

ถ้าเขามีบุญ เขาก็สร้างกุศลได้สวยงามกว่าเก่าไม่ต้อง
 สงสัยแหละ, ถ้าเขามีบุญ. นี่มันเป็นเรื่องให้ถูกค่า พุค
 อย่างนี้เพราะว่าทุกคนต้องการบุญ ต้องการที่จะทำตามที
 คำสั่งสอน สอนกันมาว่าให้ทำบุญๆ; แต่เรามาบอก
 ว่า บุญเป็นกุศลที่สวยกว่า ดีกว่ายิ่งขึ้นไป ก็มันจะยึด
 มันมากกว่า มันจะทรمانจิตใจมากกว่า มันจะบ้าจะหลงมาก
 กว่า. ระวังให้ดีๆ ในขั้นแรก เมื่อไม่รู้จักบุญก็ทำบุญ ก็ทำไปๆ
 มันจะรู้จักว่ายึดถือไม่ได้ ยึดถือไม่ได้, ควรจะปล่อยไว้ เอา
 แต่ความสะดวกสบายสำหรับที่จะนิพพาน ให้บุญนี้เป็น
 เครื่องสะดวกสำหรับจะเลื่อนขึ้นไปนิพพาน. อย่าให้
 บุญกลายเป็นกุศลขึ้นมา แล้วมันจะติดคุณนั้น ซึ่งนาน
 กว่าเสมอ, บุญยิ่งสูงขึ้นไปเท่าไร ก็ยิ่งติดคุณนานมากขึ้นไป
 เท่านั้น. มนุษย์มีอายุขัยก็ปี พอเป็นเทวดาชั้นจาตุมหาราช
 อายุก็เพิ่มขึ้นเป็นร้อยๆ ปี, ชั้นดาวดึงส์ ชั้นมายา ชั้นดุสิต
 อายุเพิ่มขึ้นเป็นพันๆ ปี همینปี, พอถึงชั้นพรหม อายุก็เป็น
 หมื่นๆ ปีเลย, นั่นแหละรู้สึกว่าคุณมันจะยึดออกไป จะนาน
 ออกไป จะเหนียวออกไปเท่านั้น; ถ้าไม่อย่างนั้นคงไม่กล่าว
 ไว้อย่างนั้นแหละ เพราะมันพอใจหนักขึ้นๆ ก็คือคุณมันสวย

กว่า, คุณมันสบายกว่า, คุณมันงอมกว่า, คุณมันย้วยวนมี
เสน่ห์มากกว่า; นี่เรื่องคุณแห่งชีวิต ยิ่งสบายกว่า, สบาย
งอมกว่าเท่าไร ก็ยิ่งกลัวตายเท่านั้นแหละ, ยิ่งกลัวตาย
มากเท่าไร ก็ยิ่งเป็นทุกข์มากเท่านั้นแหละ.

ที่พูดนี้ไม่รู้จะถูกตำสัก็มากน้อย, แล้วจะเป็นบุญ
หรือเป็นบาปก็ยังไม่รู้. ถ้าใครพึงผิด มันไม่ยากทำบุญ
แต่ไปทำบาป แล้วก็เรียกว่าเสียหายมาก; แต่มันเป็นไปไม่ได้
ดอก ถ้ารู้จักบุญแล้วจะไปทำบาปนี้เป็นไปไม่ได้. เราจึง
พูดกันแต่เพียงว่า อย่ายึดถือบุญเป็นคุณขึ้นมาอีก *หลักใน*
พุทธศาสนาว่า ไม่ทำชั่ว แล้วก็ทำดี ทำกุศลให้ถึงพร้อม แล้ว
ทำจิตให้ผ่องแผ้ว; นั่นแหละ อย่าให้ติดคุกแห่งความดี
มาทำจิตให้ผ่องแผ้ว ให้หลุดจากคุก แห่งความดี :—

สหุปปาปสุส อกรณี — ไม่ทำความชั่วทั้งปวง.
กุสลสุปปสมุททา — ทำกุศลให้ถึงพร้อม ก็คือ. สจิตตปริ-
โยทปนั — ทำจิตให้ผ่อง ก็อย่าติดคุก อย่าติดคุกกุศล, อย่า
ติดคุกบุญ ถ้าถือได้ตามนี้ก็ปลอดภัย.

เดี๋ยวนี้จะเป็นว่าไม่ว่าอยู่ที่ไหน มันก็ติดอยู่ที่นั่นทั้ง
นั้น, มัวเมาอยู่ที่นั่นทั้งนั้น มีปัญหาอุปตัน ภัยความ

เกิดความแก่ความเจ็บความตาย ความไม่ได้ตามที่ต้องการนั้นแหละ เป็นตัวความหมายที่เป็นคุณ; แต่เดี๋ยวนี้มันก็เอาที่ไม่ได้ตามต้องการมาเป็นการได้ตามที่ต้องการ ให้มันสับกันอยู่ หรือมันหลอกลงกันอยู่ มันก็เลยมีปัญหา. ขอให้ระวังกันให้ดีๆ ว่า การเลื่อนชั้นขอให้มันห่างให้มันถอยออกมาจากคุณ, อย่าให้มันลึกลงเข้าไปในคุณที่สวยงามกว่า เอรีคอร่อยกว่า สนุกสนานกว่า. พุคอย่างนี้ดูเหมือนพูดได้แต่ที่สวนโมกข์ ไปพูดที่อื่นอาจจะถูกขวางตัวก้อนอิฐก็ได้, มันไม่แน่ แม้จะพูดที่กรุงเทพฯ มันก็อาจจะถูกค่ามากเหมือนกัน แม้จะพูดที่กรุงเทพฯ, ที่นี้อิสระที่จะพูดผู้ฟังก็ต้องเป็นอิสระพอที่จะเอาไปคิดไปนึกให้มันถูกต้อง อย่าให้มันไขว้เขวกันไปเสียอีก.

การทำบุญเป็นการชำระบาป.

การทำบุญขอให้เป็นการชำระบาป, อย่าให้เป็นไปเพื่อสร้างคุณใหม่ที่สวยงามกว่าคุณเก่า. คำว่าบุญที่แท้จริง คำนี้ก็แปลว่า ชำระบาป ล้างบาป ไม่ใช่แปลว่าสนุกสนานสวยงาม เอรีคอร่อย เป็นทิพย์เป็นอะไรไปเสีย

ทุกอย่าง, ไม่ได้แปลอย่างนั้นดอกคำว่าบุญ; แต่ไม่รู้ใคร
 करावโหน เอาคำว่าบุญมาเป็นชื่อของความสุขทางกามารมณ์
 สูงสุด, นี่มันผิดความหมายของบุญโดยแท้จริง, ของเดิมเขา
 ของเขาบุญเป็นเครื่องชำระบาป. บุญแท้จริง ชำระบาป,
 บาปอะไร? บาปความเห็นแก่ตัว, การทำบุญออกไปที่
 ถูกต้อง ถ้าเป็นบุญจริงมันจะลดความเห็นแก่ตัว จะล้างความ
 เห็นแก่ตัว นั่นแหละคือบุญจริง. ถ้าทำบุญแล้วมันเพิ่ม
 ความเห็นแก่ตัว มันไม่ใช่บุญที่แท้จริงตามความหมายเดิม
 ที่ว่าล้างบาป, มันกลายเป็นชื่อของความสุขชนิดที่เลือที่ จะ
 กล่าว ที่เอาไว้โฆษณาไว้หลอกลวงคน.

จงรู้ความหมายของคำว่าบุญ ว่าถ้าทำบุญแล้ว
 มันต้องล้างบาป คือลดความเห็นแก่ตัว ทำบุญแล้วลด
 ความเห็นแก่ตัว ไม่ใช่ชักบาตรซ้อนหนึ่งได้วิมานหลังหนึ่ง
 มันค้ากำไรเกินควร, นั่นมันควรจะเรียกว่าค้ากำไรเกินควร
 ไม่เรียกว่าทำบุญดอก เพราะว่ามันเพิ่มความเห็นแก่ตัว, มัน
 เพิ่มความเห็นแก่ตัว. ถ้าทำบุญแล้วไปสวรรค์ ไปสนุก
 สนานกันอยู่อย่างนี้ ก็เพิ่มความเห็นแก่ตัว, มันไม่ลด
 ความเห็นแก่ตัว มันไม่ตรงกับความหมายของคำว่า “บุญ”

เป็นเครื่องชำระบาป. เขามีมาเพื่อล้างบาป เพื่อลบบาป
 มันกลับไปเพิ่มความเห็นแก่ตัว, มันก็เพิ่มบาปเท่านั้นเอง
 มันเป็นกุศลขึ้นมา. อย่าทำบุญให้เป็นกุศลขึ้นมา, แต่ทำบุญ
 ให้เป็นเครื่องชำระบาป ให้ลดความเห็นแก่ตัว, ให้ลดเหตุ
 หรืออุปสรรคแห่งนิพพาน คือ ล้างตัวให้สะอาด ให้
 เหมาะสมเรื่อยสำหรับจะบรรลุนิพพาน, แล้วมันก็อยู่
 เหนือบุญแหละ ก็ต้องเหนือบาป แล้วก็เหนือบุญ แล้วก็
 นิพพาน.

อันต่ำก็คือบาป สูงขึ้นมากก็คือบุญ เหนือบุญก็คือ
 นิพพานหรือว่าง; อันต่ำก็คือชั่ว เหนือชั่วขึ้นมากก็คือดี,
 เหนือดีขึ้นไปก็คือว่าง คือนิพพาน. อันแรกเป็นทุกข์
 แล้วก็สุขขึ้นมาเหนือสุขขึ้นไปก็คือว่างหรือนิพพาน,
 มันจะมีสามชั้นอย่างนี้เสมอ. อันสุดท้ายก็คือ มัน หลุดจาก
 กุศล เป็นนิพพาน เป็นว่างจากกุศล ว่างจากสิ่งผูกพัน ว่าง
 จากตัวตน ว่างจากของตน.

นี่ขอให้ทุกคนรู้จักสิ่งที่เรียกว่า “กุศล” เมื่อได้มี
 ความรู้สึกว่าตัวตน ว่าของตน เมื่อนั้นเป็นกุศลทันที
 ก็หนักอึ้งไปหมด; แต่มัน มีความสนุกสนานเริงร่าร้อย

เป็นเครื่องบังเอาไว้ ก็เลยสนุกกันจนไม่รู้ว่ามีมันเป็นคุก. เวลาที่ว่าง ๆ ว่าง ๆ ไม่ดีไม่ชั่ว ไม่บุญไม่บาป ไม่สุขไม่ทุกข์ เวลา นั้นสบายที่สุด; บางเวลามันก็ฟลุคมีไต่เองเหมือนกัน แต่ คนไม่สนใจ จึงขอเตือนให้สนใจ, คอยระวัง สังเกตให้ดีว่า เวลาไหนว่างสบายที่สุด ก็ให้คิดเถอะ เวลานั้นมันไม่ เกี่ยวข้องดี-ชั่ว บุญ-บาป สุข-ทุกข์ คอกมันว่าง แล้วเป็น รัชของพระนิพพานนิก ๆ หน่อย ๆ มาลวงหน้า มาให้ชิมลอง คุกก่อน; เมื่อชิมลองแล้วก็จะได้สติใจ ๆ ก็จะได้ทำให้ยิ่งขึ้น ไป ๆ จนพบพระนิพพานจริง เป็นเวลาที่ยาว แต่คนไม่ สนใจ, แม้ว่าความว่างจะมาเยี่ยมกรายบ้าง ก็ไม่สนใจ ไม่ รู้จัก ไม่รู้จักถือเอา ไม่รู้จักขยายให้มากออกไป. นี่คือปัญหา ที่มันมีอยู่จริง ซึ่งเป็นเหตุทำให้ติดคุก จมคุก เมากูก อยู่ใน คุกอย่างไม่ออกจากคุก. คุณมิตรสหายชาวเกลอ ญาติ อาจารย์ ก็ได้ที่ตายไปแล้ว เขา ออกจากคุกหรือเปล่า? กลัวว่า จะไปหาคุกใหม่ที่ดีกว่าเก่า.

ที่นี้เหลียวมาดูตัวเอง, เหลียวมาดูตัวเองที่นี้ ที่ติด คุกอยู่ที่นี่ เราก็กำลังเปลี่ยนแปลงคุก เลื่อนคุก เปลี่ยนคุก เลื่อนคุก เปลี่ยนคุก อยู่จนเป็นที่พอใจ, หลอกหลวงพอใจ

ไปได้ไม่มีที่สิ้นสุด, รักคุณและเมากุ เพราะมันเปลี่ยนไปได้ เพราะมันเปลี่ยนได้. ไม่มีโทรทัศน์ไปซื้อโทรทัศน์ได้ มันก็เปลี่ยนคุณได้, เรียกว่าอยู่ที่นี้มันก็เปลี่ยนคุณได้เรื่อย คิดคุณที่เปลี่ยนใหม่ได้เรื่อย มีตัวกูเป็นคุณ, ยืมคำกลอน หนังสือเล่มหนึ่งมาพูดว่า : “*เมาเหล้า เมาหญิง เมาหยัง เมายอ ชั่วครู่ รู่พอ ไม่เหมือนเมาสวรรค์*” เขาว่าอย่างนั้น. เมาเหล้าเที่ยวก็อาย, เมาผู้หญิงเที่ยวก็อาย, เมาหยังเมาตีเที่ยวก็อาย, เมายอเมาลูกยอเที่ยวก็อาย, ไม่เหมือนเมาสวรรค์ ซึ่งไม่รู้จักคลายไม่รู้จักพอ. นั้นแหละเขามีอยู่ในหนังสือเล่มหนึ่ง นี้อยากจะเอามาเปลี่ยนๆ เปลี่ยน, คำสุดท้ายที่มันเป็นคุณนั้นแหละ ว่าเมาเหล้า เมาหญิง เมาหยัง เมายอ ชั่วครู่รู่พอ ไม่เหมือนเมา, เมาทัวกู เมาทัวกู เมาทัวกู ไม่มีวันสร้างไม่มีวันพอ, มันเป็นการติดคุกที่แนบแน่น ถาวรไปเลย เมา, เมาสวรรค์ สวรรค์ก็เป็นคุณ. แต่มันยังไม่ร้ายหนักเท่าเมา, เป็นพรหมโลก รูปพรหม อรูปพรหม แล้วมันก็ยังมิใช่ เป็นหนักขึ้นไปอีก; นี้เมา, นั้นแหละเป็นคุณ เป็นคุณอย่างยิ่ง. อย่าให้กลายเป็นคุณ อะไรที่ว้าดีๆ ว่าบุญๆ ขอให้มันเป็นเครื่องชำระบาป ให้เป็นบันได

สำหรับเลื่อน ขึ้นไปสู่นิพพาน อย่าให้สิ่งเหล่านั้นกลายเป็น
เป็นทุกข์ตัวเองไว้ทีนี้; โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก็คือสิ่งที่เรียกว่า
ว่าบุญ นั่นแหละ ทั่วภุมันต้องมีเมอะไรสักอย่างหนึ่ง เมาคี
เมาสวรรค์ เมอะไรก็ตาม ภูมันต้องมีเมอะไรสักอย่างหนึ่ง
เป็นของกู แล้วมันก็เป็นทุกข์ขึ้นมา.

พิชฌัญญุสสํ สํ วิชิตํ มิให้ยึดเป็นคุก.

ทีนี้จะพูดถึงสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิต ถ้าเราอยู่ในประเภท
กามาวจร เป็นมนุษย์ เป็นเทวดากามาวจร มันก็มีกาม
ตัณหาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง, ถ้าว่าเป็น พวกอรุปาจร
มันก็มี ภวตัณหาในปริยายหนึ่งเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง, ถ้าเป็น
พวกอรุปาจร ก็มีวิภวตัณหา ในปริยายหนึ่งไม่ใช่ทั้งหมด,
ในปริยายที่ไม่อยากจะมีรูป เป็นเครื่องหล่อเลี้ยง มีกาม
ตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง. เมื่อ
มีตัณหา ก็มีอุปาทาน, เมื่อมีอุปาทานก็มีคุก; ระวัง
ตัณหา ตัณหามาจากเวทนาโง่ เวทนาที่ไม่มีวิชา ไม่มี
ปัญญา หลอกให้อินทรีย์อินร้าย เกิดตัณหาอย่างนั้นอย่างนั้นขึ้นมา

นี่ก็มีตัณหา แล้วก็ต้องมีผู้อยาก, ทัณฑ์คือความอยาก ก็ต้องเกิดรู้สึกผู้อยากขึ้นมา ก็เป็นอุปาทาน.

ตรงนี้ก็ฟังแปลก ว่ามีความอยากก่อน แล้วจึงเกิดผู้อยาก พวกนั้นก็หาว่าผิด logic เพราะเขายึดตาม logic ตามตรรกะหรือ logic แต่ที่แท้มันมี ความโง่ที่เป็นความอยากขึ้นมาก่อน, ความโง่ที่เป็นความอยากก็ผลิตความโง่ที่เป็นตัวผู้อยาก คืออุปาทานขึ้นมา ความรู้สึกว่าตัวผู้อยากนั้นมันเกิดภายหลังความอยาก, ความอยากหรือความโง่ต้องเป็นไปเต็มที่แล้ว อันนั้นจะผลิตหรือปรุงความรู้สึกว่ามีตัวผู้อยาก. นี่คือบาลีที่ว่า ตัณหาให้เกิดอุปาทาน, ความอยากให้เกิดอุปาทานยึดมั่นว่าตัวกูว่ของกู ไม่ผิด logic คอก เพราะมันเป็นของไม่มีตัวจริง, มันเป็นของปรุงตามอวิชา มันก็เป็นได้ซิ คือความรู้สึกอยากเกิดก่อน แล้วความรู้สึกว่าตัวผู้อยากมันเกิดทีหลัง มันไม่ใช่มีตัวตนที่แท้จริง. ถ้าฟังไม่ถูกเป็นเรื่องตัวตนแท้จริง มันก็ผิด logic แต่นี้เป็นความจริงที่ว่า มีความอยากเกิดขึ้นเต็มที่ในจิต แล้วความอยากนั้นก็ปรุงความโง่ต่อไปอีก, คือมีตัว

กูผู้อยาก ทั่วผู้อยาก แล้วก็อยากเอามาเป็นของกู เอามาเป็นของกู.

ถาอยากจะสรุปความง่าย ๆ ก็คือว่า ยึดถือสิ่งใดสิ่งนั้นจะเป็นคุณขึ้นมาทันที; ยึดถือสิ่งใดว่าตัวกูก็ได้ ยึดถือสิ่งใดว่าของกูก็ได้ สิ่งนั้นจะกลายเป็นคุณขึ้นมาทันที ฉะนั้นเราก็พอใจ พอใจ อยากพอใจ ๆ ในนั้นในนี้ เปลี่ยนกันเรื่อย, อยากในสิ่งใดก็มีอุปาทานในสิ่งนั้น สิ่งนั้นก็กลายเป็นคุณขึ้นมาทันที. คุณก็คืออุปาทาน ถ้าเรียกภาษาง่าย ๆ ก็คือตัวกู—ของกู, ทั่วกู—ของกูนั้นคืออุปาทาน มีที่ไหนกลายเป็นคุณขึ้นมาทันที แล้วก็จะจิตใจนั้นไว้ทันที; นี้ก็เรียกว่ามันมีการติดคุก. ถ้าว่าจะมีดี มีดีคุณ มีอะไรก็อย่าให้เป็นเรื่องยึดถือ, ให้เป็นดีที่ไม่เมา บุญที่ไม่เมา นี้จะรับประกันได้หน่อยว่า ต้องเอาดีที่ไม่เมา ไม่บ้าดี ไม่เมาดี, แล้วก็ต้องเอาบุญที่ไม่เมา ไม่เมาบุญ ไม่บ้าบุญ แล้วมันก็จะปลอดภัย มันจะไม่กลายเป็นคุณ ทนทุกข์ทรมาน.

การหลุดจากคุณ ก็คือจิตไม่ไปติดอยู่ ในสิ่งที่น่ายึดถือ, ที่หลอกให้ยึดถือ ไปติดอยู่ในสิ่งที่น่ารัก น่าพอใจ

หรือว่าน่าเกลียดน่าชัง น่าโกรธ อะไรก็ตาม มันก็ติดอยู่ที่นั่น ฉะนั้นก็จะออกไปเสียจากความยึดติดอย่างนั้น ก็เรียกว่าออกไปเสียได้จากคุก คือโลกียวิสัย. โลกียวิสัยเป็นคุก ออกไปเสียได้จากโลกียวิสัยก็คือออกจากคุก ก็คือโลกุตตระ; แต่แล้วมันก็ยาก ยากตรงที่ว่า สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความยึดติด มันมีเสน่ห์มากเหลือเกิน มีสิ่งบีบบังมากเหลือเกิน จนไม่รู้รู้สึก มันก็ยึดติดมาเรื่อยๆ. ตั้งแต่คลอดจากท้องแม่ ก็ยึดติดอนันันยึดติดอนันัน เปลี่ยนเรื่อยๆกันมา, เป็นอุปาทานที่หนาแน่นขึ้นๆมา ทนทุกข์ทรมานกันเรื่อยๆ, กว่าจะรู้สึกได้ยินได้ฟัง มาคิดนึกพิจารณา เห็นว่า อ้าว นี่มันทรมานนี่ จึงอยากจะออกจากคุก.

๕ หงส์และทุกขมีไขความสงบ.

ฉะนั้นขอให้เรียนในคุก ให้ศึกษาเล่าเรียนในคุก เมื่อมีความทุกข์ขอให้ศึกษาจากความทุกข์, หรือมีความสุข ก็ขอให้ศึกษาจากความสุข. อย่ามัวเมาในความสุข อย่าไปมัวโกรธแค้น อี้อัด อัด อัด อัด เมื่อมีความทุกข์, อย่าไปหลงไหลลึงโลลึงในเมื่อมีความสุข; แต่ศึกษาให้ดีว่า นี่

มันคืออะไร; เห็นว่าทั้งความทุกข์ และความทุกข์ไม่
 ใช้ความสงบสุข ไม่ใช่ความทุกข์หรือสงบ สุขอย่างสุขกันนั้น
 สุขอย่างโลกๆ นี้ ไม่ใช่ความทุกข์ คือความสงบ, ทุกข์ก็ไม่ใช่
 ความสงบ. ไม่ทุกข์ ไม่สุข จึงจะเป็นสุข คือเป็น
 ความสงบ; สุข สุขมันมีอยู่ ๒ ความหมายเสมอ สุข
 ร้อนพอใจด้วยกิเลส, สุขเย็นก็พอใจด้วยปัญญา ด้วย
 วิชา. ความพอใจเขาจัดไว้เป็นสองรูปแบบ : *กามนันทิ*
—พอใจในกาม อย่างนี้ก็สุขร้อน, ธรรมนันทิ—พอใจในธรรม
อย่างนี้ก็ไปทางสุขเย็น; แต่ต้องเลยสุข เลย ความหมาย
ของสุข คือว่าง จึงจะเป็นสุขที่แท้จริง. แต่ถ้าพูดว่าว่าง
ว่างเป็นสุขไม่มีใครชอบไม่มีใครสนใจเลย เพราะเขาเกลียด
ความว่าง; ต้องหลอกให้โง่ ที่หนึ่งว่าความว่างเป็นสุข
อย่างยิ่ง หรือว่านิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง, ความว่างความสงบ
เป็นสุขอย่างยิ่ง. แต่ที่แท้ไม่มีความสุขอย่างที่คนนั้นรู้,
ไม่มีความสุขอย่างที่คนนั้นเขาต้องการ ที่ชาวโลกต้องการ,
ความสุขอย่างนั้นไม่มี มันมีแต่ความว่าง ซึ่งเราจะให้พูด
ว่าเป็นความสุขอย่างยิ่งเป็นสุขที่แท้จริง. เคี้ยวเนียงเป็นสุข
หลอกๆ อยู่, สุขอย่างที่เขากำลังได้รับอยู่ เป็นสุขหลอก

อยู่ ต้องเหนือสุขนั้นอีกที่จึงจะเป็นสุขที่แท้จริง คือ นิพพาน คือว่าง.

คำว่าว่างๆ นั้นมันว่างจากการปรุงแต่ง, ว่างจากสังขาร; ไม่ใช่ว่างเพราะไม่มีอะไรเลย ไม่มีอะไรเลยอย่างนั้นไม่ใช่ว่าง ไม่ใช่ว่าง มันเป็นอันอื่น, เป็นความเข้าใจอันผิด ไม่มีอะไรเลย. มันมีแต่ว่าไม่เป็นตัวตน ไม่ใช่ตัวตน, มันว่างจากตัวตน ว่างจากภาวะที่ควรยึดถืออย่ายึดถือ อย่างนี้เรียกว่าว่าง, มีความว่างอย่างนี้ก็ไม่มีควมยึดถือ มันก็ไม่มีคุก ไม่มีการทนทุกข์ทรมานเพราะการยึดถือ.

เอาละวันนี้ก็พูดเรื่องคุกเท่านั้นแหละ, วันนี้พูดเรื่องคุกเรื่องเดียว จะออกจากคุกโดยแท้จริงโดยวิธีการอย่างไรไว้พูดวันหลังเถิด เพราะมันยืดยาว. วันนี้ไม่ต้องการอะไรมาก ต้องการแต่ให้รู้จักสิ่งที่เรียกว่าคุก แล้วก็ติดอยู่โดยไม่รู้สึกรว่าติดคุก เท่านั้นพอ, มีคุกที่ติดอยู่โดยไม่รู้สึกรว่าเป็นคุก; กนติดเต็มที, หมาแมวติดน้อยกว่า ต้นไม้ไม่ติดเลยก็ว่าได้ เพราะมันคิดในทางยึดถือไม่เป็น มันน้อยมากจนถึงกับว่า จะไม่เรียกว่าคุกของสัตว์ของต้นไม้. ของคนนั้นมัน

ยึดถือมาก ยึดถือมากจนกลายเป็นคุก กักขังวิญญาณทรมาณ
จิตใจจนเรียกว่าคุก.

การบรรยายเรื่องคุกและเสน่ห์ของคุก คุกและเสน่ห์
ของคุก วันนั้นก็พอสมควรแก่เวลาแล้ว ไม่ค่อยจะมีแรง. ขอ
ให้เขาไปคิด ถ้าอยากจะได้รับประโยชน์ต้องเอาไปคิด ให้
เห็นจริงเห็นแจ้ง, แล้วจะค่อยๆ รู้สึกอยากจะออกจาก
คุก, แล้วก็ค่อยว่ากันใหม่ คั้นรนเพื่อจะออกจากคุก โดย
วิธีที่ถูกต้อง ต่อไป.

วันนี้ขอยุติการบรรยาย เปิดโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้ง
หลาย สวดบทพระธรรมในแบบคณะสาชยาย มีความหมาย
เป็นเครื่องส่งเสริม กำลังใจของท่านทั้งหลายในการปฏิบัติ
ธรรมให้ก้าวหน้าให้สูงยิ่งขึ้นไป ในกาลบัดนี้.

หนังสือชุดหมอนถือธรรมจักร

โลกอื่น

ท่านอาคันตุกะ ผู้มาเยี่ยมวัด ทั้งหลาย,

อาตมาขอแสดงความยินดี ในการมาของท่านทั้ง-
หลาย และขอต้อนรับตามที่จะทำได้ ในลักษณะของธรรมะ
ปฏิสันถาร, ไม่มีวัตถุประสงค์ของเครื่องเลี้ยง เครื่องดื่มอะไร
สำหรับจะปฏิสันถาร, แล้วก็ปฏิสันถารโดยธรรม เพื่อ
จะได้รับประโยชน์จากพระธรรม, เป็นเรื่องประโยชน์
ทางฝ่ายจิตใจ.

แล้วอีกอย่างหนึ่ง ต้อนรับ ด้วยที่นั่งที่นอนของ
พระพุทธเจ้า คืออีกโลกหนึ่ง เป็นเรื่องอีกโลกหนึ่ง.

อบรมคณะครูอาจารย์ ณ สถานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม ไชยา

เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๗

แผ่นดินนี้เป็นที่นั่งนอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า
 ประสูติกลางดิน, พระพุทธเจ้าตรัสรู้กลางดิน, พระพุทธ-
 เจ้าสอนกลางดิน, อยู่กับพื้นดิน ภูมิพื้นดิน, นิพพานคือ
 ดายกึ่งกลางดิน, ให้กลางดินนี้มันเป็นอีกโลกหนึ่งก็ว่าได้.
 ท่านทั้งหลายไม่เคยจะนั่งกลางดิน, ไปที่ไหน เขาก็ให้นั่ง
 เก้าอบนพรมบนเจียม, ไม่เคยสัมผัสโลกของพระพุทธเจ้า
 คือกลางดิน. วันนี้อาตมาก็ต้อนรับด้วย แผ่นดิน ซึ่งเป็น
 โลกอีกโลกหนึ่ง.

ทำไมจะต้องเรียกว่าอีกโลกหนึ่ง เพราะว่ามันรู้สึก
 ต่างกัน. เมื่อไปนั่งไปนอนบนที่พักผ่อนสวยงามหรูหรา
 จิตใจมันไปอีกอย่างหนึ่ง, พอมานั่งลงกลางดิน จิตใจมัน
 เป็นอีกอย่างหนึ่ง. ขอให้ท่านทั้งหลายเทียบเคียงดูเอา
 เองแล้วก็จะรู้สึกได้เองว่า โลกอื่น, โลกอื่นนั้นมันหมาย
 ความว่าอย่างไร, โลกอื่นจากที่เราเคยชินนั้นมันเป็นอย่าง
 ไร, ฉะนั้นวันซึ่งการบรรยายนี้ ก็จะพูดเรื่องโลกอื่น, โลกอื่น.

ศึกษาคำว่า โลก, โลกอื่น.

โดยทั่วไปที่พูดๆ สอนๆ กันอยู่ โลกอื่นนั้น เขา
 ว่าเป็นถึงต่อตายแล้ว นั้นมันโลกในความละเมอเพื่อฝัน จริง

หรือไม่จริงก็ไม่รู้; แต่ว่าโลกอื่นที่นี้และเดี๋ยวนี้ ที่สัมผัส
ได้จริงนั้นมันก็ยังมิอยู่.

เราดูคำว่าโลก ๆ โลกคืออะไร? โลกคือตัวแผ่นดิน
นั้นก็ไม่มีความหมายอะไรนัก; แต่ที่เข้ามากระ-
ทบใจ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางผิวหนัง ทางจิต
ใจ นั้นแหละคือโลก. ถ้าเราไม่มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
มันก็ไม่ทำอะไรคือก็ไม่มีโลก; ฉะนั้น สิ่งเข้ามากกระทบ
ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ที่เรียกว่า
รูป เสียง กลิ่น รส โสภณรูปพระ ธัมมารมณฺ์ นั้นแหละคือ
โลก. มันนำมาให้อย่างไร? ก็แปลก ๆ กันไป ตามชนิด
ตามสถานที่ หรือตามเวลา. ถ้ามันเข้ามากกระทบแล้วก็
เรียกว่ามันมี, ถ้ามันไม่ได้เข้ามากกระทบ ก็เท่ากับว่ามัน
ไม่มี. นี้คิดดูให้ดี ถ้าสมมติว่าเราไม่มีตา หู จมูก ลิ้น กาย
ใจ อะไร ๆ มันก็ไม่มี, โลกก็ไม่มี, อะไรก็ไม่มี, ไม่มีไป
หมด. เพราะมี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้ อะไร ๆ มัน
จึงมี, มีเท่าที่ หกอย่างนี้ มันจะรู้สึกได้. ถ้าสมมติว่า
เรามีเกินหกอย่าง เป็นเจ็ดอย่างแปดอย่างมันก็ต้องมีอีก, มี
อีกสองสามอย่าง ตามที่ว่าเครื่องรับ คืออายตนะในภายใน
จะมีอย่างไร.

เดี๋ยวนี้เอาเป็นว่าเรามีหกอย่าง ตา หู จมูก ลิ้น
 กาย ใจ, หกอย่างสำหรับจะรับเอารูปเสียง กลิ่น รส โผฏ-
 ฐัพพะธัมมารมณฺ์; สิ่งที่เรียกว่า โลกๆ มันก็คือแค่รูป
 เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธัมมารมณฺ์ นั้นแหละ. พระ-
 พุทธเจ้าก็ตรัสเรียกอันนี้ว่าโลก คือมันมีอยู่จริง, มันมา
 กระทบจริง, แล้วรู้สึกได้จริง.

มันอยู่ที่ว่า เราจะแพ้หรือชนะมัน; ถ้าเรา
 ไม่ทัน มีแต่อวิชชา สิ่งที่เรียกว่าโลกๆ เหล่านี้ ก็เข้า
 มาทำให้เกิดกิเลสตัณหา และเป็นทุกข์, แล้วก็โดยไม่
 รู้สึกตัวด้วย. แต่ถ้าเรามีสติปัญญา รู้เท่าทัน สิ่งเหล่านี้ก็
 ไม่มาทำให้เกิดกิเลสตัณหา และเกิดทุกข์, เพียงเท่า
 นเราก็ได้โลกอย่างอื่นเสียแล้ว, ได้โลกอย่างอื่นเสียแล้ว คือ
 โลกชนิดที่ไม่มี ความทุกข์ทรมาน. ถ้าเราไปหลงไหลใน
 เรื่องทางอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เราจะได้รับแต่โลก
 ที่เป็น การทนทุกข์ทรมาน.

โลกเปลี่ยนได้ตามที่เราต้องการ หรือตามธรรมชาติ

ถ้าเรามีสติปัญญา รู้จักทำจิตใจไม่ให้ตกไปภาย
 ใต้ความหลอกหลวงของสิ่งเหล่านั้นแล้ว เราก็มีโลกอย่าง

อื่นอยู่ คือโลกที่สะอาด โลกที่เกลี้ยง โลกที่ไม่มีทุกข์ โลกที่ไม่ทรمان, นี้เรียกว่าโลกอื่น. โดยที่ร่างกายไม่ต้องแตกตายเป็น เราเปลี่ยนโลกได้ตามที่เราต้องการ.

เราไม่ต้องรอจนร่างกายแตกตายเป็นแล้วจึงจะไปโลกอื่น, เราอยู่ที่นี้แหละ แล้วเราก็อาจจะมีโลกอื่นได้, เปลี่ยนเป็นโลกเหล่านี้ได้ตามที่เราต้องการ. ข้อสำเร็จอยู่ที่เราควบคุมบังคับ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของเราอย่างไร. พุทฺธอีกทีหนึ่งก็ว่าแล้วแต่เราจะทำให้จิตใจมันก้าวหน้า, ก้าวหน้าสูงขึ้นไปอย่างไร. สมมุติว่าเคยกินเหล้าเมาหยำเป ก็มีโลกชนิดหนึ่ง, พอมันเลิกได้ไม่กินเลย มันก็กลายเป็นโลกอีกชนิดหนึ่ง, ทุกเรื่องก็จะเป็นอย่างนี้; เราจะจัดโลกอื่นได้ตามที่เราต้องการ.

อาตมาอยากจะแนะนำให้สังเกตว่า เราเปลี่ยนโลกอื่นมาเรื่อย และที่จริง โดยธรรมชาติมันก็เปลี่ยนแล้ว เปลี่ยนโดยธรรมชาติ มันตายตัวอย่างนั้น, เราจะเปลี่ยนชนิดที่ไม่ใช่เป็นตามธรรมชาติ เอาตามที่เราจัด เราทำขึ้น โดยเฉพาะ.

ที่ว่ามัน เป็นมาตามธรรมชาติ นั้น ก็หมายความว่า :— พอคloedออกมาจากท้องแม่ มันก็มี โลกของลูกทารก นอนแบอยู่ในเบาะ มันก็โลกของลูกทารก. อะไรๆ เท่าที่มันจะเข้ามาสัมผัสลูกทารกนั้น คือโลกของลูกทารก. เช่นทารกมันนั่งได้ เดินได้ วิ่งได้ โลกของมันก็เปลี่ยนๆ ไป, มันได้สัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจมากขึ้น โลกของมันก็เปลี่ยนไป.

พอมามาเป็นเด็กวัยรุ่น มันก็รับอะไรมา โลกของมันก็เปลี่ยนไป, เป็นหนุ่มสาวเต็มทีก็ได้รับอะไรมา, ขวนขวายอะไรมา ก็มีโลกที่เปลี่ยนไปดั่งดวงมณี.

ทีนี้พอมมาถึง โลกพ่อบ้านแม่เรือน ; เป็นพ่อบ้านแม่เรือน รับภาระหนักเหมือนวัวควายลากแอกลากไถ อยู่ โลกมันก็เปลี่ยน เปลี่ยนเป็นคนละโลก, คือสิ่งที่มากระทบจิตมันมันเปลี่ยน.

ทีนี้ต่อมาเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นคนเฒ่าคนแก่ โลกมันก็เป็นอีกโลกหนึ่ง.

นี่ตามธรรมชาติโลกมันก็เปลี่ยน, จะเปลี่ยนมาก
เปลี่ยนน้อย หรือเปลี่ยนได้เท่าไร มันก็ไม่แน่นอน. แต่ว่า
อาการเปลี่ยนนั้นมันมีอยู่อย่างนั้น; เป็นทารกก็รู้จักแต่ดูด
นม, เป็นเด็กโตหน่อยก็รู้จักของเล่นของอ้อย, เป็นวัยรุ่น
เป็นหนุ่มเป็นสาว ก็รู้เรื่องปัจจัยของกามารมณ์มากขึ้น
โลกมันก็เปลี่ยน, เป็นพ่อบ้านแม่เรือน ภาระหนักต้องหา
เงิน ต้องรับผิดชอบ ต้องอะไรต่างๆ โลกมันก็ยิ่งเปลี่ยน
เปลี่ยนเป็นโลกที่หนักอึ้ง.

ทีนี้ ผ่านไปเสร็จแล้ว เป็นผู้ใหญ่สูงอายุแล้ว
มันควรจะเปลี่ยนไปในทางที่สงบ, สงบ คือไม่วุ่นวายเหมือน
แต่ก่อน; ถ้าจะพูดตรงก็ว่า ไม่บ้าเหมือนแต่ก่อน. พอ
สูงอายุหนักเข้า มาถึงกับว่าแก่เฒ่าแล้ว มันก็ควรจะเปลี่ยน
เป็นโลกอีกโลกหนึ่ง คือโลกของผู้ที่มีความรู้เรื่องโลกดี
สามารถจะสั่งสอนชี้แจงเรื่องโลกทั้งหลายนี้ให้เด็ก ๆ เขา
รู้เขาเข้าใจ จะได้เดินมาอย่างถูกต้อง ตามลำดับ ๆ มันถึง
จุดหมายปลายทาง เร็วขึ้น.

ถ้าใครยังซ้าซากอยู่ที่จุดไหน ก็เรียกว่า มันไม่
ก้าวหน้า. จะเป็นเด็กอมมืออยู่เรื่อยไปมันก็ไม่ไหว, จะ

เป็นเด็กวัยรุ่นอยู่เรื่อยไปก็ไม่ไหว, เป็นหนุ่มสาวอยู่
 เรื่อยไปก็ไม่ไหว, เป็นพ่อบ้านแม่เรือนอยู่ตลอดไปมันก็ไม่
 ไหว; มันต้องรู้จักถอนตัว, ถอนตัวออกมาเสียจากภาระ
 อันหนัก เพราะว่าได้พยายามมาจนตลอดชีวิตแล้ว มันควร
 จะมีหลักทรัพย์ หรือมีอะไรต่าง ๆ ชนิดที่ไม่ต้องทำงานหนัก
 อย่างวุ่นหรือควายที่ลากเกวียน. นั่นมันเปลี่ยนโลก มัน
 เปลี่ยนโลก.

พอมาถึงอายุ ชั้นสุดท้าย นั้น เป็นผู้สูงอายุแล้ว
 ควรจะได้รับโลกอีกโลกหนึ่ง คือ โลกแห่งความสงบ
 โลกแห่งความสะอาด โลกแห่งความเยือกเย็น โลกแห่ง
 ความสว่างไสว.

นี่ขอให้มุ่งหมายว่า เราจะมีโลกอย่างนั้นด้วยกัน
 ทุกคน เมื่ออายุมากขึ้นมากขึ้น ให้ได้มีโลกที่สะอาด สว่าง
 สงบ เยือกเย็นแจ่มแจ้ง ทำตนเป็นผู้นำผู้สอนลูกเด็ก ๆ
 ชั้นหลัง ๆ ได้. นี่จึงจะเรียกว่าจบ, จบชั้น, จบการปฏิบัติ
 ชีวิต จะเรียกว่าการทำหน้าที่ชีวิต มันจบชั้น, มันจบ
 ด้วยการมาอยู่ในโลกอีกโลกหนึ่ง มีแต่ความสว่างไสว ไม่
 ใจไม่หลงในสิ่งใด, ก็มี ความสงบ เพราะไม่ทำผิด, เพราะ

มีความแจ่มแจ้งสว่างไสว, ไม่ทำผิด มันก็มีความสงบ, ดูแล้วมันก็ ไม่มีความทุกข์ ไม่มีกิเลส. นี่เรียกว่ามัน สะอาดดี จะแบ่งเป็นกี่ชั้นตอนก็สุดแท้ : ตั้งแต่ว่าเกิดจาก ท้องมารดาว่าจะเข้าโลงนั้น, จะแบ่งเป็นห้าตอนหกตอน เจ็ดตอนก็ได้ทั้งนั้นแหละ แต่มันเป็นคนละตอน เพราะว่า มันมีการสัมผัสสิ่งรอบตัวต่างกัน ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ชุติเดิมนั้นแหละ, ชุติเดิมนั้นแหละ. แต่เดี๋ยวนี้ มีสิ่งที่ กระทบแล้วมันรับเอาต่างกัน, รับเอาต่างกัน.

ตัวอย่าง เช่นว่าลูกเด็ก ๆ ทารก ถ้าได้เงินมันก็ไม่ มีความหมายอะไร, มันรับเอาโดยไม่รู้ว่ามี ความหมายอะไร. ถ้าเป็นเด็กโตแล้ว ได้เงินมันก็พอใจ, เด็กวัยรุ่นหรือหนุ่ม สาวได้เงินแล้วก็ยิ่งเพลิดเพลินรื่นเริง. คนสูงอายุแล้วได้ เงินก็จะคิดตงเนื้อตงตัวตงทุนตงการงาน, แล้วคนที่แก่มาก แล้ว ก็คิดทำบุญทำทาน คิดเสียสละ คิดจะให้มันว่าง.

นี่ช่วยจำไว้ว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ชุติเดี๋ยวนี้ มันก็ รับเอาสิ่งที่เข้ามารกระทบ ในลักษณะต่างๆกัน ตาม วัยหรือตามรุ่น ของเรา. ฉะนั้นเราจึงเปลี่ยนโลกเรื่อยไป จากโลกของเด็กทารก มาเป็นโลกของเด็กวิ่งได้เดินได้, จาก

โลกของเด็กวิ่งได้เดินได้ มาเป็นโลกของเด็กวัยรุ่นกำลัง
 ครอบงอม, จากโลกของเด็กวัยรุ่นก็มาเป็นโลกของคนหนุ่ม
 สาว, จากโลกของคนหนุ่มสาว ก็มาเป็นโลกของพ่อบ้าน
 แม่เรือน. ระยะนี้ยาวหน่อย ลากเกวียนกันยาวหน่อย
 จนกว่ามันจะมาถึงขั้นที่สูงอายุมากพอที่จะรู้สึกพอกันที เบื่อ
 แล้วเรื่องลากเกวียน, ชีวิตนั้นพอกันทีเบื่อแล้ว ต้องการ
 จะหยุดจะพัก, ไม่ต้องการเรื่องยุ่ง ไม่ต้องการยุ่ง คือต้อง
 การโลกสงบ.

ถ้าใครเปลี่ยนโลกได้ตามลำดับ อย่างที่ว่านี้ ก็
 เรียกว่า ไม่เสียที ที่ได้เกิดมา คือได้ชิมรสครบหมดทุก
 โลก, ทุกโลก และโลกสุดท้าย คือว่างไป ว่างไปเป็น
 นิพพาน.

**มีการศึกษา, สติปัญญาถูกต้อง,
 จะเปลี่ยนโลกได้.**

ปัญหามันมีอยู่ว่า จะเปลี่ยนโลกได้อย่างไร? ชั้น
 มันก็จะปล่อยไปตามธรรมชาติอย่างเดียว นั่นคงไม่ปลอดภัย,
 จะปล่อยให้มันเป็นไปเองปะปะปะปะตามธรรมชาติ ใหญ่

โตขึ้นมาเอง เปลี่ยนเองนี้ มันก็เปลี่ยนเหมือนกันแหละ แต่มันไม่ปลอดภัย, จะต้องมีการศึกษา มีสติปัญญา รู้เรื่องสิ่งเหล่านี้ ควบคุมสิ่งเหล่านี้ ให้เปลี่ยนมาอย่างมีหลักมีเกณฑ์ ถูกต้องตามกฎหมายของธรรมชาติ.

ถ้าจะพูดอย่างรวบรัดก็ว่า ให้รู้สึกว่ามันดีขึ้น, แล้วมันก็ ถูกต้องยิ่งขึ้น. เอาตามคัมภีร์ *ในบาลีก็ว่า เกิดมาในโลกแรกก็คือโลกกามโลก* คือเป็นสัตว์ที่ยินดีพอใจในกาม, นี่ก็เป็นระยะหนึ่งระยะหนึ่ง ตั้งแต่เกิดมากว่า จะเป็นหนุ่มเป็นสาว นี่ก็อยู่ในกามโลก, พอใจในกาม. *ต่อมา ก็เป็นรูปโลก* — *พอใจในสิ่งที่เห็นวัตถุ* เงินทองข้าวของ เรือกสวนไร่นา นี่มันก็ตอนหนึ่ง. พอ *ต่อไปอีก* แก่ชรา มากเข้า ก็ *เป็นอรูปลูก* *ชอบสิ่งที่ไม่มีรูป* คือบุญกุศลเป็นต้น ซึ่งมันไม่มีรูป.

ทีนี้ถ้ามันยังฉลาด *ต่อไปอีก* มันก็จะเหนือโลก, *เหนือโลก เป็นโลกุตระหรือนิพพาน*, เหนือโลก. โลกบ้าง บอ ๆ ที่แล้วมาแต่หนหลัง พอกันที, พอกันที, ต้องการจะมีจิตใจชนิดที่อยู่เหนือโลก, ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งจิตใจ ให้

ยินดียินร้าย รักโกรธเกลียดกลัวได้อีกต่อไป. นั่นแหละ
เรียกว่าเหนือโลก, เข้าใจได้ง่ายๆ.

ถ้าสิ่งใดๆในโลก มันเข้ามากระทบแล้ว ทำให้เรา
ต้องมีความรักความโกรธ ความเกลียดความกลัว ความวิตก
กังวลลาถัยอวรณ์ อิจฉาริชยาอะไวก็ตามเถอะ; นี้เรียก
ว่าคนนั้นมัน จมโลก, มันยังอยู่ใต้โลก. ถ้าได้ศึกษามาพอ
แล้ว ดำรงจิตไว้ชนิดที่ว่า ไม่มีอะไรที่จะเข้ามาปรุงแต่งจิตใจ
ให้เป็นอย่างนั้น, นี้ก็เรียกว่าเหนือโลก. เมื่อมัน เปื้อนใน
เรื่อง กามโลก ในรูปโลก ในอรูปโลกแล้ว มันก็มีแต่
โลกุตตระเท่านั้นแหละ, จะไปถึงหรือไม่ถึงนั้นมันอีกปัญหา
หนึ่ง, แต่มันมีที่สุดที่โลกุตตระ.

เข้าตอนแรกก็พอใจในกาม ในกามารมณ์ ใน
ปัจจัยแห่งกามารมณ์ กามคุณไปพักหนึ่ง, ต่อมาก็พอใจใน
ทรัพย์สมบัติ ในหลักทรัพย์ เรือกสวนไร่นา ต่อไปก็พอใจ
ในเรื่องอรูปคือเกียรติยศชื่อเสียงบุญกุศล. ถ้าจะไปต่อไป
อีกทีนี้ก็เหนือโลก, เหนือสิ่งเหล่านั้นทั้งหมดแหละ.

นี่พิจารณาดูเถอะ ก็คนมันขึ้นมาได้ถึงชั้นนี้? มัน
มักจะจมตายอยู่ในโลก เป็นเด็กหัวหงอก จมกามารมณ์

ตายอยู่ในชั้นนั้น ไม่ได้ฟื้นขึ้นมาจากกามโลกด้วยซ้ำไป, หรือว่าอย่างดีฟื้นมาจากกามโลก มา จมตายอยู่ที่รูปโลก ทรัพย์สินสมบัติสิ่งของนี้. ที่นั่นถ้าเผื่อผู้ขึ้นมาได้อีกชั้นหนึ่ง มาหลงในเกียรติยศชื่อเสียงบุญกุศล; นี่ยังเหลืออยู่ว่าจะไปต่อไปได้หรือไม่ โดยมากมันก็ตายอยู่แค่นี้ ตายอยู่แค่นี้ในโลกแห่งอรุณ.

คนไม่รู้จักเลือกโลกได้ถูกต้องเพราะไม่มีธรรมะ.

ที่พูดนี้ไม่ใช่ว่าจะดูถูกดูหมิ่นใคร แต่บอกให้ทราบ ว่า เรื่องมันมีอยู่อย่างนี้ คือเรื่องมันมีให้เลือกอย่างมากมาย ถึงขนาดนี้, แล้วเราก็ไม่ได้เลือก เพราะเราไม่รู้จักเลือก เพราะเราไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม, เพราะเราไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม. ถ้าเราได้รับคำสั่งสอนมาว่า เกิดมาเพื่อได้รับสิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้รับ แล้วก็คงจะง่าย, มันจะคอยถามว่า นิดที่สุดหรือยัง? ได้กามารมณ์ ได้สมรส ได้คู่ครอง นิดที่สุดแล้วยัง? “เอ้า, ยัง” หาทรัพย์มากมายจะเป็นเศรษฐีหรือยัง? “เอ้ายัง” มีชื่อเสียง มีชื่อเสียง มีเกียรติยศชื่อเสียงมีอะไร เอ้า ดีหรือยัง? ยัง. ที่นั่นบุญมี

กุศลที่ทำไว้ เอาดีหรือยัง? นี่ก็จะล้งเล, โดยทั่วไปก็จะว่าพอแล้ว ก็เลยได้อยู่ด้วย เรื่องบุญ เรื่องกุศล, ไม่สามารถจะพ้นขึ้นไปจากนั้นเป็นโลกุตตระ คือมรรค ผล นิพพาน.

นี่เรียกว่า โลก นั้นมัน มีหลายโลก อย่างนี้ และเราเปลี่ยนได้เองก็มี, ถ้าเรามีความรู้ เราเปลี่ยนได้เอง, ถ้าไม่มีความรู้มันก็เปลี่ยนตามธรรมชาติ, เปลี่ยนตามธรรมชาติ นี้ ไม่ได้ไปก็มากน้อยดอก. ดูธรรมดาสามัญ มนุษย์เถอะ มันเปลี่ยนได้ก็มากน้อย? มันก็ติดลุ่มหลงอยู่ที่กามารมณ์จนตายบ้าง, ในบางรายก็ลุ่มหลงในทรัพย์สมบัติจนตายบ้าง, บางรายก็หลงในเกียรติยศชื่อเสียงจนตายบ้าง, ไม่ได้มีจิตใจที่ไผ่ขึ้นไปพ้นสิ่งเหล่านี้เลย.

นี่จึงขอให้ทุกคนทราบไว้ว่า ธรรมชาตินี้มีให้เลือกมากมายครบถ้วนอย่างนี้ เราจะเอาอย่างไร, ทำอะไร, เพียงไร, ก็คิดดูเอาเอง. ถ้าคิดว่าเกิดมาชาติหนึ่งต้องได้ชั้นดีที่สุด ชั้นเลิศที่สุดแล้วก็ ขอให้พุ่งเส็งถึงชั้นโลกุตตระ คือ มีจิตใจอยู่เหนือการปรุงแต่ง ของสิ่งใด ๆ, อะไร ๆ จะเข้ามาทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจนี้ จะน่ารักหรือน่าเกลียดก็ตาม ไม่ทำให้เกิดการ

วิปริตทางจิตใจ, มีจิตใจคงที่ ไม่ยินดีไม่ยินร้าย. ถ้ามีความยินดียินร้าย มันก็จะเป็นอย่างที่ว่า คือจะมีความรักบ้าง มีความโกรธบ้าง มีความเกลียดบ้าง มีความกลัวบ้าง มีความวิตกกังวลนอนไม่หลับบ้าง อาลัยอาวรณ์บ้าง อิจฉาริษยาหึงหวงกันไปไม่มีที่สิ้นสุด. นั่นเพราะว่าจิตนั้นมันยังต่ำมาก ไม่มีธรรมะพอ แล้วอะไรก็มาปรุงแต่งให้จิตนั้นเป็นชนิดนั้น. ฉะนั้น ชีวิตประจำวันของคนที่ไม่มีความพอ ก็จะเต็มไปด้วยความรักความโกรธ ความเกลียด ความกลัว ความวิตกกังวล อาลัยอาวรณ์ อิจฉาริษยาหึงหวงเป็นต้น.

๖ ควรสนใจธรรมะ กระทั่งพบนิพพาน.

ถ้าเห็นว่า มัน ควรจะผ่านด่านนี้ทันที ก็สนใจเรื่องธรรมะที่สูงขึ้นไป, ที่มาอย่างน่ารักก็ไม่รัก ไล่มันกลับไป ตะเพิดเข้าไปว่า เช่นนั่นเอง, เช่นนั่นเอง, ถ้ามันมาอย่าง น่าเกลียด ก็ไม่ต้องเกลียด ไล่มันกลับไปว่า เช่นนั่นเอง, มันมาอย่างน่าโกรธ ก็ไม่โกรธ มาอย่างน่ากลัว ก็ไม่กลัว ไล่มันกลับไปว่า อย่างนั่นเอง. มันมา

อย่างน่ารัก มันทำให้หลงใหลเพื่อจะเอา, ถ้าไม่ได้ตาม
 ต้องการมันก็โกรธหรือเกลียด แล้วมันมาในท่าลักษณะให้
 โกรธหรือเกลียด, นี่มาทำให้เราเป็นไฟ มาทำให้จิตใจเป็น
 ไฟอยู่ด้วยราคะ โทสะ โมหะ, ทำชีวิตนี้ให้เป็นไฟ. ถ้าเข้า
 ใจเรื่องไฟ รู้จักไฟที่เผาอยู่ในจิตในใจอยู่เป็นประจำแล้ว
 คนเหล่านั้นจะรู้จักพระนิพพานได้โดยง่าย.

เดี๋ยวนี้ ไม่มีใครรู้จักนิพพาน พอพูดถึงนิพพาน
 ก็สั่นหัว. ถามว่าอยากได้ไหม? ก็อยากได้ตามแค่ปาก,
 ปากว่าตามขนบธรรมเนียมประเพณี เพราะไม่รู้ว่านิพพาน
 นั้นคืออะไร. บางคนก็เดาไปเสียไกลอีกว่า นิพพานนั้น
 ก็คือรวยกว่า สวยกว่า มากกว่า กามารมณ์มากกว่า อะไร
 มากกว่า, อย่างนี้ยังผิดหนักขึ้นไปอีก.

นิพพานมันต้องเป็นที่จบ, เป็นที่สุดของการ
 การหลง; ใช้คำตรงก็ต้องใช้คำว่า ความบ้ำอยู่ในโลก.
 ความบ้ำอยู่ในโลกมีก็อย่าง, ก็อย่าง, ก็อย่าง, ร้อนเป็นไฟ
 ไปก็อย่าง ก็อย่าง มันจบลงสิ้นสุดลงเมื่อบรรลุนิพพาน.
 นิพพานคือเป็นอย่างนั้น เมื่อใดเราว่างกิเลสจิตว่างจาก
 กิเลส เมื่อนั้นจิตอยู่กับนิพพานคือความเย็น.

อย่ากลัวนิพพาน จะกลายเป็นคนโง่บวมโง่. เมื่อได้ไม่มีกิเลสไม่มีความทุกข์ เมื่อนั้นเป็นนิพพาน. แล้วทำไมจะต้องกลัวนิพพาน! เมื่อไม่มีกิเลส, เมื่อไม่มีความทุกข์เป็นนิพพาน, ทำไมจะต้องกลัวนิพพาน. มันก็เป็นเรื่องของคนโง่เกินประมาณ ที่ว่าจะต้องกลัวนิพพาน. แต่เดี๋ยวนี้ก็ให้อภัยได้เพราะไม่รู้, ไม่รู้ว่าเป็นอย่างนั้น ไม่รู้ว่านิพพาน คือเป็นอย่างนั้น, แล้วก็บอกกันแต่เพียงว่านิพพานนี้ไม่สุขไม่ทุกข์ ไม่สวยไม่หอม ไม่อะไร. นี้ก็เลยกลัวไปเสียอีกว่า มันจะไม่มีความสุขอะไร มันจะจิตซีดเกินไป ก็ไม่ต้องการนิพพาน.

ถ้าอยาก จะรู้จักนิพพาน แล้วก็ต้องรีบ รีบรู้จักไฟที่กำลังไหม้อยู่ในอกในใจ คือ ราคะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ที่ไหม้อยู่ในอกในใจ, หรือจะเอากันนอกมาอีก ก็ว่า ความรักความโกรธความเกลียดความกลัว ความวิตกกังวลอาลัยอาวรณ์ อิจจาริษาหึงหวงที่กลุ่มรุ่มอยู่นั้นแหละ ที่ทำให้จิตร้อนเหมือนกับถูกไฟนั้นแหละ; ถ้าเอาเหล่านี้ ออกไปหมด นั่นแหละคือนิพพาน.

ถ้าไฟคือกิเลสออกไปชั่วคราว ก็นิพพานชั่วคราว, ออกโดยเด็ดขาดก็นิพพานเด็ดขาด; แต่มันก็ออกไปเป็นชั่วคราว พอให้เรา^๑มีเวลาที่จะผาสุกบ้าง เราจึงรอดตาย รอดชีวิต รอดตายมา ได้มานั่ง^๒มา^๓เทียวกัน^๔อยู่อย่างนี้. ถ้ากิเลสเกิดขึ้นเผาตลอดเวลา ตลอดเวลาทั้ง ๒๔ ชั่วโมง จริง ๆ แล้ว ตายหมดแล้ว ไม่ได้มา^๕เหลือ^๖กัน^๗อยู่อย่างนี้, ระยะเวลาที่กิเลสไม่เกิดไม่เผา^๘นั้นพอจะมีบ้าง นั่นแหละคือ เวลาที่เรา^๙รู้สึก^{๑๐}สบายใจบ้าง.

ต้องหาอายุอยู่ในโลกด้วยชัยชนะ.

เราหาอายุกลบเคลื่อนไม่ให้เกิดกิเลส หรือไม่ให้เผา^๑จนมากเกินไป อย่าง^๒นี้^๓อย่าง^๔นี้^๕แก้ไข^๖กันไปตามเรื่อง, มันก็ไม่ค่อยจะได้ผล มันมักจะกลายเป็นเอา^๗น้ำ^๘โคลน^๙มา^{๑๐}ล้าง^{๑๑}โคลน. พอเกิดกิเลสไม่สบายใจ จะไป^{๑๒}ดู^{๑๓}หนัง^{๑๔}ดู^{๑๕}ละคร^{๑๖}ว่า จะ^{๑๗}แก้^{๑๘}ไม่^{๑๙}สบายใจ, พอเกิด^{๒๐}ความ^{๒๑}ทุกข์^{๒๒}ไม่^{๒๓}สบายใจ ก็^{๒๔}จะ^{๒๕}กิน^{๒๖}เหล้า^{๒๗} เพื่อ^{๒๘}จะ^{๒๙}ระงับ^{๓๐}ความ^{๓๑}รู้สึก^{๓๒}ทุกข์^{๓๓}ร้อน^{๓๔}ในใจ, อย่าง^{๓๕}นี้^{๓๖}เอา^{๓๗}น้ำ^{๓๘}โคลน^{๓๙}ไป^{๔๐}ล้าง^{๔๑}โคลน มัน^{๔๒}ไม่มี^{๔๓}ที่^{๔๔}สิ้นสุด^{๔๕}; จะ^{๔๖}ต้อง^{๔๗}รู้^{๔๘}จัก^{๔๙}ทำ^{๕๐}ให้^{๕๑}ไม่^{๕๒}เกิด^{๕๓}กิเลส^{๕๔} หรือ^{๕๕}หยุด^{๕๖}กิเลส^{๕๗}ที่^{๕๘}จะ^{๕๙}เกิด^{๖๐}ขึ้น.

ฉะนั้นเราต้องมีความฉลาดที่เพียงพอ ที่จะควบคุม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อกระทบ อะไรเข้า, แล้วอย่าให้มันโง่. อย่าให้มันมีแต่ความโง่ ให้มัน มีความฉลาดเข้ามาทันเวลา รู้ว่า เอ้า, นี่มันอย่างนี้เองนี่, นี่มันตามธรรมชาติเช่นนี้เองนี่, สวยเหมือนจะขาดใจ เอ้าก็เช่นนี้เองนี่, น่าเกลียดเหลือประมาณก็เช่นนี้เอง, หอมก็เช่นนี้เอง เหมือนก็เช่นนี้เอง, อร่อยหรือไม่อร่อย นี่มันวลกระทั่งอะไรก็เช่นนี้เอง, เช่นนี้เอง. เราอยากชิมจะลองก็ได้ แต่อย่าไปหลงกับมัน, ไม่ต้องชิมต้องลองให้เสียเวลา ให้เปลืองอะไรต่ออะไรก็ได้ ก็ยังดี, เรียกว่า อยู่ในโลกต่อไปโดยไม่ต้องจมลงไปในโลก และไม่ต้องหนีโลก.

อย่าเข้าใจผิด เหมือนกับคนเขลาๆ เขาพูดว่าหนีโลก, หนีโลกไปบวช, หนีโลกเอาตัวรอด. หนีออกจากโลก นั้นมันเป็นเรื่องผิด, อย่าคิดจะหนีโลก, แต่จงอยู่ในโลกด้วยชัยชนะ, อยู่ในโลกด้วยชัยชนะ ต่อสิ่งที่เรียกว่าโลก, ไม่ต้องร้องไห้ไม่ต้องหัวเราะ. เดียวนี้มันมีอยู่สองอย่าง พอชอบใจก็หัวเราะว่า, พอไม่ชอบใจหรือ

เป็นทุกข์ก็ร้องไห้, ไม่ต้องร้องไห้ ไม่ต้องหัวเราะ. ถ้า
 อยากรจะหัวเราะ ก็หัวเราะแบบเยาะเย้ย, โอ๊ย, ไปเถอะกูไม่
 เอากับมึงดอก มันเช่นนั้นเอง มีเพียงเท่านั้นเอง.

นี้เรียกว่า ฐฐรรมะในพระพุทธศาสนาเพียงพอ,
 เพียงพอที่จะมองเห็นว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงนั้น มันเช่น
 นั้นเอง, มันเช่นนั้นเอง. ที่น่ารักมาถ้าไปรักมันเข้า
 มันก็เกิดกิเลสตามแบบของความรัก, ที่น่าโกรธเข้ามา พอ
 ไปโกรธมันเข้า มันก็เกิดกิเลสตามแบบของความโกรธ,
 ที่น่ากลัวมาไปกลัวมันเข้า มันก็เกิดกิเลสตามแบบของความ
 กลัว, อย่าไปเกิดกิเลสแบบนี้. เกิดแต่สติปัญญารู้ว่า
 ควรทำอะไร กับเรื่องเหล่านี้; ถ้าไม่ควรทำอะไรให้
 เสียเวลา ก็ไม่ต้องทำ ไม่ต้องทำตัดทิ้งไปเลย, แต่ถ้าจำเป็น
 จะต้องจัดการกระทำเพื่อความปลอดภัย เพื่อความอะไรก็
 ตาม ก็จัดการไปโดยไม่ต้องมีความโลภ ความโกรธ ความ
 หลงอะไร.

ทำงานด้วยสติปัญญา, ไม่ทำด้วยความหวัง.

เรื่องนี้ก็จำไว้เป็นหลักว่า ขอให้ทำการงานทุก
 อย่างด้วยสติปัญญา, อย่าทำด้วยความหวัง. อาตมาถาม

เด็ก ๆ ดู ได้ความว่าครูที่โรงเรียนนั้นสอนให้มีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง. อาตมารู้สึกว่าบ้าแล้ว; ถ้าสอนอย่างนั้นมันผิดหลักพุทธศาสนาแล้ว. พุทธศาสนาสอนให้มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา, ด้วยสติปัญญา. ถ้าสอนให้อยู่ด้วยความหวัง ก็คืออยู่ด้วยไฟ, อยู่ด้วยกองไฟ, แล้วพอหวังมัน, ก็ผิดหวังทันที. คิดดูเถอะพอไปหวังอะไรเข้า มันยังไม่ได้ก็ผิดหวังทันที, ไปหวังให้มันผิดหวังทำไม!

ฉะนั้น อย่าสอนให้ลูกเด็ก ๆ ให้อยู่ด้วยความหวัง, อย่าคิดว่าเราจะมีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง. เรามีชีวิตอยู่ด้วยสติปัญญาดีกว่า แล้วมันก็ทำถูกต้องเอง ทำถูกต้องเองไปทุกระดับ ๆ, ไม่มีอะไรเผาให้เราร้อน. ถ้ามีความหวัง มีความทะเยอทะยาน ก็คือลงมือเผาตัวเองตั้งแต่ยังไม่ได้ทันจะทำอะไร ก็เป็นความร้อนตลอดเวลา : ก่อนได้ก็ร้อน, ได้มากก็ร้อน, ได้อยู่อีกก็ร้อน, เก็บไว้ก็ร้อน, กินเข้าไปก็ร้อน, อะไรก็ร้อนไปหมด, เพราะว่ามันโง่ ไม่มีสติปัญญาเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น.

ฉะนั้น ขอให้ทุกคนอยู่ด้วยสติปัญญา, อริชฐานจิต มีชีวิตอยู่ด้วยสติปัญญา, แล้วก็ทำอะไรถูกต้อง, ทำ

อะไรถูกต้อง ถูกต้อง, แล้วก็พอใจ พอใจแล้วก็ เป็นสุข, เป็นสุขเพราะพอใจ. นี่ อย่างนี้แหละชีวิตนี้ก็มีแต่ความพอใจ คือไม่มี ความทุกข์. นี่ โลกสูงสุดโลกุตระเหนือโลก หรือ สูงสุดกว่าโลก หรือ โลกที่สูงที่สุดไม่มี ความทุกข์ ไม่มีกิเลส. จิตไปถึงนั้นแล้วเกิดกิเลสไม่ได้ ความทุกข์เกิดไม่ได้.

ฉะนั้น อย่างกักขังจิตไว้ในความโง่ ความหวัง, ความอะไรอย่างนี้ซิ, อย่างกักขังจิตไว้ใน ราคะ โทสะ โมหะ โลภะ โกรธะ. ศึกษาให้จิตมีสติปัญญา รู้เท่าทันตามที่เป็นจริง ว่าทุกสิ่งนั้น อย่าไปยึดมั่นถือมั่น กันเข้า, ไปหมายมั่นเป็นตัณหา — ของกูแล้วมันก็กัดเอาเจ็บปวดยิ่งกว่าอสรพิษกัด. ความยึดมั่นถือมั่นสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นตัณหา — ของกู; ถ้าตัณหาที่น่ายรักก็รัก, ตัณหาที่น่าโกรธก็โกรธ, ตัณหาที่น่าเกลียดก็เกลียด, ตัณหาที่น่ากลัวก็กลัว, อย่างนี้มันก็เต็มไปด้วยความรัก โกรธ เกลียด กลัว สารพัดอย่าง มันก็มีความทุกข์.

หวังว่าเราเป็นพุทธบริษัท หรือจะไม่เป็นพุทธบริษัทก็ตามใจ, เรามนุษย์นี้แหละมัน ควรจะมีชีวิตอยู่

อย่างที่ไม่ต้องเป็นทุกข์. ยิ่งถ้าเป็นพุทธบริษัทด้วยแล้ว เป็นทุกข์ด้วยแล้ว ก็เสียชื่อเสียงเกียรติยศของความเป็นพุทธบริษัท. จะไม่เป็นทุกข์ ก็ต้องมีความรู้ เรื่องที่กล่าวมาแล้วนี้ ตามสมควร ว่าตาหู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นสิ่งที่ต้องควบคุม, *อย่าให้มันจูงจมูกเรา* ให้เราจูงจมูกมัน. เราจะควบคุมตาหู จมูก ลิ้น กาย ใจ เอาไว้ในวิถีทางที่ถูกต้อง, *อย่าให้มันจูงเราไปหาสิ่งสนุกสนานเพลิดเพลิน* สวยงามเอร็ดอร่อย ซึ่งหลงกันนัก, ซึ่งหลงกันทั้งโลกแล้ว.

ควรรู้ทันสถานการณ์ของโลกที่เจริญทางวัตถุ.

เดี๋ยวนี้ทั้งโลกแล้ว, หลงสิ่งสวยงามสนุกสนาน เอร็ดอร่อยทางเนื้อทางหนัง ทางวัตถุนั้น เต็มไปทั้งโลก, ไม่สนใจเรื่องอื่นแล้ว, มีสติปัญญาเท่าไร ก็คิดผลิตสร้างสิ่งที่ยั่วกิเลสตัณหา ให้มันมากขึ้นแปลกขึ้น—แปลกขึ้น—แปลกขึ้น มันไม่ช้าเก่า. เราจะเห็นได้ว่า สิ่งที่มาสนองกิเลสนั้น ถูกผลิตออกมาแปลกๆ งามทนอยู่ไม่ได้ จนต้องซื้อใหม่ทุกที, ก็กลายเป็นว่า ผลิตสิ่งชนิดที่จะทำลายโลก ขึ้นมามากขึ้น, มากขึ้น, มากขึ้น, อีกทางหนึ่ง

ก็อุตสาหกรรมหาเงินมาก ๆ จะไปซื้อสิ่งเหล่านี้ ซึ่งเป็น
 สิ่งฟุ่มเฟือยไม่จำเป็น, แม้แต่ชาวไร่ชาวนา, เดียวก็จะ
 ทนสมัยจะมีเครื่องใช้ไม่สอยชนิดที่ฟุ่มเฟือย. ทางโน้น
 ก็ผลิตให้มากขึ้น, ทางนี้ก็หาเงินมาเตรียมไว้, แล้ว
 ทั้งสองฝ่ายก็หลงอยู่ในเรื่องของความหลง.

ที่นี้ผลยังไปไกลกว่านั้น คือว่าเมื่อ หลงกันมาก
 เข้า ก็มีพวกหนึ่งคณะหนึ่ง เขาต้องการจะครองโลกจะยึด
 ครองเอาโลกทั้งโลกเป็นของเขาคนเดียว เขาก็มีความคิด
 เช่นนั้น. ฉะนั้น จึงละเมิดของผู้อื่น, เกิดเป็นการฉ้อ-
 ฉลยโมยฉ้อปล้น จนกระทั่งกลายเป็นสงคราม. นี้ฝ่าย
 หนึ่งรัฐกัน ก็ต้อนรับด้วยสงคราม, มันก็มีสงครามต่อสง-
 กราม, สงครามกับสงคราม ในโลกนี้มากขึ้น มากขึ้น,
 หาความสงบสุขไม่ได้ อย่างนั้นมันน่าอาย.

น่าอายอะไร? น่าายสัตว์เดรัจฉาน, สัตว์
 เดรัจฉานไม่ได้ทำสงครามกันมากเหมือนคน, แล้วมันก็ไม่
 ได้มีกิเลสลึกซึ้งเหมือนคน, สัตว์เดรัจฉานมันเปิดเผย.
 คนนี้มีกิเลสมาก เพราะมีสติปัญญามาก แต่ไม่ใช่สติ-
 ปัญญาที่ถูกต้อง, เรียกว่าสติปัญญาเฉโก, สติปัญญาผิด ๆ

ไปในทางที่จะตามใจกิเลส, ยิ่งฉลาดมากก็ตามใจกิเลสได้มากได้ลึก. ผลดีสิ่งที่ส่งเสริมกิเลสได้มากได้ลึก; ปัญญาอย่างนี้ไม่ใช่ปัญญาที่แท้จริง, เป็นปัญญาเฉโกปัญญาชนิดที่ไม่ช่วยให้ใครรอดได้.

**เป็นพุทธบริษัท ควรมีปัญญา,
เป็นครู, ผู้เบิกบาน.**

ปัญญาที่แท้จริง คือปัญญาที่ทำให้ ไม่ต้องตกไปเป็นทาสของสิ่งใด ๆ กระทั่งไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด ๆ, มีจิตใจเป็นอิสระอยู่เสมอ น่ารักก็ไม่รัก, น่าเกลียดก็ไม่เกลียด, น่าโกรธก็ไม่โกรธ, น่ากลัวก็ไม่กลัว, ไม่มีอะไรที่ต้องวิตกกังวล อาลัยอาวรณ์ อิจจาริชยา หึงหวงเป็นต้น มันก็สบายดี. นี่เป็นพุทธบริษัท เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอยู่อย่างนี้, ไม่รู้ก็คือโง่ โง่คือไปหลงจนเกิดเรื่องเหมือนกับหลับอยู่ด้วยกิเลส แล้วจะเบิกบานได้อย่างไร, มันก็เหี่ยวตายไป ไม่ได้เบิกบานเหมือนดอกไม้ที่เบิกบานชีวิตนี้ไม่มาถึงขั้นที่เรียกว่าเบิกบาน เมื่อไม่รู้ ไม่ตื่น ไม่เบิกบาน มันก็ไม่ใช้พุทธบริษัท.

นี่ขอให้เราคำนึงถึงความเป็นพุทธบริษัท ว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน, แล้วก็สอนสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ให้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ไปตามพระองค์ก็เลย อยู่เป็นสุข เป็นโลกที่มีสันติสุข.

ที่นี้ โลกปัจจุบันมาถึงยุคเผด็จการเป็น, เผด็จการเป็นไปก้าวหน้าทางวัตถุ ไปเจริญทางวัตถุ, แผลอนิดเดียว ไปเจริญทางวัตถุ สร้างความนิยมได้ทั้งโลก. เดียวนี้ทั้งโลกเรียกความนิยมเพื่อวัตถุแล้วก็ได้ง่าย ๆ; ถ้าเรียกความนิยมมาทางสงบทางศาสนาแล้วก็หาตัวยาก, หาตัวยาก มีน้อย. นั่นแหละมันจึงมีปัญหาท่วมโลก ชนิดที่พร้อมที่จะประหัดประหารจะทำลายล้างกัน. ขอให้พวกเราเป็นฝ่ายที่จะต่อต้านยืนยง ไม่ให้โลกมันวินาศ, จะดึงเอาโลกไว้ในลักษณะที่ถูกต้อง ตั้งอยู่อย่างถูกต้อง ตั้งอยู่อย่างปลอดภัย.

นี่ เป็นหน้าที่ของเรา เรามามีโลกชนิดนี้สำหรับอยู่อาศัย, จิตใจแจ่มแจ้งสว่างไสว รู้จักเลือกว่าโลกชนิดไหนเป็นโลกอะไร, โลกชนิดไหนเป็นโลกอะไร, สามารถสร้างโลกที่อยู่ แล้วมีจิตใจสะอาดสว่างสงบเยือก-

เย็น เย็น ๆ เป็นนิพพาน. นิพพานนั้นอย่าไปคิดอะไรให้
มันมากนัก รู้แต่ว่ามันเย็น, มันเป็นชีวิตที่เย็น. นิพพาน
จริงก็เย็นจริง, นิพพานไม่จริงก็เย็นไม่จริง, เย็นชั่วคราว
ก็เป็นนิพพานชั่วคราว. ต้องพยายามเรื่อย ๆ ไป จนให้
มันเป็นนิพพานจริง. เดียวนี้มันก็อยู่ได้ด้วยนิพพานชั่วคราว,
กิเลสไม่มาเกิดเป็นคราว ๆ น้อยอยู่ด้วยนิพพาน ;
เพราะฉะนั้นมันจึงไม่ตาย จึงไม่ตาย. ถ้ากิเลสเผาทั้ง ๒๔
ชั่วโมง มันตายแล้วมันไม่ได้มานั่งพูดกันที่นี้แล้ว. นี้ขอ
ให้ขอบคุณพระนิพพาน, หาความเย็นนอกเย็นใจ เติม
ลงไปในชีวิตนี้แหละอยู่เป็นประจำ.

เติมธรรมะลงในชีวิตให้เป็นธรรมชีวิต.

ขอให้เชื่อสักอย่างหนึ่งว่า ชีวิตนี้เป็นสิ่งที่เติม
ธรรมะลงไปได้ ตลอดเวลาที่ชีวิตยังไม่เต็มด้วยธรรมะนั้น,
ให้ชีวิตนี้มันเป็นสิ่งที่เติมธรรมะลงไปได้. ฉะนั้น ขอให้
ทุกคนพยายามเติมธรรมะลงไปในชีวิต คือการประพฤติ
กระทำถูกต้อง ต่อธรรมชาติ, ต่อกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ,
ต่อหน้าที่ของธรรมชาติ ตามธรรมชาติ. นี้เติมธรรมะ

อย่างนี้ลงไปในชีวิต, ชีวิตก็จะมีธรรมะมากขึ้น. ธรรมะ
นี้ก็ทำให้ตั้งอยู่ในความถูกต้อง ไม่เกิดกิเลสไม่เกิดความ
ร้อน เรียกว่าธรรมชีวิต.

ธรรมะชีวิต มีชีวิตเป็นธรรมะมีธรรมะเป็นชีวิต
ไม่รู้จักความร้อน มีแต่ความเย็น, แล้วก็พอใจในการที่
จะมีธรรมะ ก็คือทำหน้าที่—หน้าที่—หน้าที่—หน้าที่ ของ
ตน—ของตน—ของตน, มีหน้าที่อะไร ขอให้ทำหน้าที่
อย่างนั้น, และรู้ว่าหน้าที่คือธรรมะ คือสิ่งที่จะช่วยให้รอด
แล้วก็พอใจก็ทำสนุก, ทำหน้าที่สนุกกันไปทุกคน โลก
นี้ก็รอด อย่ามีคนที่ไม่ทำหน้าที่, อย่ามีคนที่ยอหยิ่งจะ
คดโกง ฉกฉวยประโยชน์ของผู้อื่น, หรือเป็นผู้ทำลาย
โลก. ทุกคนทำหน้าที่ ก้มหน้าก้มตาทำหน้าที่ ตามหน้าที่
ของตนเท่านั้น บ้านเมืองก็จะหมดปัญหา, โลกนี้ก็หมด
ปัญหา.

ทุกชีวิตทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้อง.

อยากจะพูดให้ฟังเป็นตัวอย่างว่า ตั้งต้นที่คน คน
ธรรมดาเนี่ย ชาวไร่ ชาวนาก็ทำหน้าที่, ทำหน้าที่ ทำไร

ทำนาให้สนุกไปเลย. คนพ่อค้าค้าขายก็ทำหน้าที่ให้สนุกไปเลย, ถ้าทำหน้าที่แล้วมันโง่งไม่ได้ เพราะหน้าที่มันไม่ใช่มีหน้าที่จะโง่ง, มันมีหน้าที่จะทำให้ถูกต้องและสุจริต. ข้าราชการ ก็ทำหน้าที่ ทำหน้าที่ บุชาหน้าที่ ทำหน้าที่, ไม่คดโกงเวลาไม่คดโกงการงาน, มีความคิดว่าทำงานแต่น้อยเอาเงินมากๆ อย่างนั้นไม่ใช่หน้าที่มันเป็นการคดโกงในหน้าที่. กรรมกรทั้งหลายก็สนุกในการทำหน้าที่ถูกต้อง, แล้วสำหรับเรา ก็เลยทำงานสนุกไม่ต้องทุกข์, แล้วเงินก็จะยังเหลือ, อย่าเอาเงินไปกินเหล้า ไปทำอบายมุขใดๆ ในที่สุด คนชั้นต่ำสุด ถีบสามล้อ แจวเรือจ้าง ล้างท่อถนนอะไรก็ทำให้มันสนุก. ไม่เท่าไรมันก็จะพ้นจากภาวะอย่างนั้น, อย่าไปทำผิดหน้าที่เป็นอบายมุข. คนขอทานก็ขอทานอย่างมีความถูกต้องตามแบบของคนขอทาน ไม่เท่าไรก็จะพ้นจากความเป็นคนขอทาน.

เดี๋ยวนี้กลางวันเป็นขอทาน กลางคืนเที่ยวอบายมุข มันก็ไม่รู้จักที่จะพ้นจากความเป็นคนขอทาน. นี่ตั้งแต่คนขอทานขึ้นมาถึงคนทั่วไปก็ทำหน้าที่, ทำหน้าที่.

ที่^๕นี้สูงขึ้นไป พระเจ้าแผ่นดิน, มหาจักรพรรดิ ก็ทำหน้าที่, เทวดาในสวรรค์ก็ต้องทำหน้าที่ ตามหน้าที่ ของเทวดา, ชั้นสูงสุดเรียกว่าพวกพรหม พวกพรหม ก็ต้องทำหน้าที่พวกพรหม, ไม่ทำหน้าที่แล้วตาย^๕ ทัง^๕แหละ เทวดา ก็ตาม พรหม ก็ตาม ถ้าละเลยในหน้าที่ของตน แล้วมันจะจติ คือตาย^๕ ทัง^๕แหละ, ทุกคนทุกชีวิตใน ระดับคน^๕นี้ทำหน้าที่, ทำหน้าที่.

ที่^๕นี้ ระดับสัตว์เดรัจฉาน ก็นั้น, มองดูว่าสัตว์ เดรัจฉาน ก็ต้องทำหน้าที่. สัตว์ใช้งานวัวควายช้างม้า^๕ นี้ ก็ทำหน้าที่ใช้งานได้อย่างดี, สัตว์พิทักษ์รักษาเช่นสุนัข และแมว^๕ สุนัขทำหน้าที่เฝ้าบ้าน เฝ้าขโมยก็ทำอย่างดี, แมวเฝ้าหนูก็เฝ้าระวังหนูก็ทำอย่างดี. ถ้าว่ามันเป็นสัตว์ที่ จะให้กินเนื้อ ก็ทำอย่างดี ทำมาอย่างดี รักษาอย่างดี, แม^๕ที่สุดแต่ว่าลิงที่ขนมะพร้าว ที่ใช้^๕ขนมะพร้าวกันอยู่ทั่ว ๆ ไปนั้นดูเถอะ ก็ขอให้ทำหน้าที่ของลิง, อย่าเป็นลิงคดโกง. ถ้าลิงตัวนั้นมันทำหน้าที่อย่างขยันขันแข็งจริงๆ แล้วก็ วัน หนึ่งมัน^๕ขนมะพร้าวได้ตั้ง ๖๐๐ ลูก. อาตมาเคยถามดู; แต่ว่าลิงเกิดไม่ทำหน้าที่ คดโกง มันไม่ทำมันก็ได้ไม่^๕ก็ลูก. นี้แม่แต่ลิงที่เอามาเลี้ยงให้^๕ขนมะพร้าว ก็ต้องทำหน้าที่, จะ

ให้รอด ก็ตามใจเขา, เขาถืออย่างนั้น. เราจะถือว่าหน้าที่ หรือธรรมะ^{๕๕}คือพระเจ้าที่จะช่วยให้รอด, ขอให้ปฏิบัติ หน้าที่ให้ถูกต้องสมบูรณ์แล้ว. ก็จะมีความรอด; ฉะนั้น พอได้ทำหน้าที่ก็พอใจ, พอได้ทำหน้าที่ก็พอใจ, ไม่ว่าหน้าที่ อะไร เป็นหน้าที่เล็กหน้าที่ใหญ่ก็เรียกว่าเป็น ธรรมะ เหมือนกันหมด, จะเป็นกรรมกร หรือจะเป็นเศรษฐีก็ทำ หน้าที่ของตน, แล้วก็เรียกว่ามีธรรมะของมนุษย์เหมือนกัน หมดเลย, ธรรมะมีระดับเดียวกันหมด แม้ว่าผู้ทำจะอยู่ใน สถานะที่ต่างกัน. ดังนั้น อย่าได้ดูถูก คนที่เขาดูถูกกัน, เราถือว่า เขาก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง เป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บ ตายของเราด้วยเหมือนกัน.

เมื่อมีความรักกันอย่างนี้ มันก็ไม่มี การเบียดเบียน, มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ทุกคนได้ทำหน้าที่, แล้ว ทุกคนก็เป็นอิสระ รอดจากปัญหา รอดจากความทุกข์, รอดจากอะไรหมด. นี่เราสร้างโลกชนิดนี้ขึ้นมาดีกว่า, สร้างโลกที่ไม่มีปัญหา, ทุกคนทำหน้าที่ขยันขันแข็ง, ทุกคน รักกันในฐานะเป็นพี่น้องเกิดแก่เจ็บ ตาย ด้วยกัน. ที่เรียกว่าโลกพระศรีอาริยมุตไตรยมมีความหมายอย่างนี้, มี

เอาลิงมาเล่นละคร ก็ทำหน้าที่เล่นให้ต๊อดตี, แปลว่าแม่แต่
สัตว์เดรัจฉาน ก็จงทำหน้าที่, โลกนี้จึงมีความสุข
ไม่มีปัญหา.

เดี๋ยว^๕คนไม่ค่อยจะทำหน้าที่ เพราะมันไม่มี
ความรู้, ถึงมีความรู้ก็ไม่ทำหน้าที่ คอยแต่จะปล้น จะ
คอร์รัปชั่น ไม่ต้องทำอะไร แต่อยากได้เงิน หรือว่าทำแต่
น้อยๆ อยากได้เงินมากๆ ซึ่งเรียกว่าการคดโกง มันยังมี
มากเกินไป, มีความโง่ ไม่รู้จะทำอะไร ทำอะไรไม่เป็น
อย่างนั้นมันก็มากเกินไป, มันก็เลยเป็นปัญหาเกิดขึ้น, มี
คนที่^{๕๗}เป็นภาระแก่สังคม^๕มากชน, มากชน, แล้วมันจะ
เจริญกันได้อย่างไร. ถ้าทุกคนทำหน้าที่ ภาระสังคม
จะไม่มี, ประเทศชาติก็จะไม่ขาดดุลการค้าแม่แต่สักสตางค์
เดียว.

๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ธรรมะคือหน้าที่ถูกต้อง, ไม่ทำอันตรายใคร.

นี่ขอให้มองเห็นว่า ธรรมะคือหน้าที่ หน้าที่คือ
ธรรมะ, ทงธรรมะทงหน้าที่นเป็นสังเดียวกัน คือสิ่งที่จะ
ช่วยให้รอด. พวกอื่นเขาจะถือว่าพระเจ้าพระเป็นเจ้าช่วย

แต่ความรักความเมตตา กรุณาเต็มไปหมด ทุกหนทุกแห่ง, มีแต่ความขยันขันแข็งในหน้าที่การงานทุกหนทุกแห่ง นี้ ธรรมชาติมีเมื่อทำหน้าที่, ธรรมชาติมีเมื่อทำหน้าที่. อย่างมานั่ง สั้นเซียมซี บวงสรวงอ้อนวอนอยู่ในโบสถ์, อย่างนี้ไม่มี ธรรมชาติ, ไม่มีธรรมชาติ ที่นั่นไม่มีธรรมชาติดอก. ที่มีการทำ หน้าที่ที่ไหนก็ตาม ที่นั่นมีธรรมชาติ, กลางทุ่งนากำลังไถนา อยู่มีธรรมชาติ. แต่ที่มาสั้นเซียมซี นั่งไหว้ นั่งอ้อนวอนอยู่ใน โบสถ์นี้ ไม่มีธรรมชาติ, ไม่ใช่ธรรมชาติ. พุดอย่างนี้บางคนไม่ชอบ แต่ความจริงมันเป็นอย่างนั้น, หมายความว่า ธรรมชาติมี ต่อเมื่อทำหน้าที่, มีธรรมชาติต่อเมื่อทำหน้าที่ อย่าง ถูกต้อง. คำว่า ถูกต้อง นี้ ความหมายง่ายนิดเดียวว่า ไม่ทำอันตรายใคร และได้ประโยชน์แก่ทุกฝ่าย แล้วก็ เรียกว่าถูกต้อง, ไม่ลืกลบอะไร.

เอาละเป็นอันว่า อาตมาได้กล่าวธรรมชาติประวิสัย- ธรรมกับท่านทั้งหลาย พอสมควรแก่เวลาแล้ว. ขอให้ กำหนดจดจำเอาไป จะใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างไรได้, ก็ ลองดูก่อนก็แล้วกัน, ไม่ใช่ว่าจะต้องไปทำตามทันทีนะ. เอาไปคิดดู เห็นว่าน่าจะดับทุกข์ได้ น่าจะมีประโยชน์

แล้วลองทำดูก่อน, ลองทำแล้วได้รับผลจริง, ที่นี้
เอา เอาแน่, เอาจริง ปฏิบัติจริง ถือจริง อะไรงจริง
ก็จะมีประโยชน์อย่างยิ่ง.

เอาตมาขอแสดงความยินดี ในการมาของท่านทั้ง
หลาย สู่อสถานทีน้อกร้งหนึ่ง, อย่างน้อยก็ถือว่าเป็นการ
พบกันเ็นระหว่างเพื่อนมนุษย์ ที่มีปัญหาอย่างเดียวกัน,
เกิดแก่เจ็บตายอย่างเดียวกัน. ขอให้ได้รู้วิธีหนทาง ที่จะ
เอาชนะความเกิดแก่เจ็บตาย, ให้ความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย
เป็นของที่ไม่มีฤทธิ์มีเดช, มีอะไรก็หัวเราะเยาะไล่กลับ
ตะเปิดไป มันเช่นนั่นเอง กูไม่เอากับมัน. นี้จิตไม่
ไปรับเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นทุกข์, นี้เรียกว่าอยู่โลกอื่น
และเหนือโลกไปแล้ว. ขอให้มีความเจริญงอกงามก้าว
หน้า ในทางแห่งพระศาสนาของสมเด็จพระบรมศาสดา
แล้วมีความสุขอยู่ทุกทีพิวารตรีกาลเทอญ.

หนังสือชุดหมุดอักษรจักร

อภัยโทษตาในฐานะ หัวใจแห่งพระพุทธศาสนา

ต้องขอทำความเข้าใจกันในเบื้องต้นว่า การพูดจากันวันนี้ เป็นเพียงการสนทนาธรรม หรือเรียกว่าคุยกันเท่านั้นเอง ไม่อาจจะบรรยายอย่างปาฐกถา เพราะที่ไม่มีแรง ถ้าพูดอย่างปาฐกถา ต้องมีการใช้ลมมาก และก็ไม่มีแรงไม่มีลมพอที่จะพูดได้.

ขอให้เราพูดกันอย่าง สนทนาธรรม คือคุยกันเท่านั้นเอง และการสนทนาก็เป็นการพูดกันอย่างภายใน ใช้คำว่า ภายในขอบเขตของมิตรสหาย เป็นเรื่องตรงไปตรงมา; พูดจาอย่างภายใน อย่างเป็นภายใน ไม่ใช่ว่าจะให้กว้างขวางทั่วไป

ธรรมบรรยายเป็นการภายในแก่ท่านอาจารย์สุเมโธ และคณะสงฆ์วัดป่านานาชาติ
ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๔

อะไรไม่ใช่ พุคอย่างมิตรสหายเป็นภายใน บางอย่างก็มีลักษณะ เป็นความลับ เป็นภายในของพวกเรา พุคกันอย่างกะว่าเป็น การปรึกษาหารือ สิ่งที่ยังเป็นความลับอะไรอยู่บางอย่าง.

ยังศึกษาพุทธศาสนาซึ่งไม่รู้พุทธศาสนา

โดยสรุปแล้วก็คือ อยากจะพูดถึงเรื่องที่เป็นหัวใจ, สารที่เป็นชั้นหัวใจของพระพุทธศาสนา. ^๕เดี๋ยวนี้พวก เราพุทธบริษัททั้งหมดนี้ ยังไม่เข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนา; พุคอย่างนี้ก็คล้ายกับคูดุกคูดุกหมิ่นผู้อื่น ฟังดูแล้วก็น่าเกลียด แต่ความจริงก็มีอยู่.

คำว่า พุทธศาสนา มันเปลี่ยนความหมาย หรือว่ามีความหมายที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง, คำว่าพุทธศาสนา พุทธศาสนา ที่เราพูดกันอยู่ โดยเฉพาะ Buddhism Buddhism นี้ ไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง. พุทธศาสนาที่แท้จริงไม่ควรจะเป็น ism ไม่ควรจะเป็น ism อย่างหนึ่งในบรรดา ism, ism, ism ^๕ทั้งหลายมากมาย, พุทธศาสนาไม่ควรจะเป็น ism อย่างหนึ่งใน ism ^๕ทั้งหลาย.

ท่านก็พอจะเข้าใจได้ว่า ism, ism มันเป็นสติปัญญา ความรู้ของมนุษย์ ที่สรุป ศึกษาแล้วสรุปความเอาเอง มีลักษณะเป็นการเมืองกันทั้งนั้น ; ดังนั้นยิ่งศึกษาพุทธศาสนาก็ยิ่งไม่รู้พุทธศาสนา, ยิ่งศึกษาพุทธศาสนา ยิ่งไม่รู้พุทธศาสนา. อย่าศึกษาพุทธศาสนาเลย แต่ว่าศึกษาธรรมะ ธรรมะ หรือสังฆธรรม ความจริง truth ของธรรมชาติเถิด, *อย่าศึกษาพุทธศาสนาเลย แต่ศึกษาความจริงของธรรมชาติ ที่มีประโยชน์ แก่มนุษย์โดยตรงเถิด.*

ท่านลองสังเกตดูเถอะ พุทธศาสนาที่เราศึกษากันอยู่นั้น มันเป็นธรรมะสำหรับพูด, ธรรมะสำหรับจำ, ธรรมะสำหรับสอบไล่, ธรรมะสำหรับถกเถียงแสดงความคิดความเห็นกัน กระทั่งว่าเป็น philosophy ไปเลย ไม่เป็นธรรมะที่จะจับทุกซ์ ไม่เป็นธรรมะที่จะจับทุกซ์โดยตรง ขอให้เราศึกษาธรรมะที่เป็นการดับทุกซ์โดยตรง จึงจะถึงหัวใจของพระพุทธานุชาสนา.

กล่าวอย่างสั้น ๆ มันก็มี ธรรมะสำหรับเรียน ท่องจำ, ธรรมะสำหรับพูดคุย ให้เป็นคนทีพูดเก่ง, ธรรมะที่จะสอบไล่ได้ เอาปริญญาทางการศึกษา, ธรรมะสำหรับเป็นนัก philosophy

อย่างนี้ไม่ถูกตัวพุทธศ สนา ไม่ถูกหัวใจ ไม่ถูกตัวของพุทธศาสนาที่จะดับทุกข์ได้ ศึกษาพุทธศาสนาหลายสิบปีแล้ว ก็ยังดับทุกข์อะไรไม่ได้เลย, ความทุกข์ยังมีอยู่เท่าเดิม ความยึดมั่นถือมั่นมากกว่าเดิม ความจองทองพองขนยกตนถือตน กลับมากกว่าเดิม ทั้งที่ศึกษาพุทธศาสนาหลายปีแล้ว, นี้ เรียกว่ายังศึกษาพุทธศาสนายังไม่รู้พุทธศาสนา.

เดี๋ยวนี้เขาก็มีพุทธศาสนาในอินเดีย พุทธศาสนาในประเทศจีน พุทธศาสนาในประเทศทิเบต มองโกเลีย พุทธศาสนาในประเทศไทย ในประเทศลังกา ในประเทศพม่า ในประเทศเขมร; เป็นพุทธศาสนาไม่รู้วาก็สิบอย่างแล้ว แล้วก็ยังไม่ดับทุกข์ได้ เพราะว่ามันไม่ถูกหัวใจของพระพุทธศาสนา นั่นเอง.

พุทธศาสนาเป็นของธรรมชาติ เป็น สัจจะของธรรมชาติ ถูกนำไปสมมติ ไปปรับปรุง ไปปรุงแต่ง ไปยึดถือจนเป็นหลายสิบบรรูปแบบ จนไม่ดับทุกข์กันตรงไหนได้เลย. มันเป็นแต่เพียงว่า พุทธศาสนาที่สอนหรือคุยกันอยู่ ในอินเดีย ในจีน ในเมืองไทย ในลังกา ในพม่า; พุทธศาสนาที่

พูดกันอยู่ที่นั่น หรือมีพิธีรตองกันอยู่ที่นั่น ยังไม่คับทุกข์ได้
'ลย' ยังจะเพิ่มความทุกข์ หรือความยุ่งยากลำบากหมกหมอง
ให้เสียอีก.

เราลองคำนวณดู ว่าเรื่องราวของพระพุทธศาสนาที่
พิมพ์ พิมพ์ขึ้นเป็นเล่มหนังสือ ตั้งแต่พระบาลี อรรถกถา ฎีกา
เรื่องพิเศษ เรื่องต่างๆ ของแก่นนิกาย และที่ตกแต่งร้อยกรอง
กันขึ้นใหม่ที่หลัง โดยผู้มีวิชาความรู้ก็ดี มากมายเท่าไร? ผม
คิดว่ากระดาษทั้งหมดคงเป็นร้อยเป็นพันตันแล้ว เรื่องราวที่
พิมพ์เป็นกระดาษ เรื่องพระพุทธศาสนา. แล้วทำไมมันจึงไม่คับ
ทุกข์ให้แก่โลก หรือให้แก่มนุษย์ได้, หัวใจมันอยู่ที่ตรง
ไหน? ข้อความที่พิมพ์ขึ้นที่เป็นกระดาษเป็นพันเป็นร้อยตัน
ข้อความหรือหัวใจมันอยู่ที่ตรงไหน หัวใจแท้ๆ นึกเดี๋ยวมัน
อยู่ที่ตรงไหน?

อิทัปปัจจยตา หัวใจของพระพุทธศาสนา

ขอยืนยันว่า หัวใจของพระพุทธศาสนา มีอยู่ที่คำพูด
เพียงคำเดียว ว่าอิทัปปัจจยตา อิทัปปัจจยตา อิทัปปัจจยตา

ขอให้จัดจำคำนี้ให้ไต่ก่อน, คำนี้เป็นคำที่ต้องเข้าใจ เข้าใจ แล้ว ปฏิบัติให้ได้. โดยมากเราจะเรียกว่า ปฏิกิจสมุปปาท ไม่เรียกว่าอิทัปปัจจยตา ที่จริงเป็นเรื่องเดียวกัน, ในพระ-
 ชาติเรียกยาวเอามารวมกันเป็น อิทัปปัจจยตาปฏิกิจสมุปปาโท
 เรียกกันเต็มที่แล้วก็เรียกว่า อิทัปปัจจยตาปฏิกิจสมุปปาท
 แต่หัวใจของเรื่องก็มีคำเดียว คืออิทัปปัจจยตา, ขอให้ทำความเข้าใจเรื่องนี้นักเป็นพิเศษ. ใจความของคำๆ นี้ก็มีแต่เพียงว่า
 สิ่งทั้งปวงมีเหตุมีปัจจัย แล้วก็ไปตามอำนาจของ
 เหตุของปัจจัย ก็มียปัจจัยแล้วก็ไปตามอำนาจของเหตุของ
 ปัจจัย, นี่ความหมายของคำว่าอิทัปปัจจยตา.

เรื่องนี้พอที่จะแบ่งออกได้เป็นคำพูดเพียง ๔ ประโยค
 ขอได้โปรดตั้งใจฟังให้ดี ให้เข้าใจแล้วจำไว้ให้แม่นยำ :

ประโยคที่หนึ่งว่า สิ่งทั้งปวงเกิดขึ้นและเป็นไป
 ตามอำนาจของอิทัปปัจจยตา สิ่งทั้งปวงเกิดขึ้น แล้วก็ไป
 ตามอำนาจของอิทัปปัจจยตา, ประโยคที่สองก็ว่า ถ้าทำผิด
 หรือปฏิบัติผิดต่อกฎอิทัปปัจจยตา ความทุกข์ก็จะเกิดขึ้น,
 ประโยคที่สามก็ว่า ถ้าปฏิบัติถูกต้องตามกฎอิทัปปัจจยตา จะ
 ไม่มีความทุกข์, ประโยคที่สี่ว่า ถ้าควบคุมหรือเอาชนะกฎ

อิทัปปัจจยตาได้ก็จะมีพระนิพพาน คือหมคปัญฺหาหมคความ
ทุกข์สันเชิง.

ขออ้อีกครั้งหนึ่งว่า ข้อที่ ๑. สิ่งทงปวงเกิดขึ้น
และเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา.

ข้อที่ ๒. ถ้าปฏิบัติผิดต่อกฎอิทัปปัจจยตา
ความทุกข์จะเกิดขึ้น.

ข้อที่ ๓. ถ้าปฏิบัติถูกต้องตามกฎอิทัปปัจจยตา
ความทุกข์จะไม่มีหรือไม่เกิด.

และ ข้อที่ ๔ ถ้าเอาชนะกฎอิทัปปัจจยตาได้ ก็
จะมีพระนิพพาน คือหมคปัญฺหา หมคความทุกข์ หมค
เรื่องที่จะต้องประพฤดิหรือกระทำที่เคียว.

สิ่งทงปวงเกิดขึ้นและเป็นไป ตามกฎอิทัปปัจจยตา.

อธิบายพอเข้าใจได้ง่ายๆ ว่า สิ่งทงปวงหมายถึง
ทุกสิ่ง ทุกสิ่งไม่ยกเว้นอะไร จะเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต

จะมีปัจจัยหรือไม่ปัจจัย หรือที่เรียกภาษาวิทยาศาสตร์จิตวิทยาว่า phenomena ก็คือ noumenon ก็คือ หมดไม่ยกเว้นอะไร, นั่นคือ สิ่งทงปวงเกิดขึ้นมา และเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา; จะเป็นวัตถุก็ดี จะเป็นการกระทำก็ดี เป็นผลของการกระทำก็ดี, เป็นเรื่องวัตถุก็ดี จิตใจก็ดี ทงหมคน เรียกว่า มันเกิดจากกฎอิทัปปัจจยตา แล้วกำลังเป็นไป เป็นไปตามกฎของอิทัปปัจจยตา อย่างไม่มีที่สิ้นสุด.

แม้แต่ความคิดเรื่อง พระเป็นเจ้า ว่ามีพระเป็นเจ้า อย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งเป็นความคิดนี้ ความคิดอันนี้ ก็เกิดขึ้นมาในจิตใจของมนุษย์ ตามกฎของอิทัปปัจจยตา ปรุงแต่งให้เกิดความคิดอันนั้นขึ้นมา, ถ้าถือว่ามีสิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้นมา ก็สร้างขึ้นมาโดยกฎอิทัปปัจจยตา เป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา หรือจะเกิดเองตามธรรมชาติ evolution ตามธรรมชาติ มันก็เป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา.

ดังนั้นจึงสรุปความว่า ทงปวง ทงหมด ทงสัน ทุกอย่าง เกิดจากอิทัปปัจจยตาและเป็นไปตามอิทัปปัจจยตา ซึ่งเป็นกฎของธรรมชาติ เป็น universal และเป็น absolute ที่สุด

พระพุทธเจ้าพยายามเพื่อตรัสรู้ เพื่อตรัสรู้ปฏิจ-
 สมุปปาท โดยจุดตั้งต้นว่า ความทุกข์เกิดมาจากอะไร? แล้ว
 สิ่งนั้นเกิดมาจากอะไร? แล้วสิ่งนั้นเกิดมาจากอะไร? แล้ว
 สิ่งนั้นเกิดมาจากอะไร? จนกระทั่งพบต้นเงื่อนที่สรุปว่าเป็น
 อวิชชา ทั้งหมดนี้เรียกว่า ปฏิจจสมุปปาท. คินที่ตรัสรู้
 มีการทบทวนเรื่องปฏิจจสมุปปาทตลอดทั้งคิน, ตรัสรู้แล้ว
 มานั่งทบทวนอยู่พระองค์เดียวอีก ๗ วัน ๗ คิน แล้วทรงคิดว่า
 เรื่องนี้ลึกนัก คงจะไม่มีใครเข้าใจ คิดว่าจะไม่สอนแล้ว แต่
 แล้วอาศัยกรุณาว่า ยังมีคนบางคนรู้ได้ จึงมาก็คสอน พยายาม
 สอน.

เมื่อพระพุทธเจ้าท่านจะกล่าว recite หรือเหมือนกับ
 ที่เราอยากจะร้องเพลง คนธรรมดาอยากจะร้องเพลง, พระ
 พุทธเจ้าก็สาธยายปฏิจจสมุปปาทอยู่ โดยพระองค์เดียว องค์
 เดียว คนเดียว องค์เดียว recite formula ของปฏิจจสมุปปาท;
 ข้อนี้มีความปรากฏชัดอยู่ในพระบาลี ไปดูได้. วันหนึ่งทรง
 คิดว่าไม่มีใคร อยู่องค์เดียว ก็ recite formula ของปฏิจจ-
 สมุปปาท ทั้งเรื่องทางตา ทางหู ทางจมูก ฯลฯ เป็นปฏิจจ-
 สมุปปาททั้งชุด แล้วเผอิญมีภิกษุองค์หนึ่งมาแอบฟังอยู่ข้าง

universal ที่สุด absolute ที่สุด. ทุก ๆ ปริมาณในจักรวาล
เกิดจากอิทัปปัจจยตา, เป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา, นั่นคือ
ความจริงของธรรมชาติข้อที่หนึ่งประโยคที่หนึ่ง ว่าทุกสิ่งเกิด
จาก และเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา.

พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ ได้ตรัสรู้ ก็ตรัสรู้เรื่อง
อิทัปปัจจยตา; แต่เมื่อเอามาสอนประชาชน สอนเฉพาะ
สิ่งที่มีชีวิต เฉพาะสิ่งที่มีชีวิต เช่นมนุษย์มีชีวิต เปลี่ยนชื่อ
เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท เพราะคำว่าอิทัปปัจจยตามันหมายถึง
ถึงทุกสิ่ง ทุกสิ่งไม่ยกเว้นอะไร มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตอะไร,
แต่ถ้าเฉพาะคน เฉพาะสิ่งที่มีชีวิต มนุษย์ มนุษย์รู้จักสุขทุกข์
ได้ เปลี่ยนชื่อให้มันแคบเข้ามาสั้นเข้ามา เรียกว่าปฏิจจ-
สมุปบาท.

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ใดเห็นปฏิจจสมุปบาท ผู้นั้น
เห็นธรรม เห็นปฏิจจสมุปบาทเห็นธรรมะ ผู้ใดเห็นธรรมะ
ผู้นั้นเห็นฉัน. ฉะนั้น พระพุทธเจ้าที่แท้จริงที่จะช่วยได้
ก็คือความรู้เรื่องปฏิจจสมุปบาท ที่เรารู้แล้วดับทุกข์ได้
เรียกว่า ธรรมะ ธรรมะที่ดับทุกข์ได้ คือความรู้เรื่อง
ปฏิจจสมุปบาท.

หลัง ; ท่านเหลียวไปเห็นเข้า อ้าว แกอยู่ที่นี่ เอาไป ๆ จง
เอาไป ปฏิคนฺหาตุ เอาไป, นี่เป็น อาทิพรหมจรรย์ starting
point of พรหมจรรย์ เอาไป ๆ เรื่องปฏิจจสมุปบาท.

นี่แหละ ขอให้พยายามมองเห็นโดยชัดเจนว่า เรื่อง
ปฏิจจสมุปบาทคือเรื่องหัวใจ หัวใจในความหมายไหนก็
ตามเถอะ หัวใจ หัวใจ หัวใจของพระพุทธศาสนา. มันมี
ความสำคัญตรงที่ว่า ทุกสิ่งๆ ไม่ยกเว้นอะไร เกิดขึ้น
และเป็นไปตามกฎของอิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาท,
นี่เป็นความจริงข้อที่หนึ่ง ที่เราจะต้องเข้าถึงให้จนได้ ศึกษา
ให้แตกฉานให้จนได้ คือเรื่องปฏิจจสมุปบาท ในฐานะเป็นที่
เกิด เป็นการควบคุมสิ่งทั้งปวงอยู่ตลอดเวลาณิรันดร.

ที่นี้ความจริงข้อที่สองก็คือว่า **ถ้าปฏิบัติผิดต่อ
กฎปฏิจจสมุปบาทแล้ว ความทุกข์จะเกิดขึ้น** คือ
เราผลอไม่มีสติในเมื่อกระทบกับอารมณ์ ทากระทบรูป หู
กระทบเสียง จมูกกระทบกลิ่น, เมื่อกระทบอารมณ์เราผลอ
เราไม่มีสติ นี้เรียกว่า ทำผิดประเพณีผิดต่อกฎปฏิจจสมุปบาท
ก็มีปฏิจจสมุปบาทที่จะให้เกิดทุกข์ เกิดขึ้นเป็นสายตลอด

ไม่ต้องไปศึกษาที่ธิเบต ที่เมืองจีน ที่ประเทศไทย ที่เขมร ที่
 ไหนไม่ต้องไป; ศึกษาให้รู้จักความจริง ๔ ความหมายของ
 ปฏิจอสุมุบาทแล้ว ก็เข้าถึงพระพุทธศาสนา ที่เป็นขั้นหัวใจ
 โดยสมบูรณ์. จะมีพุทธศาสนาก็นิกาย ก็ sub นิกาย ก็ลัทธิก็
 ตาม ถ้าไม่สอน ๔ เรื่องนี้ก็ไม่ใช้พุทธศาสนา; เราจึงบอก
 มิตรสหายเพื่อนมนุษย์ของเรา ให้สนใจในความจริง กฎความ
 จริงของธรรมชาติ ๔ ประการนี้ ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธ-
 ศาสนาเถิด จะเป็นการช่วย ให้เขาเข้าถึงหัวใจของพระพุทธ-
 ศาสนาได้ทันเวลา.

กฎที่ควบคุมสากลจักรวาล

ความจริงทั้ง ๔ ข้อนี้ เป็นกฎของธรรมชาติ ขอ
 ยืนยันคำว่า กฎของธรรมชาติ, ถ้าทำให้เป็นบุคคล personi-
 fication ก็เป็นพระเจ้าแหละ ถ้าพูดอย่างตรงๆ ไม่ทำให้เป็น
 บุคคล ก็เป็นกฎของธรรมชาติ ซึ่งครอบงำทุก ๆ สิ่งในสากล
 จักรวาล universal เต็มที่ absolute เต็มที่. ขอให้มองเห็น
 ข้อนี้ว่ากฎนี้เป็นกฎของธรรมชาติที่ universal และ absolute
 เต็มที่.

ถือว่าเป็น **universal** มันหมายความว่า ควบคุมชีวิตทุกชนิด ชีวิตทุกชนิด ชีวิตอย่างเหวตา ชีวิตอย่างคน ชีวิตอย่างสัตว์เเรจจัน ชีวิตอย่างต้นไม้ เป็นลำดับทุกลำดับนี้ ถูกควบคุมอยู่ด้วยกฎๆ นี้. เมื่อควบคุมทุกชีวิตมันก็แปลว่า ควบคุมทุกชาติพันธุ์ของมนุษย์ ทุก race จะเป็น Caucasian จะเป็น Mongolian จะเป็น Negroid เป็น Australoid เป็นอะไรก็ตาม ทุกๆ race ของมนุษย์ ตกอยู่ภายใต้กฎอันนี้.

ดังนั้นไม่ต้องพูดว่า ท่านเป็นคนชาติไหน ภาษาอะไร ศาสนาอะไร ถิ่นลัทธิอะไร มาก่อนแต่เดิม ไม่ต้องพูดถึง เพราะว่ากฎธรรมชาติอันนี้ครอบงำท่านอยู่โดยสมบูรณ์แล้ว. ท่านต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎอันนี้ คือกฎอิทัปปัจจยตา โดยไม่ต้องคำนึงถึง race หรือชาติพันธุ์ จะเป็นมนุษย์ race ไหนก็ตาม ต้องถูกควบคุมอยู่ด้วยกฎอันนี้ จะเป็นทุกข์เพราะทำผิดกฎอันนี้ จะไม่มีทุกข์เพราะกฎอันนี้. ฉะนั้นขอให้ไม่ต้องมีการแบ่งแยกว่าเป็นใคร ศาสนาอะไร, ศาสนาอะไรก็ได้ แต่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์อันนี้.

ยกตัวอย่างให้เด็ก ๆ ก็ฟังได้ด้วยว่า มนุษย์ทุกชาติพันธุ์ มีสิทธิที่จะเป็นโรคเหมือนกัน จะกินยาขนานเดียวกัน, อย่างสมมติว่าจะเป็นโรคเอชส์^๕ ก็มีสิทธิที่จะเป็นกันทุก race ถ้ามียาแก้ไขก็ใช้ได้กันทุก race มนุษย์ในโลกทุก race จะใช้ยาแก้โรคร่วมกันได้ เหมือนกับที่เราเห็นอยู่เดี๋ยวนี้ว่า ยาอะไรดีขนานหนึ่งออกมา ก็ใช้กันทั่วโลก ทุก race ของมนุษย์.

ธรรมชาติก็เป็นอย่างนั้น ต้องใช้ทุก race ของมนุษย์ ไม่เฉพาะแต่มนุษย์ ต่อให้เป็นเหวดา, เทวดาชนิดไหน ชนิดกามาจร หรือชนิดพรหม ชนิดพรหมโลก ก็เป็นโรคชนิดนี้ คือ โรคความทุกข์นี้เหมือนกัน แล้วก็ต้องแก้โดยวิธีเดียวกัน ทั้งเทวดาและทั้งมนุษย์ กระทั่งสัตว์เดรัจฉาน ใช้กฎเกณฑ์เดียวกัน คือกฎอิทัปปัจจยตา.

มองให้ต่ำลงไปถึงสัตว์เดรัจฉาน วัวก็ดี ม้าก็ดี วัวหรือม้าหรือสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ ที่มันเกิดที่อเมริกา เกิดที่ยุโรป เกิดที่แอฟริกา เกิดที่เอเชีย ออสเตรเลีย ทุก ๆ ตัวมันมีสิทธิที่จะเป็นโรคเดียวกันเหมือนกัน, แล้วก็มีสิทธิที่จะใช้ยาอย่างเดียวกัน แก้โรคหายได้เหมือนกัน; นี่มันเป็น

universal แม้แต่ว่าสัตว์เดรัจฉาน มันก็มีอะไรๆ ที่เป็นของ
 ร่วมกันอย่างนี้. แล้วเรามนุษย์ก็ยิ่งไปกว่านั้น เพราะมัน
 สัมพันธ์กัน ถึงกัน ติดต่อกัน บอกกัน สอนกัน มันก็จึงมี
 ความเป็นโรคเหมือนกัน มีความที่จะหายโรคเหมือนกัน มี
 สิ่งที่ต้องเรียนต้องรู้ และต้องปฏิบัติเหมือนกัน, ขอให้บอก
 เพื่อนมนุษย์ของเราอย่างนี้.

สรุปความว่าขอให้ศึกษาธรรมะที่แท้จริง และสำคัญ
 ที่สุดอย่างยิ่งนี้ ๔ ความหมายนี้ จากตัวชีวิตโดยตรง มองไป
 ที่ชีวิตโดยตรง, ศึกษาจากชีวิตโดยตรง แม้ว่าอ่านหนังสือ
 จะศึกษาจากหนังสือ ก็ศึกษาเพื่อจะศึกษาชีวิตโดยตรงทั้งนั้น
 แหะละ; จะศึกษาพระไตรปิฎกทั้งหมด ก็ยังไม่รู้ธรรมะ ต้อง
 ไปศึกษาชีวิตโดยตรง ให้ถูกต้องตามวิธีที่กล่าวไว้ แล้วก็รู้
 ธรรมะ แล้วก็ดับทุกข์ได้.

ขอให้ศึกษาธรรมะที่จะดับทุกข์ได้นี้ จากตัวชีวิตโดย
 ตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ๖ อย่างนี้
 เคลื่อนไหวหรือทำหน้าที่ มันเป็นเวลาที่ดีที่สุด ที่จะศึกษา
 ธรรมะที่กล่าวแล้ว. เครื่องมือสำคัญก็คือสติ เราจะพูดกัน

คราวอื่น แต่เข้าใจความสำคัญมันมีอยู่ ๔ ข้อ ว่าทุกสิ่งอยู่
ภายใต้กฎอิทัปปัจจยตา ทำผิดต่อกฎอิทัปปัจจยตาจะเป็น
ทุกข์ ทำถูกต้องกฎอิทัปปัจจยตาจะไม่มีทุกข์ ความคุม
กฎอิทัปปัจจยตาได้จะมีนิพพาน. ขอให้เน้นที่ความหมาย
๔ ประการนี้ เป็นหลักสำคัญ จะประสบผลที่เป็นหัวใจของ
พระพุทธศาสนาทั่วแท้ได้ ในเวลาอันไม่นาน.

ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ใดเห็น
ปฏิจสมุปบาท ผู้นั้นเห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นฉัน ;
ฉะนั้นขอให้เห็นปฏิจสมุปบาทใน ๔ ความหมายดังกล่าวแล้ว
จะเห็นพระพุทธเจ้า มีพระพุทธเจ้าอยู่กับตน แล้วยังหมด
ปัญหาโดยประการทั้งปวง.

ผมหมดแรงจะพูดแล้ว ก็ขอยุติการคุย การสนทนา เดี่ยว
นี้ไม่มีลมจะพูดแล้ว.

ขอบพระคุณท่านทั้งหลาย ที่มาทำให้ผมได้เป็นประโยชน์
ขึ้นมา ขอบพระคุณท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายไม่ต้องขอบพระคุณผม.

อิทัปปัจจยตาในฐานะ หัวใจแห่งพระพุทธศาสนา (ต่อ)

ขอให้เราได้คุยเรื่องอิทัปปัจจยตา ต่อจากวันที่
แล้วมา, หลักระพุทธศาสนามีความสำคัญอยู่ข้อหนึ่ง คือข้อ
ที่ว่า *ชลาภุคฺคิ สมนฺนปฺปญฺญาช ปรสฺสติ* เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวง
ด้วยปัญญาอันชอบตามที่แท้จริง เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวง
ด้วยปัญญาอันชอบตามที่แท้จริง; เมื่อเห็นตามที่แท้จริง
ก็คือ เห็นอิทัปปัจจยตา นั่นเอง สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเกิดขึ้น
และเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา อยู่ตลอดเวลา, นี่ก็ตามที่

เป็นจริง. เราเห็นสิ่งทั้งปวงด้วยปัญญาอันชอบตามที่
 จริง ว่ามันเป็นอิทัปปัจจยตา คืออาศัยสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วเกิดขึ้น
 อาศัยปัจจัยสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วเกิดขึ้น อาศัยปัจจัยสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 แล้วเกิดขึ้น ตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด.

ได้กล่าวแล้วว่า อิทัปปัจจยตามีอยู่ ๒ ส่วน คือ
 อิทัปปัจจยตาของทั้งหมด ทั้งจักรวาล แล้วก็อิทัปปัจจยตา
 ของสิ่งที่มีชีวิต เรียกใหม่ว่า ปฏิจอสุมุบาท มันมีอยู่ ๒
 อิทัปปัจจยตา.

สำหรับสิ่งที่มีชีวิตโดยเฉพาะมีปัญหา คือมันรู้สึก
 เป็นสุขเป็นทุกข์ ความรู้สึกที่เป็นทุกข์มันเป็นปัญหา มนทน
 อยู่ไม่ได้ มันต้องแก้ไข เพราะฉะนั้นอิทัปปัจจยตา สำหรับ
 สิ่งที่มีชีวิตรู้สึกเป็นทุกข์ได้นี้ จึงจำเป็นก่อน สำหรับพวกเรา.
 แต่ถึงอย่างนั้น เราก็ควรจะรู้จักอิทัปปัจจยตาทั้งหมด คือของ
 ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต รู้ทั้งหมดเป็นการดี; ทั้งนี้
 เพราะมันเป็นสิ่งที่เนื่องกัน คือ อิทัปปัจจยตาของสิ่งที่ไม่มีชีวิต
 มันเนื่องมาถึงสิ่งที่มีชีวิต ทำให้เกิดอิทัปปัจจยตาของสิ่งที่มี
 ชีวิต แล้วเป็นปัญหา แล้วเป็นความทุกข์; ดังนั้นเราจึง
 รู้จักอิทัปปัจจยตาเสียทั้งหมด ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต.

อิทัปปัจจยตาทำให้จักรวาลเกิดและเป็นไป.

ทั้งนั้น เราก็ต้งตันมาจาก อิทัปปัจจยตาของสากลจักรวาลมาแต่ตั้งแต่เดิม สากลจักรวาลตั้งขึ้นมาด้วยอิทัปปัจจยตา เป็นมาตามอิทัปปัจจยตา ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาเป็นอิทัปปัจจยตาของสากลจักรวาล. มีอะไรอันหนึ่งซึ่งเราไม่รู้จักและไม่ได้เรียกชื่อ เป็นอิทัปปัจจยตาของสากลจักรวาลนี้เรียกตามความหมายของมัน; ก็เป็นเหตุให้เกิดจักรวาลแล้วเป็นเหตุให้เกิดดวงอาทิตย์ เป็นเหตุให้เกิดดาว ดวงดาวทั้งหลาย, ดวงอาทิตย์เป็นเหตุให้เกิดโลก, โลกก็เป็นเหตุให้เกิดสิ่งต่างๆ ในโลก กระทั่งเป็นมนุษย์ เป็นสัตว์ เป็นต้นไม้ เป็นทุกอย่างที่มีอยู่ในโลก.

มันเป็นอิทัปปัจจยตามาตามลำดับ นับตั้งแต่ตั้งตั้งตันซึ่งเราไม่รู้ เรียกว่าสิ่งที่เรายังไม่รู้ก็แล้วกัน อวิชาหรืออะไรทำนองนั้น แล้วก็มีอิทัปปัจจยตามาตามลำดับ มาตามลำดับ จนเกิดจักรวาล, แล้วเกิดดวงดาวทั้งหลาย มีดวงอาทิตย์ มีดาว มีดวงอาทิตย์อีกมากมาย แล้วมีดวงดาวชนิดที่เป็นโลก แล้วเป็นโลกอีกมากมาย, เป็นโลกแล้วก็เกิดเป็น

คน เป็นสัตว์ เป็นต้นไม้ จนกระทั่งมาเป็นเราที่นั่งอยู่ที่นี้
นี่ ตั้งคั่นอิทัปปัจจยตามาจากจุดเดิมแท้ ๆ ของสากลจักรวาล ไม่
มีชีวิต แล้วก็เผลอมาจนถึงสิ่งที่มีชีวิต มองให้เห็นเป็นสายมา
ตามลำดับ.

ทุกสิ่งเป็นปรากฏการณ์ของอิทัปปัจจยตา ไม่มีอะไรแปลก

เมื่อเป็นดังนี้ ก็ไม่มีอะไรแปลก, ขอให้ช่วยจำคำนี้
ว่าไม่มีอะไรแปลก ไม่มีอะไรแปลก ดวงอาทิตย์ก็ปรากฏ
การณ์ของอิทัปปัจจยตา ดวงดาวทั้งหลายก็ปรากฏการณ์
ของอิทัปปัจจยตา บริวารของดวงดาว ของดวงอาทิตย์ เช่น
โลกเป็นต้น ก็อิทัปปัจจยตา, ทุกอย่างในโลก ในโลกทั้ง
ภายนอก ทั้งภายใน ทั้งที่มองเห็น ทั้งที่มองไม่เห็นก็อิทัปปัจ
จยตา เลยไม่มีอะไรแปลก; ช่วยจำคำนี้ไว้ว่า ถ้าเห็น
อิทัปปัจจยตาแล้ว จะไม่มีอะไรเป็นของแปลก.

ท่านจงใคร่ครวญดูให้ถี่ ๆ ให้เห็นชัดว่า ของแปลก
นั่นคือของที่ยังไม่เคยเห็น ยังไม่รู้จัก ยังไม่เคยเห็น มันจึงเป็น

ของแปลก ถ้าเคยเห็นเสียแล้ว มันก็เป็นของธรรมดา คือ ไม่แปลก. อย่างดวงอาทิตย์ ถ้าเราเห็นด้วยอิทัปปัจจยตา เห็นโดยปัญญาโดยอิทัปปัจจยตา ก็ไม่เป็นของแปลกอะไร ; อย่างที่นักวิทยาศาสตร์ว่าแปลกเหลือประมาณ แปลกอย่างนั้น อย่างนี้ คุณันตลอดก็ไม่น่าสนใจ เห็นอิทัปปัจจยตา เหตุปัจจัย ที่ทำให้เกิดขึ้นมา และเปลี่ยนแปลงมา เปลี่ยนแปลงมา เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ ดวงอาทิตย์ก็ไม่ใช่ของแปลก, ดวงดาวทั้งหลาย โลกทั้งหลาย ก็โลก ก็ร้อย ก็หมื่น ก็พันโลก ก็ไม่ใช่ของแปลก ถ้ามองเห็นอิทัปปัจจยตาของสิ่งเหล่านั้น.

ถ้านักวิทยาศาสตร์เห็นอิทัปปัจจยตา ของสสารและ พลังงานโดยถูกต้องครบถ้วนสิ้นเชิง ก็จะไม่มียะไรเป็นของ แปลก คำว่าแปลกจะไม่มีพูดในโลกอีกต่อไป, อิทัปปัจจยตา ทำหน้าที่เรื่อย แล้วก็เกิดขึ้นมาใหม่เรื่อย ใหม่เรื่อย ถ้า ไม่เคยเห็นก็เห็นเป็นของแปลก ถ้าเคยเห็น หรือเห็นทั้งหมด เห็นอยู่ตลอดไป ก็ไม่มีอะไรแปลก ในจักรวาลนี้ไม่มี อะไรแปลก.

ดูในโลกนี้กันดีกว่า มันใกล้ก็มันง่ายดี, ในโลกเรา นี้ ไม่มีอะไรแปลก มีแผ่นดิน มีต้นไม้ มีสัตว์ มีคน มีอะไร

ทุกอย่างกำลังเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา ในลักษณะที่เรียกว่า ปรุ่งแต่ง ปรุ่งแต่ง, *สังขาระ* สังขาร แปลว่าปรุ่งแต่ง ปรุ่งแต่งอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่เคยเห็นก็เป็นของแปลก ถ้าเห็นอิทัปปัจจยตาแล้วไม่มีอะไรแปลก จะไม่มีอะไรแปลก.

ความโง่คืออิทัปปัจจยตา ทำให้หลงใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส

เรารู้สึกกันว่า ดอกไม้สวยงามแปลก ดอกไม้แปลก ประหลาดมีต่างๆ ชนิด แล้วก็สวยงาม, นี้เพราะเราโง่ โง่ที่สุด โง่เรื่องอิทัปปัจจยตา. ถ้าเห็นว่ามันมีการปรุ่งแต่งของอิทัปปัจจยตา มันก็ปรุ่งแต่งออกไป ปรุ่งแต่งออกไปของใหม่มันก็เกิดขึ้น ถ้าไม่เคยเห็นก็เป็นของแปลก ถ้าเคยเห็นแล้วก็ไม่ใช่ของแปลก; แต่นั่นมันโง่ตรงที่ไม่เคยเห็น มันสะดุดเข้าเป็นครั้งแรกก็เป็นของแปลก. นี้ ของสวยงาม เช่น ดอกไม้ในโลกนี้เป็นต้น ไม่มีความจริงแห่งความสวยงาม มีแต่ความเปลี่ยนแปลงแห่งอิทัปปัจจยตา.

คนหรืออันไพบเราะ ถือกันว่าไพบเราะ ถือกันว่าเลิศ
 ถือกันว่าประเสริฐ แล้วก็แพงมาก, น้ำมันง่ต่ออัทพ์บัจจยตา
 มันจึงเกิดความรู้สึกว่าไพบเราะครอบงำ ครอบงำแล้วก็เสียเวลา
 กันมาก ยอมเสียสละกันมาก รักษาไว้มีไว้ เพื่อหลอกให้รู้สึก
 ไพบเราะ ๆ ไพบเราะ นี้ความง่ต่ออัทพ์บัจจยตา. เห็นอัทพ์-
 บัจจยตาแล้ว ก็จะไม่ม้สิ่งทีเรียกว่า ไพบเราะหรือไม่
 ไพบเราะ จะไม่มีทั้งไพบเราะและไม่ไพบเราะ จะมีแต่เสียงทีเป็น
 ไปตามกฎเกณฑ์ของมันเท่านั้น.

มันม้ความลับ ทีผมอยากจะพูดให้เป็นที่รู้จักกันไว้
 มันม้ความลับคือเราต้องเป็นคนง่ ยอมเป็นคนง่ ยอม
 เป็นคนง่ ตามทีเขาจัดไว้ให้เราง่ คือเขาบัญญัติไน้ตของเสียง
 อย่างนั้น ๆ ว่าไพบเราะ, แล้วประคิษฐ์อย่างนั้นอย่างนั้นว่าไพบเราะ
 แล้วประคิษฐ์อย่างนั้นอย่างนั้นว่าไพบเราะ. เราต้องยอมง่
 ตามนั้น เราต้องยอมง่ตามทีนักดนตรีบัญญัติไว้ ว่าอย่าง
 นั้นไพบเราะ อย่างนั้นไพบเราะ; ถ้าเราไม่ยอมง่ตามนั้น ก็ไม่มี
 ความไพบเราะ เราต้องยอมง่ตามนั้นทุกอย่าง แต่ต้นจนปลาย
 จึงจะม้ความไพบเราะแห่งดนตรี.

ภาพเขียน, ภาพเขียนภาพหนึ่งราคาหลายสิบล้านบาท มีคนซื้อ เพราะมีความลึกซึ้งตามที่นิยมกัน ตามที่บัญญัติว่า มันงามที่สุด, เราต้องยอมโง่ตามนั้น มันจึงจะงามที่สุด มันจึงจะรู้สึกว่างามหรือแพงที่สุด; แต่ถ้าเราไม่ยอมโง่ตามนั้น ให้เปล่า ๆ ก็ไม่เอา ไม่เอามาแขวนให้รัก, เราต้องยอมโง่ตามนั้น ภาพเขียนนั้นมันจึงจะมีความหมาย มีความสำคัญจนยอมซื้อเป็นล้าน ๆ บาท. *นี่ความโง่ต่ออิทัปปัจจยตา ที่ปรุ่จแต่งให้เกิดความรู้สึกไปได้ตามที่มันหลอกให้โง่, นี่สิ่งที่มีอยู่จริง ขอให้รู้จักอิทัปปัจจยตาในลักษณะนี้.*

ความหอม ของเครื่องหอม, ความอร่อย ของอาหาร หรืออะไร ๆ ก็ตามเถอะ ที่ถือกันว่า มีรสอร่อย สูง งาม สูง อะไรสูงนี้ มันเพราะไม่รู้จักเรื่องของอิทัปปัจจยตา ที่ปรุ่จออกไปอย่างนั้น ก็ให้เกิดปฏิกริยาเพิ่มขึ้นไปอย่างนั้น, ปรุ่จออกไปอย่างนั้น ก็มีปฏิกริยาเพิ่มออกไปอย่างนั้น. *นี่เป็นเหตุให้คนเราหลงในเรื่องของรูปทางตา เสียงทางหู กลิ่นทางจมูก รสทางอัน สัมผัสผิวหนังทางผิวกาย เพราะโง่ต่อเรื่องของอิทัปปัจจยตา.*

ความเปลี่ยนแปลงตามกฎของอิทัปปัจจยตาเหล่านี้ ไม่มีผลต่อสุนัข อย่างสุนัขตัวนี้ ไม่มีผลที่อิทธิพลของอิทัปปัจจยตาที่เปลี่ยนแปลงหลอกดวงนั้นจะครอบงำได้ มันก็เลยนอนสบาย มันไม่มีปัญหาอย่างคน. นี่ลองก็คิดว่าเถอะว่า เป็นคนกับเป็นหมาเนี่ย ไหนจะดีกว่ากัน อันไหนจะเป็นบุญ เป็นบาปมากกว่ากัน อันไหนจะถูกหลอกดวงโดยกฎอิทัปปัจจยตามากกว่ากัน? ปัญหาต่างๆ ทั้ง question ทั้ง problem ปัญหาต่างๆ นี้ เกิดแก่คนนับไม่ไหว หมิ่นแสบโกฏิล้าน โกฎิๆๆ นับไม่ไหว ปัญหาที่เกิดแก่คน แต่ไม่เกิดแก่สุนัขเลย เพราะมันไม่ถูกหลอกดวงด้วยความเปลี่ยนแปลงของอิทัปปัจจยตา.

ปัญหาที่เกิดมาจากการไม่รู้กฎอิทัปปัจจยตา

อิทัปปัจจยตาสายหนึ่งเป็นไปในทางบวก เป็นไปในทางบวก ทาง positive ทำให้คนเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวจนรักกันไม่ได้ มนุษย์กับมนุษย์รักกันไม่ได้ เพราะความเห็นแก่ตัว. ปัญหาในโลกทั้งโลกนี้มีเรื่องเห็นแก่ตัว มีสงคราม

โดยตรงและโดยอ้อม ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะถูกหลอกโดย
กฎอิทัปปัจจยตาฝ่ายบวก ที่ทำให้เห็นแก่ตัว,

อิทัปปัจจยตาฝ่ายลบหรือ negative มันก็ให้ผลตรง
กันข้าม ทำให้ลำบาก ยุ่งยาก เคืองตร้อน เป็นทุกข์ เพราะกิเลส
ประเภทที่ไม่ต้องการ ทำให้เกิดความทุกข์ ทำให้เกิดความ
เครียด ทำให้เกิด disorder จนเป็นบ้าไปเลย จนเป็นบ้ากัน
ไปเลย เพราะฝ่ายที่มันเป็นลบ. *ไม่รู้เท่าทันอิทัปปัจจยตา มัน
ก็มีผลเป็นความทุกข์* เป็นปัญหาทั้งฝ่ายบวกและฝ่ายลบ ถ้ารู้
เท่าทันอิทัปปัจจยตา ปัญหาเหล่านี้ ไม่มีเลย.

ความไม่รู้เท่าทันต่ออิทัปปัจจยตานี้ ทำให้ไม่รู้จากสิ่ง
ทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง แล้วก็หลงใหลในสิ่งที่แปลก
ที่ใหม่ ที่เรียกว่าแปลก. ข้อนี้ทำให้เกิดปัญหาที่เป็นส่วน
เกิน เกิน เราจะกินเกินจำเป็น เราจะนุ่งห่มเกินจำเป็น เรา
จะมีอะไร ๆ เกินจำเป็น เกินไปหมด เกินทุกอย่าง เพราะว่ามัน
แปลกไม่มีที่สิ้นสุด มันแปลกออกไปตามกฎอิทัปปัจจยตาไม่มี
ที่สิ้นสุด แล้วความเกิน เกิน เกินก็เกิดขึ้น จนเป็นว่ามนุษย์
เราเที่ยว^๕อยู่ด้วยความเกิน, แล้วความเกินทุกอย่างเป็นต้น

เหตุแห่งปัญหา หรือวิกฤตการณ์ทั้งนั้น ไม่ใช่สันติภาพ นี่ความ
โง่งต่ออิทัปปัจจยตา ทำลายสันติภาพหมดไปจากโลก.

ถ้าเราไม่หลงต่อส่วนเกิน เราก็คจะเป็นอยู่ มีอยู่ เป็น
อยู่อย่างพอดี พอดีตามหลักของธรรมชาติ เป็นอยู่อย่างถูกต้อง
พอดี เป็นมัชฌิมาปฏิปทา เป็นอริยมรรคมีองค์แปด
พอดี พอดี ไม่มีส่วนเกิน ปัญหาก็คงไม่เกิด. นี่เพราะว่าโง่งต่อ
อิทัปปัจจยตา มันจึงเป็นไปในทางเกิน ทางเกิน positive
ก็เกิน negative ก็เกิน เกินกันไปทั้งนั้นแหละ. **นี่คือปัญหา
เกิดมาจากการที่ไม่รู้จักความจริงของอิทัปปัจจยตา.**

๔ ๕๔ ๔ ๕๔ ๔ เพราะสงนมิ สงนอมมิ

ดังนั้น ขอให้เราศึกษาและรู้จักอิทัปปัจจยตาในฐานะ
ที่เป็น กฎของธรรมชาติ มาตั้งแต่แรกเริ่ม เท่าที่เราจะรู้จักได้
เท่าที่เราจะรู้จักได้ก็พอ ว่า มันมีอะไรที่ทำให้เกิดจักรวาล^{๕๕}ขึ้น
มา เกิดดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ เกิดโลก^{๕๕}ขึ้นมาตามลำดับๆ
ตามลำดับ. นี่ เห็นอิทัปปัจจยตาส่วนใหญ่ ส่วนกว้าง ส่วน
มหากาลกันเสียก่อน; แล้วก็รู้ละเอียดลงไปถึงว่า เพราะมีสิ่ง
ใดสิ่งหนึ่งอยู่ ก็มีอิทธิพลให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้น.

เช่นมีดวงอาทิตย์ มันก็มีความร้อนจากดวงอาทิตย์ส่องลงมายังโลก; เพราะมันมีดวงอาทิตย์ จึงมีแสงอาทิตย์ส่องลงมายังโลก นี้ก็คือตัวอิทัปปัจจยตา. เมื่อแสงแดดมีส่องลงมายังผิวโลก มันก็เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ผิวโลก ทำให้น้ำระเหยหรือทำให้ชุ่มชื้น ชุ่มชื้นไปทั่วโลก ทำให้เกิดพืชเกิดอะไรขึ้นมา อนในโลกนี้เต็มไปด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่มีชีวิตจิตใจขึ้นมา โดยอิทัปปัจจยตา.

มันทำให้เกิดธาตุ element ต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย; ที่เรารู้จักกันเป็นส่วนใหญ่ ก็ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุอากาศ ธาตุวิญญาน มีธาตุอย่างน้อย ๖ อย่างนี้ แล้วยังมีอีกมากมาย. เกิดมีธาตุต่าง ๆ ขึ้นในโลก แล้วธาตุต่าง ๆ มีขึ้นมาแล้ว มันก็ไม่ได้มีอยู่เท่านั้น มันปรุ่กันมันตกแต่งกันเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ เป็นของใหม่ขึ้นมา จนกระทั่งได้เกิดสิ่งต่าง ๆ เต็มไปทั่วโลก เพราะว่า การปรุ่แต่งจากธาตุทั้งหลายที่มีอยู่ในโลก.

ท่านทั้งหลายก็พอจะเข้าใจได้ว่า เพราะมีธาตุต่าง ๆ อยู่ในจักรวาลนี้ มันจึงเกิดสิ่งต่าง ๆ ขึ้นในจักรวาลนี้; แต่ที่

มันมีปัญหายิ่งยากลำบากมากก็คือสิ่งที่มีชีวิต มีชีวิตเป็นต้นไม้ เป็นพืช แล้วก็สัตว์ แล้วก็เป็นคน เต็มไปหมด. นี่เมื่อสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นแล้ว มันก็มีการปรุงแต่งต่อไปอีก เช่นว่ามีสัตว์ขึ้นมา ก็ทำให้ผิวโลกเปลี่ยนแปลง, มีคนขึ้นมา ก็ทำลายโลกให้เปลี่ยนแปลง อย่างที่กำลังทำลายโลกกันอยู่เดี๋ยวนี้แหละ; นี่มันไม่มีที่สิ้นสุดของการปรุงแต่งเปลี่ยนแปลง ตามกฎของอิทัปปัจจยตา.

ความหลอกลวงของอิทัปปัจจยตา

ที่ธรรมชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือแปลกออกไปก็มาก ที่ธรรมชาติทำเอง แล้วที่มนุษย์ช่วยทำ มนุษย์ช่วยทำยิ่งแปลกๆ ออกไปมาก; ของแปลกเหล่านี้ก็หลอกมนุษย์เอง หลอกมนุษย์เองให้หลง หลอกมนุษย์ให้หลงยิ่งขึ้น แล้วก็ยิ่งทำให้มันแปลก แปลกๆ ยิ่งขึ้น ไม่มีท่าทางว่าจะหยุดจะจบได้อย่างไร. มนุษย์ก็สร้างสิ่งแปลกขึ้นหลอกตัวเอง ให้หลงไหลๆ หลงไหล เป็นไปในทางกิเลส; เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวเพราะหลงไหลในของแปลก เห็นแก่ตัวเพราะหลงไหลในของแปลก อย่างที่เรียกว่าไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีที่สิ้นสุด, นั่นคือปัญหา ที่เกิดจากการไม่เห็นอิทัปปัจจยตา.

เราลองเปรียบเทียบกันดูถึงปัญหาที่มากน้อยกว่ากัน ปัญหาในการเป็นอยู่มีชีวิตอยู่ของสัตว์เคี้ยวเอื้อง สัตว์เคี้ยวเอื้องทั่วไปมีปัญหาเท่าไร, ปัญหาของคนป่าแรกมี คนป่าที่ยังไม่หุงผ้าแรกมี primitive ก็ล้วนมีมาแล้ว มีปัญหาในการเป็นอยู่เท่าไร, แล้วต่อมาๆ มีเท่าไร เพิ่มขึ้นเท่าไร จนบัดนี้; บัดนี้มีปัญหาในการเป็นอยู่เพิ่มขึ้นเท่าไร มันจะต่างกันจนเปรียบเทียบกันไม่ไหว จนไม่มีตัวเลขจะคำนวณ. **นี่ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นมาจากการหลอกลวงของอิทัปปัจจยตา** การไม่รู้เท่าอิทัปปัจจยตา ก็ส่งเสริมให้เกิดปัญหาอื่นๆ ขึ้นไป. นี่คือความจริงที่ต้องรู้เป็นข้อแรกว่า จักรวาลนี้เกิดจากอิทัปปัจจยตาแล้วเป็นไปตามอำนาจของอิทัปปัจจยตา.

แล้วเราก็เรียกความโง่ ความโง่ต่อกฎอิทัปปัจจยตาของเรา ว่าความเจริญ ความเจริญหรือ progress progress คือความโง่ไม่รู้เท่าทันอิทัปปัจจยตา. นี่มันบ้าหรือดี มันเป็นคนบ้าหรือเป็นคนไม่บ้า ไม่รู้เท่าทันกฎอิทัปปัจจยตาหลงใหลๆ แล้วก็ผลิตไปตามความหลงใหล, สร้างไปตามความหลงใหล, ก่อไปตามความหลงใหล แล้วไม่มีที่สิ้นสุด ยังจะมีอีกมากกว่านี้ ในอนาคตยังมีอีกมากกว่านี้, นี่คือความ

ไม่รู้จักอิทธิพลของกฎอิทัปปัจจยตา แล้วไปบูชา บูชาว่าความ
เจริญ.

แล้วเราต้องไม่ลืมว่าพระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ว่า จง
เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ตามที่เป็นจริง ด้วยปัญญาอันชอบ, เห็น
สิ่งทั้งปวง คือหมดทุกสิ่ง และเห็นให้ถูกต้อง ถูกต้องตามที่
เป็นจริง แล้วก็ด้วยปัญญาอันชอบ คือปัญญาที่ถูกต้อง ไม่
ใช่ความโง่. นี้พระพุทธเจ้าตรัสให้เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตาม
ที่เป็นจริง ก็คือเห็นอิทัปปัจจยตา จนอิทัปปัจจยตาหลอก
ไม่ได้ ทำอันตรายเราไม่ได้ นั่นแหละจะเป็นไปเพื่อสันติภาพ
เพื่อความสงบสุข; ดังนั้น จึงขอให้เรารู้จักอิทัปปัจจยตาให้ดี
ที่สุด อย่าให้มันหลอกเราได้ อย่าให้หลงไหลในการปรุงแต่ง
หลอกหลวงของอิทัปปัจจยตา.

เห็นอิทัปปัจจยตาแล้ว ไม่มีคู่ตรงกันข้าม

ถ้าเห็นอิทัปปัจจยตาจริง ๆ ถึงที่สุด ถูกต้องแล้ว เรา
จะพ้นจากการถูกหลอกหลวง ด้วยความหมายของสิ่งที่ เป็นคู่
pair of opposit สิ่งที่เป็นคู่ เช่น สวยไม่สวย หอมเหม็น สั้น

ยาว คำขาว สูงต่ำ เป็นคู้ ๆ คู้ ๆ เหล่านี้. เราดูกลอกดวงให้
เห็นเป็นคู้ เพราะเราไม่เห็นอิทัปปัจจยตา ถ้าเราเห็นอิทัป-
ปัจจยตา เราจะเห็นเป็นเพียง การปรุงแต่งที่เปลี่ยนไปเท่า
นั้น ไม่ถึงกับเป็นคู้ตรงกันข้าม ไม่มีคู้ตรงกันข้าม ไม่มี
positive และไม่มี negative.

มันปรุงแต่งเท่านั้นมันก็ได้เท่านั้น ก็เรียกว่าสั้น, พอ
ปรุงแต่งออกไปอีก ก็เรียกว่ายาว คนโง่ก็เห็นเป็นสิ่งตรงกัน
ข้ามระหว่างสั้นกับยาว ที่จริงก็คือ กระแสแห่งอิทัปปัจจยตา
ที่ปรุงแต่งออกไป ดังนั้นจึง ไม่มีความสั้นไม่มีความยาว.

มัน ไม่มีดำไม่มีขาว เมื่อมันไม่มีแสงที่จะสะท้อน
มา มันก็ดำ คือไม่มีแสงสะท้อนมา มันก็คือมืดคือดำ ถ้ามี
แสงสะท้อนมามันก็ขาว, ถ้าคลื่นแสงมันต่างกัน มันก็มีเขียว
มีเหลือง มีม่วง มีอะไรต่าง ๆ; ไม่มีต่างกัน มีแต่กระแสแห่ง
อิทัปปัจจยตา ที่มันปรุงแต่งไม่เท่ากัน, นี้ก็หลอกเราไม่ได้อีก.

มันไม่มีหอมไม่มีเหม็น มันมีแต่สิ่งที่เรียกว่าไอระ
เหย volatile ไอระเหย ถ้ามากระทบระบบประสาทเท่านั้น มัน
จะรู้สึกอย่างนั้น กระทบเท่านั้น มันจะรู้สึกอย่างนั้น กระทบ

เพียงเท่านั้น มันจะรู้สึกเป็นหอม ถ้าเข้มข้นกว่านั้น มันจะรู้สึกเป็นเหม็น. มันไม่มีตรงกันข้าม มีแต่ความมากน้อย
 ประจุแต่งของอิทัปปัจจยตา คือไอระเหยที่มากกระทบระบบประสาทจมูก มันจางหรือมันเข้มข้นเท่านั้นเอง; เราไม่มีหอมไม่มีเหม็น ถ้าเราไม่รู้เรื่องอิทัปปัจจยตา.

เรื่อง ความอร่อยหรือไม่อร่อย ก็เหมือนกัน ถ้ามีอะไรมากกระทบลิ้น มากกระทบระบบประสาทของลิ้น ในปริมาณเท่านั้น เช่นน้อยไปมันรู้สึกเป็นจืด, ถ้ามากขึ้นไปกว่านั้น มันก็รู้สึกเป็นกร่อย เป็นเปรี้ยว เป็นหวาน, ถ้ามันมากเข้มข้นกว่าหวาน มันก็เค็มหรือขม. มันคือความมากน้อย ของสิ่งที่มากกระทบระบบประสาทที่ลิ้น มันไม่มีตรงกันข้าม มันมีแต่ความต่างกัน ประจุแต่งที่ต่างกันของสิ่งที่เข้ามาประจุแต่ง ตามกฎของอิทัปปัจจยตา แล้วเราก็หลง ๆ อร่อยไม่อร่อย อร่อยไม่อร่อย ยอมซื้อแพง แพงที่สุด ที่มันหลอกให้เห็นว่าอร่อย.

บัดนี้โลกของเราเจริญด้วยศิลปะแห่งการปรุงแต่ง คือปรับปรุงให้เกิดของใหม่ขึ้นมา เรียกว่าศิลปะ เราก็ปรุงแต่งให้เกิดของใหม่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่จะหลอกหลงให้หลงไหลกันไป

อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีที่สิ้นสุด ศิลปะแห่งการปรับปรุง
 ปรับปรุงแต่งให้หลุดลงนี้, นี่ก็โดยอาศัยกฎของอิทัปปัจจยตา
 เป็นเครื่องมือ ให้ศิลปินปรุงแต่งของหลุดลงให้มากขึ้นมา
 ในโลก ในโลก จนเป็นบ้ำอย่างไม่รู้สีกตัว, นี่คือความจริงของ
 มนุษย์ ที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน.

ไม่มีอะไร นอกจากอิทัปปัจจยตา

ขอโอกาสเล่าเรื่องส่วนตัวสักนึกหนึ่ง อย่าเห็นว่า
 เป็นเรื่องส่วนตัว, เมื่อก่อนนี้ เมื่อผมยังหนุ่มๆ อยู่ อ่าน
 หนังสือเรื่องแกรนด์แคนยอน ที่อเมริกา อยากจะไปดูที่สุด
 อยากจะไปอย่างจะขาดใจ ว่ามีเงินเมื่อไร จะไปดูแกรนด์
 แคนยอน ที่อเมริกา. เคี้ยวหนังสือเรื่องอิทัปปัจจยตา โอ๊ย
 เลยสั่นหัว จ้างก็ไม่ไป ใครจะมาพาไปก็ไม่ไป จ้างก็ไม่ไป
 ไปดูแกรนด์แคนยอน; เมื่อก่อนนี้อยากจะไปอย่างใจจะขาด
 อย่างนี้ เพราะความแปลก อ่านแล้วมันรู้สึกแปลก รู้สึกว่า
 มันลึกลับหรือแปลก. ระวังเถอะ ทุกๆ ท่านแหละ จะหลง
 ในของแปลก แล้วก็บูชาของแปลก โดยการหลุดลงของ
 สิ่งที่เรียกว่าอิทัปปัจจยตา พอเห็นอิทัปปัจจยตาแล้วก็เฉยหมด

ไม่ออกไปทำอะไรแปลก ไม่มีอะไรแปลก ไม่มีอะไรแปลก
สำหรับผู้ที่เห็นอิทัปปัจจยตา.

เดี๋ยวนี้ไม่อยากจะไปไหน ไม่อยากจะไปอเมริกา ไม่
อยากจะไปยุโรป ไปอาฟริกา ไปออสเตรเลีย, ที่ไหน ๆ ก็ไม่
อยากไป เพราะกลัวว่า จะไปเห็นแต่อิทัปปัจจยตา ถึงไป
ไปก็ไปเห็นแต่อิทัปปัจจยตา เลยไม่ต้องการจะไป. ไม่อยาก
จะไปแม้แต่สวรรค์ สวรรค์ก็ไม่อยากไป ไปถึงสวรรค์ก็จะเห็น
แต่อิทัปปัจจยตา เลยไม่อยากไปไหน รอดตัวเพราะมีความรู้
เรื่องอิทัปปัจจยตา ไม่ต้องลำบาก.

นั่งดูที่นี้ก็พอแล้ว ลืมตาแล้วก็ดูไป ต้นไม้ ส่วน
ประกอบของต้นไม้ ล้วนแต่อิทัปปัจจยตาที่ปรุงแต่งกันอยู่
อย่างละเอียด, ดูที่หมากก็อิทัปปัจจยตา ที่ไ้ก็อิทัปปัจจยตา
แม้แต่ที่ในช่องไม่มีชีวิต เช่นก้อนหิน มันก็มีความเปลี่ยนแปลง
ของปรมาณูอยู่ในนั้น เป็นอิทัปปัจจยตา ดูที่แผ่นดินนี้
ก็เต็มไปด้วยอิทัปปัจจยตา ที่ละเอียดที่ต้องศึกษาจึงจะรู้; พอ
ลืมตาไม่ว่าที่ไหน ก็เห็นแต่อิทัปปัจจยตา.

ขอให้เห็นอิทัปปัจจยทานี้เถิด มันก็จะชนะความ
 หลอกหลวงของอิทัปปัจจยตา อิทัปปัจจยตาจะหลอกให้มีของ
 แปลก ของอยากได้ เกิดกิเลส เกิดตัณหา เกิดอุปาทานมากมาย;
 จงรู้เท่าทันอิทัปปัจจยตา แล้วก็ป้องกันกาเกิดแห่ง
 กิเลส ตัณหาได้ โดยประการทั้งปวง.

วิธีที่จะควบคุมกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา

วิธีที่ดีที่สุด ก็คือทำตามที่พระพุทธเจ้าท่านสอน คือ
 มองดูเข้าไปข้างใน อย่าไปเสียเวลามองดูข้างนอก ใฝ่ผล
 ไม่เท่ามอดดูเข้าไปข้างใน คือในร่างกายของเรา. ดูที่ระบบกาย
 มีที่ระบบ ระบบโลหิต ระบบต่างๆ ระบบ ที่มันประกอบกัน
 ขึ้นเป็นร่างกาย เป็นกระดูก เป็นเลือด เป็นเนื้อ เป็นระบบๆ
 ไปที่ร่างกาย ส่วนที่เป็นร่างกาย ก็เห็นอิทัปปัจจยตาของ
 ส่วนที่เป็นร่างกาย.

แล้วก็ไปดูระบบที่สำคัญที่สุด คือ ระบบจิต คำเดียว
 เท่านั้น จิต สิ่งเดียว ดวงเดียว เพราะว่า *อะไร ๆ มันสำเร็จอยู่ที่*
จิต จะเป็นทุกข์ก็อยู่ที่จิต จะไม่เป็นทุกข์ก็อยู่ที่จิต จะรู้ก็อยู่

ที่จิต จะไม่รู้ก็อยู่ที่จิต. จงดูที่ระบบจิต ที่อิทัปปัจจยตาปรุง
 แต่งให้เปลี่ยนแปลง ให้โง่ ให้ฉลาด หรือให้เปลี่ยนแปลง
 ได้สารพัดอย่าง, ดูที่จิต จับอิทัปปัจจยตาที่เกี่ยวกับจิตให้
 ได้ แล้วเราก็จะควบคุมจิตได้ คือให้มีแต่ส่วนที่ไม่ต้องเป็น
 ทุกข์ คือถูกต้องตามกฎของอิทัปปัจจยตา แล้วก็ไม่ใช่เป็นทุกข์
 อย่าให้ผิดต่อกฎของอิทัปปัจจยตา ซึ่งเป็นทุกข์ ฉะนั้นขอ
 ให้ชักชวนพวกเราทุกคน จงศึกษาตรงเข้าไปในภายใน รู้เรื่อง
 ภาย แล้วรู้เรื่องจิต แล้วรู้เรื่องอิทัปปัจจยตาของกายและจิต
 เราก็จะควบคุมกระแสแห่งอิทัปปัจจยตาได้ แล้วจะหมดปัญหา.

ได้พูดกันเมื่อวานแล้วว่า ขอให้ศึกษาพระพุทธศาสนา
 เพียง ๔ หัวข้อ :-

๑. อิทัปปัจจยตาทำให้เกิดจักรวาลและเป็นไป,
 อิทัปปัจจยตาทำให้เกิด แล้วก็เป็นที่แห่งจักรวาล.
๒. ถ้าเราทำผิดต่อกฎอิทัปปัจจยตา ความทุกข์จะ
 ออกมา.
๓. ถ้าเราทำถูกต้องกฎอิทัปปัจจยตา ความทุกข์จะ
 ไม่ออกมา.

๔. ถ้าเราควบคุมอิทัปปัจจยตาได้โดยสิ้นเชิง เราก็จะนิพพาน.

นี่ ขอให้สนใจเถอะ ๔ หัวข้อนี้ หัวใจพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับอิทัปปัจจยตา.

ลำดับของการเข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนา

ทีนี้ก็จะแสดงให้เห็นว่า ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น, ทีนี้ จะแสดงให้เห็นว่า ทำไมจึงเป็นอย่างที่ว่าโดย ๔ หัวข้อนี้.

เมื่อเราเห็นการปรุงแต่งของอิทัปปัจจยตา เราเห็นได้ทันทีว่า ไม่มีอะไรเที่ยง ไม่มีอะไรเที่ยงหรือคงที่ มันเปลี่ยนแปลงเสมอ เปลี่ยนเสมอตามการปรุงแต่งของอิทัปปัจจยตา ที่ไม่มีหยุด ไม่มีหย่อน ไม่มีหยุด แล้วก็ไม่มีหย่อนด้วย, นี้เรียกว่า เราเห็นความจริงสูงสุดของธรรมะ คือเห็นอนิจจตา อนิจจตา ความเปลี่ยนแปลงเสมอไม่หยุด เป็นข้อแรกเห็นอนิจจตา.

ก็ดูต่อไปก็เห็นว่า โอ สิ่งที่เราเรียกว่าตัวเรา สมมติว่าตัวเรา มันต้องอยู่กับสิ่งที่ไม่เที่ยง ตัวเราจำเป็นจะต้องอยู่กับสิ่งที่ไม่เที่ยง หรือเป็นผู้ไม่เที่ยงเสียเอง ; ดังนั้นมันก็

เกิดอาการที่เป็นทุกข์ เป็นทุกข์ขึ้นมา เพราะต้องอยู่กับ
สิ่งที่ไม่เที่ยง, นี้เรียกว่าเห็นทุกขตา ความเป็นทุกข์.

ทีนี้เมื่อมันไม่เที่ยง เปลี่ยนเรื่อย ๆ แล้วต้องอยู่กับ
สิ่งที่ไม่เที่ยงและเป็นทุกข์ เป็นทุกข์อยู่เรื่อย ก็เรียกว่า มัน
ไม่มีส่วนที่จะเรียกว่าตัวตน ตัวตนที่ยังยืนเข้มแข็งอะไร, นี้
เรียกว่า เห็นอนัตตตา อนัตตตา not self ไม่มีอัตตา มิใช่
อัตตาไม่มีสิ่งที่ควรเรียกว่าอัตตา คือมิใช่อัตตา นี้ก็เรียกว่า
เห็นอนัตตตา.

เมื่อเราเห็นอนิจตา ทุกขตา อนัตตตา ว่าเป็น
สิ่งที่มีอยู่ตลอดเวลา ของที่เรียกว่าตัวเรานั้นแหละ เราก็เห็น
ว่า มันเป็นอย่างนั้นเอง เป็นธรรมชาติของมันเช่นนั้นเอง,
นี้เรียกว่า เห็นธัมมัญญูจิตตตา ธัมมัญญูจิตตตา เป็นธรรมชาติ
เป็นธรรมชาติเช่นนั้นเอง เรียกว่าธัมมัญญูจิตตตา.

เมื่อเห็นว่า มันเป็นธรรมชาติ เป็นธรรมชาติเช่นนั้นเอง
ก็จะเห็นได้ทันทีว่า เพราะมันมีกฎ มี law, natural law of
อิทัปปัจจยทานี้ควบคุมอยู่ เพราะมันถูกควบคุมอยู่ด้วยกฎ
อิทัปปัจจยตา อย่างนี้เราเรียกว่า ธัมมนิยามตา.

เมื่อเห็นชัฏเจนครบถ้วนอย่างนี้แล้ว เรียกว่า เห็น
อิทัปปัจจยตานั้นแหละ เห็นอิทัปปัจจยตานั้น ก็คือเห็นมา
ตามลำดับว่า อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา ธัมมัญญูริตตา
ธัมมนิยามตา นี่ก็เรียกว่าเห็นอิทัปปัจจยตาโดยสมบูรณ์.

เมื่อเห็นครบอย่างนี้แล้ว ก็จะเรียกได้อีกที่หนึ่งว่า
เห็นสุญญตา ว่างจากตัวตน ไม่มีตัวตน ไม่มี ความหมาย
แห่งตัวตน; เห็นสุญญตา ซึ่งเป็นความหมายที่สำคัญที่สุด
ที่จะต้องเห็นว่า สุญญตา ว่างจากตัวตน มีแต่อิทัปปัจจยตา
ไม่มีตัวตน มีแต่อิทัปปัจจยตา ไม่มีตัวตน, นี้เรียกว่าเห็นว่าง
จากตัวตน ก็เรียกว่าเห็นสุญญตา สุญญตา จำไว้ให้ดีเป็นคำ
พิเศษมาก.

เมื่อเห็นสุญญตา ว่างจากตัวตนแล้ว มันก็เห็นสรุป
โดยทั้งหมดทั้งสิ้นว่า โอ้! มันเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง อย่าง
นั้นเอง เป็นอย่างอื่นไม่ได้ จะมีเป็นอย่างอื่นไม่ได้ มีแต่
เช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง คือเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา เช่นนั้นเอง
เห็นตถาตา ตถาตาคำนี้มีความหมายมาก จำไว้ให้ดีๆ เห็น
เช่นนั้นเองแล้วรอดตัว.

คำนี้เรียกว่า ตถาก็ได้ บาลีมีเรียกว่าตถาก็มี เรียกว่า ตถตา ก็มี เรียกว่า ตถาตา ก็มี ยังมีคำอื่นอีก แต่รวมความแล้วก็คือตถา *เช่นนั่นเอง เช่นนั่นเอง ไม่ผิดไปจากความเป็นอย่างนี้*, นี่ก็เป็นหัวใจของอิทัปปัจจยตา เห็นอิทัปปัจจยตาโดยสมบูรณ์แล้ว จะเห็นหัวใจของอิทัปปัจจยตาว่าเป็นเช่นนั้นเองโดยเด็ดขาด *universal and absolute* สูงสุดเลย.

ผู้ใดเห็นหรือถึง realize หรือ enlighten ต่อตถา ก็คือตถตา ผู้นั้นเรียกว่า ตถาคะตะ หรือ ตถาคต. ตถาคะตะ ตถาคต เป็นชื่อของพระอรหันต์ พระอรหันต์ทั้งหลายทั้งปวงเป็นตถาคะตะ เป็นตถาคต เพราะเห็นหรือถึงตถา; พระพุทธเจ้าเป็นจอมพระอรหันต์ เรียกว่าพระตถาคต แต่ว่าพระอรหันต์ทั้งหลายทั้งปวงก็เรียกว่าตถาคต ตามภาษาบาลีเรียกอย่างนั้น *ผู้ถึงซึ่งตถา ผู้เห็นซึ่งตถา เรียกว่าตถาคต.*

เมื่อถึงตถา ตถตาหรือตถาตา เป็นตถาคตแล้ว ก็อยู่เหนืออำนาจของอิทัปปัจจยตา อิทัปปัจจยตาทำอะไรไม่ได้ ไม่เกี่ยวข้องอีกแล้ว ก็อยู่เหนืออำนาจของอิทัปปัจจยตา

คือเป็นนิพพาน ใต้ชื่อใหม่ เรียกอาการนี้ว่า อตัมมยตา
 อตัมมยตา, ขอความกรุณาช่วยจำไว้ให้ดี มีประโยชน์มาก
 มีความหมายมาก เป็นคำสุดท้ายของการบรรลุนิพพาน
 อตัมมยตา ตามตัวหนังสือแปลว่า ไม่ถูกปรุงแต่งโดยปัจจัย
 นั้น ๆ ปัจจัยนั้น ๆ ไม่อาจจะปรุงแต่งอีกต่อไป คืออิทัป-
 ปัจจัยตา ไม่อาจจะปรุงแต่งอีกต่อไป อยู่เหนืออำนาจของ
 อิทัปปัจจัยตา แล้วก็ เป็นนิพพาน.

ศึกษาคำนี้ให้ชัดเจนหน่อยก็ได้ว่า อตัมมยตา อะ
 แปลว่าไม่ ทัง แปลว่า นั้น มะยะ แปลว่า made of, not be
 made of / by means of that ปัจจะยะ, อะ—ไม่ ทัง—นั้น
 มะยะ—made of; อตัมมยตา ตัวหนังสือแปลว่าอย่างนี้ คือ
 ว่าต่อไปนี้ปัจจัยอะไรมาปรุงแต่งไม่ได้ โดยเฉพาะอิทัปปัจจัยตา
 ก็ปรุงแต่งไม่ได้ สิ้นสุดแล้ว อยู่เหนืออำนาจอิทัปปัจจัยตาแล้ว
 ก็เป็นนิพพาน.

เดี๋ยวนี้เรารู้จักอิทัปปัจจัยตา รู้จักอิทัปปัจจัยตา
 ควบคุมอิทัปปัจจัยตา จนไม่มีอำนาจมาปรุงแต่งอะไร เรื่อง
 มันก็จบ ก็เป็นนิพพาน. นี้คือหัวใจ แปลคำว่าหัวใจ

ให้ตีๆ; หัวใจของพระพุทธศาสนา คือกระทำจน
อิทัปปัจจยตาปรุงแต่งไม่ได้ แล้วก็หนีพพาน ไม่มี
ความทุกข์อีกต่อไป, นี้คือหัวใจของพระพุทธศาสนา.

ขออย่าว่า จงศึกษา ๔ ข้อว่า จักรวาลเกิดจาก หรือ
เป็นไป ตามกฎอิทัปปัจจยตาทั้งจักรวาล, ถ้าทำผิดกฎอิทัป-
ัจจยตาจะเกิดความทุกข์, ถ้าทำถูกกฎอิทัปปัจจยตาจะไม่เกิด
ความทุกข์, ถ้าระงับอำนาจของอิทัปปัจจยตาเสียได้จะหนีพพาน.
๔ หัวข้อนี้ คือหลักที่จะต้องศึกษาให้รู้จัก แล้วก็เข้าถึง
หัวใจของพุทธศาสนา essence หรือ quintessence อะไรก็ได้
แล้วแต่จะเรียกเถอะ, ถ้าเรียกเป็นภาษาไทยก็เรียกว่าหัวใจ
นิวเคลียส แกนกลาง จุดกลาง ของพระพุทธศาสนา.

การคุยกันเรื่องอิทัปปัจจยตา หรือหัวใจของพระพุทธ
ศาสนา ต้องขอยุติลง เพราะว่าเหนื่อยไม่มีแรงจะพูดแล้ว.
ขอบพระคุณที่ช่วยกันทำให้ผมเป็นคนมีประโยชน์.

ยิ่งตรงยิ่งคดลึก

ยิ่งจะให้ ตรงมาก ยิ่งคดลึก
เป็นข้าศึก เร้นลับ กลับร้ายใหญ่
อยากจะตรง เพราะอยากดี อยากมีชัย
มันตรงอยู่ เมื่อไร? ใครคิดดู

อวดว่าตรง ตามเขาว่า น่าสรรเสริญ
ยิ่งตรงเกิน ต้องนอนจม พยศอยู่
ที่อยากตรง เพื่อให้ใคร เขาอุ้มชู
ไว้ให้หนู เด็กๆเขา เราโตครัน

จิตที่แจ่ม จนปล่อย เสียได้หมด
ทั้งตรง คด ไม่เห็น เป็นแพกผัน
พันคด ตรง คนไม่หลง ในเรามัน
จะสุทธิสันต์ พันโลก หมดโยกเอย ฯ

(หัวข้อธรรมในคำกลอน ของ พุทธทาสภิกขุ)

หนังสือชุดหมุนล้อธรรมจักร

หลักเกณฑ์ ที่จะช่วยโลกให้รอดอยู่ได้

ณ บัดนี้ อาตมาภาพจะได้วิชันาพระธรรมเทศนา เพื่อเป็นเครื่องส่งเสริมสติปัญญา ส่งเสริมศรัทธา—ความเชื่อ และวิริยะ—ความพากเพียร ของท่านทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัท, ให้เจริญงอกงามก้าวหน้า ตามทางแห่งพระศาสนาของสมเด็จพระบรมศาสดา อันเป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย กว่าจะยุติลง ด้วยความสมควรแก่เวลา.

ธรรมเทศนาในวันนี้ ก็เป็นที่ทราบกันได้โดยอยู่แล้ว ทุกคนว่า เป็นธรรมเทศนาปรารภมาฆบูชา, ก็วันที่เราชวนกันมากระทำการบูชา เนื่องด้วยพระอรหันต์ประชุมกันในวันคล้ายวันนั้น ก็วันเพ็ญเดือนมาฆะ เรียกกันว่าวันมาฆบูชา.

ขอย้ำได้ฟังสักว่าเสียงมาฆบูชาฯ ขอให้ได้เข้าใจความหมาย
ว่า เป็นวันของพระอรหันต์ ท่านประชุมกันในวันมาฆบูชา.
ถ้าจะพูดอย่างธรรมดา ๆ ก็พูดว่า วันนี้เป็นวันพระอรหันต์
ของโลก. **ระลึกถึงวันวิสาขบูชา** **ว่าเป็นวันพระพุทธเจ้า,**
ระลึกถึงวันอาสาฬหบูชา **ว่าเป็นวันพระธรรม,** **ระลึกถึงวัน**
มาฆบูชา **ว่าเป็นวันพระสงฆ์,** โดยใจความมันเป็นอย่างนี้.

ขอให้ทำความเข้าใจว่า มันเนื่องกัน; วันวิสาข-
บูชาเป็นวันพระพุทธเจ้า นั้นใจความสำคัญมันอยู่ที่ตรงไหน
ท่านเคยสนใจจนถึงกับรู้สึกพอใจหรือไม่. วันวิสาขบูชาหรือ
วันของพระพุทธเจ้านั้น เป็นวันชัยชนะ วันชนะ วันมีชัย
ชนะของสัตว์โลก ต่อสิ่งที่เป็นศัตรูของโลก คือพญามาร,
วันนั้นพระพุทธเจ้าตรัสรู้ วันนั้นชนะมาร; วันนั้นคือวัน
ชัยชนะของมนุษย์ ต่อสิ่งที่เรียกว่า ศัตรูของมนุษย์คือมาร.
เราก็สรุปใจความสั้น ๆ ว่า วันวิสาขบูชาคือวันพระพุทธเจ้า
เป็นวันชัยชนะของมนุษย์, พระพุทธเจ้า ในนามของ
มนุษย์ทั้งหมด ทั้งจักรวาลก็แล้วกัน ได้ชนะมาร, วันนั้น
เป็นวันแห่งชัยชนะ.

ต่อมาพระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงธรรม ประกาศพระธรรมจักร ในวันอาสาฬหบูชา แสงสว่างได้เกิดขึ้นในหมู่มนุษย์อย่างสมบูรณ์, วันพระธรรมนี้จึงเท่ากับวันแสงสว่างของมนุษย์, มนุษย์ออกมาจากความมืดสู่แสงสว่าง จะเรียกว่าเป็นวันที่หายโง่ก็แล้วกัน. ก่อนนั้นไม่มีความรู้ ไม่มีความเข้าใจ ในการที่จะเอาชนะต่อความทุกข์, บัดนี้มีความรู้พอที่จะเอาชนะความทุกข์ได้ เราจึงเรียกววันนี้ว่าเป็นวันแสงสว่างของโลก.

ครั้นต่อมาถึงวันคล้ายวันนี้ ก็วันมาฆบูชา บรรดาพระอรหันต์ทั้งหลายบังเอิญมาประชุมกัน โดยมีใต้นักหมายมีจำนวนถึง ๑,๒๕๐ รูป, แล้วก็ประหลาดที่ว่าไม่ใต้นักหมายแล้วก็ประหลาดที่ว่า เป็นพระอรหันต์ที่ได้รับการอุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้าทั้งนั้น; ความน่าอัศจรรย์อยู่ที่ตรงนี้ แต่ความหมายสำคัญนั้นอยู่ที่ว่า เป็นวันพระอรหันต์ เป็นวันที่ว่ายอดสุดของมนุษย์ หรือมนุษย์ว่ายอดสุด มนุษย์เต็มเปี่ยมแห่งความเป็นมนุษย์ ถึง ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมกัน, นี้เรียกววันพระอรหันต์ของโลก.

วันพระพุทธรูปเป็นวันชนะ, วันพระธรรมเป็นวันแสงสว่าง, วันมาฆบูชาเป็นวันสะอาด ยอดมนุษย์มีความสะอาดบริสุทธิ์ถึงที่สุด. ทำในใจพร้อมกันไปทั้ง ๓ วัน อย่างนี้ ก็จะพอใจจะเข้าใจ จะมีความยินดีปราโมทย์ถึงที่สุด.

ขอให้ลูกเด็ก ๆ ของเรารู้จักวันทั้ง ๓ วันนี้ให้ดี ๆ; เด็กวันเด็ก ๆ จะรู้จักแต่วันวาเลนไทน์เสียแล้ว วันบ๊อบอะไรก็ไม่รู้, วันเป็นทาสของกามารมณก็ไม่ว่า, เด็ก ๆ จะรู้จักวันวาเลนไทน์ มากกว่าวันพระพุทธรูป วันพระธรรม วันพระสงฆ์. พ่อแม่ต้องรับผิดชอบ พ่อแม่ดูให้ดีเถิด, ขอให้จัดการกันเสียใหม่, ให้ลูกเด็ก ๆ ของเรารู้จักวันสำคัญของมนุษย์ ว่าเป็นวันที่มนุษย์ชนะมาร, ว่าเป็นวันมนุษย์มีแสงสว่าง, ว่าเป็นวันมนุษย์มีความบริสุทธิ์สะอาด เป็นยอดสุดของมนุษย์ มาประชุมกันมันมีความสำคัญกว่าวันใด ๆ. มาสนใจกันแต่ว่าเป็นวันกรรมกร, เป็นวันอนามัย, เป็นวันสิทธิมนุษยชน, เป็นวันอะไรก็ไม่มีมีความสำคัญเท่ากับว่า เป็นวันของพระพุทธรูป เป็นวันของ พระธรรม เป็นวันของ พระสงฆ์ นี่คือความสำคัญของวัน.

เที่ยววนมาที่นี้กันด้วยความลำบาก ขึ้นมาบนภูเขาด้วยความลำบาก, แล้วยังจะต้องเดินเวียนประทักษิณด้วยเท้าเปล่า ที่มีแผ่นหินขรุขระ, ก็มีเจ็บปวดมีลำบาก ความลำบากทุกอย่างที่มันจะเกิดขึ้นเท่าไรก็ช่างมันเถอะ, เพราะว่าความลำบากนั้น เป็นเครื่องสักการะบูชาสูงสุด ยิ่งกว่าเครื่องสักการะบูชาใด ๆ เรียกว่าปฏิบัติบูชา, เรียกว่าความเสียสละซึ่งเป็นเครื่องบูชา, บูชาด้วยการเสียสละ, พระพุทธเจ้าท่านตรัสสรรเสริญปฏิบัติบูชา

ในวันปรินิพพานนั้นปรากฏว่า มีบูชาใหญ่หลวงของพวกเทวดา ทำให้ดอกไม้ทิพย์หล่นลงมาจากสวรรค์เต็มไปหมดทุกหนทุกแห่ง, นี่มันอย่างมโหฬาร; แต่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ไม่, ไม่มีความหมาย การปฏิบัติบูชา, การประพฤติกระทำตามคำสอนของตถาคต นั้น เป็นการบูชาที่สูงสุด. เราอาศัยหลักนี้เป็นเครื่องกำหนด, ขอให้เราได้ทำการปฏิบัติบูชา ได้เสียสละ เมื่อมีการเสียสละมันก็เท่ากับเป็นการลดกิเลส, ลดความเห็นแก่ตัว เมื่อลดกิเลสมันใกล้นิพพาน, ถ้ามันสนุกสนานครึกกรื้น ไปด้วยความสวยงาม เอรีคอ่อย มันก็ยังไกลพระนิพพาน; เพราะ

ฉะนั้น ปฏิบัติบูชาจึงมีความหมายมากกว่าอามิสบูชา. ขอให้ทำในใจเหมือนกับว่า มันเป็นวันเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้วครั้งกระโน้น พระอรหันต์มาประชุมกัน เราก็มาลอบแอบดู เพื่อจะมีความพอใจหรือบูชา ให้มีจิตใจน้อมไปตามร่องรอยของพระอรหันต์.

ท่านทั้งหลายจงทำในใจอย่างนี้เถิด การมาบำเพ็ญมาฆบูชา ก็มีความหมาย, แล้วก็จะมีความหมายยิ่ง ๆ ขึ้นไปสำหรับในปีข้างหน้า เพราะว่าจะต้องทำให้ดียิ่งขึ้นไป ให้สูงขึ้นไป, ให้ลึกซึ้งขึ้นไปทุกปี ๆ. เดียวนี้ทำได้เท่านั้น ปีหลัง ๆ เราจะทำให้ดีกว่านี้ ให้ลึกซึ้งกว่านี้, ด้วยศรัทธา ด้วยเสียสละ ด้วยวิริยะ ด้วยอะไรต่าง ๆ ที่มากกว่านี้, กิเลสของเราก็จะน้อยลงจะลดลง, นั่นแหละคือการตามรอยพระอรหันต์โดยแท้จริง.

เดี๋ยวนี้เป็นวันมาฆบูชา เป็นวันที่พระพุทธองค์ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ ตามหัวข้อที่ยกขึ้นไว้เบื้องต้นแล้วว่า สพฺพปาปสฺส อกรณํ — การไม่ทำบาปทั้งปวง, กุสลสฺสุปฺปสมฺปทา — การทำกุศลให้ถึงพร้อม, สจฺจตฺตปริโยทปนํ — การทำจิตของตนให้ขารอบ, แปลตามตัวหนังสือว่า ขารอบ คือ บริสุทธิ์

โดยรอบ บริสุทธิ์อย่างครบถ้วน. คนไม่เห็นความสำคัญของ
หลักเกณฑ์อันนี้ไม่ค่อยให้ความสนใจ, ที่จริงมันเป็นกฎ
เกณฑ์ หรือเป็นหลักเกณฑ์ หรือเป็นความจริงที่จะ
ช่วยโลก จะช่วยโลกให้รอดอยู่ได้ โลกจะรอดอยู่
ได้เพราะอาศัยหลักเกณฑ์ ๓ อย่างนี้ คือ ไม่ทำความชั่ว
แล้วก็ทำความดี, แล้วก็ชนะความดี อยู่เหนือความดี
อีกทีหนึ่ง เป็นนิพพาน.

มันพียงยาก, จะทำความดีไปทำไม ทำความดีเพื่อ
โยนทิ้ง จะทำความดีไปทำไม. มันเป็นการจำเป็นที่ต้องเดิน
ไปทางนั้น มันต้องมีค่าความดี ต้องรู้จักความดี แล้วมันไม่
บ้าดี หลงดี เมาคดี, ไม่อวดดี แล้วมันจึงจะหยุดดี จึงจะถึง
นิพพาน. มันไม่มีทางผ่านทางอื่น มีทางผ่านว่า ละชั่ว แล้ว
ทำดี, แล้วก็อยู่เหนืออิทธิพลของความดีเป็นนิพพาน คือ
ว่างจากความชั่วและว่างจากความดี มีการเว้นบาป นี่ก็อปิต
นรก, แล้วก็ทำบุญ นี่ก็เปิดสวรรค์, แล้วก็เหนือบุญ ๆ ๆ
ไม่บาปบุญ ไม่เฆมาบุญ ไม่อยู่ในปลักของบุญ นี่เป็นอันสุดท้าย
อิสระจากบุญ จากบาป อันนี้สำคัญมาก.

เรื่องสอนว่าอย่าทำบาปทำบุญนี้ เขาสอนกันอยู่ก่อน
พุทธกาล นี้ก็จมกันอยู่ที่นั่นติดกันอยู่ที่นั่น, ติดกันอยู่ที่นั่น.

ทิศสวรรค์ สวรรค์กามาจร คือสวรรค์กามารมณบ้าง สวรรค์รูป
 ก็ไม่เกี่ยวกับกามารมณ เป็น พวกพรหม มีรูป พรหมไม่มีรูป
 สวรรค์ชั้นพรหมบ้าง, นั้นแหละติดตั้งกันอยู่ที่นั่น. ยอดสุด
 ของสวรรค์ชั้นอรุปรหมก็คือ เนวส์ัญญานาสัญญาตนะ
 ที่สอนโดยครูคนสุดท้าย ที่สอนพระพุทธเจ้า, พระพุทธเจ้าได้
 ศึกษากับครูคนสุดท้าย คือ อุทกตาส รามบุตร สอนได้
 เพียงเนวส์ัญญานาสัญญาตนะ. พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้
 ได้เองว่า โอ้ นี่ไม่ใช่ที่สุด นี่ไม่ใช่ที่สุด อาจารย์บอกว่านี่ที่สุด,
 พระพุทธเจ้าบอกว่าไม่ใช่ ขอลา, ขอลาไปแสวงหาของ
 พระองค์เองจนพบนิโรธหรือนิพพาน เหนือสวรรค์.

กามนก็เป็นภพ, รูปพรหมก็เป็นภพ, อรูป
 พรหมก็เป็นภพ เป็นภพคือการเป็นอยู่ด้วยความยึดถือว่ามี
 ตัวตน ยึดถือว่ามีตัวตนนั้นก็ เป็นภพ. ภพทั้งหลายไม่ว่า
 เป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ จึงต้องเหนือภพ, ฉะนั้น จึงได้เกิดมี
 พระพุทธองค์ ทรงสอนเรื่องเหนือภพ เป็นนิโรธ เป็น
 นิพพาน นั้นเรียกว่ายอดสุดของคำสอน ซึ่งไม่มีใครสอน
 ให้ดีไปกว่านี้ได้อีก, ไม่มีใครสอนให้เหนือกว่านี้ได้อีก, หลุด
 พันเป็นนิพพาน.

เอา, มาจัดลำดับกันดูใหม่ให้ดีกว่า เลิกบาปเสีย
 แล้วก็มิบุญเข้ามา, แล้วก็เหนือบุญเสีย ก็เป็นนิพพาน.
 แต่ว่าชาวโลกของเราเป็นอย่างไร, เขากำลังบ้ำบาป อยู่มา
 พุคถึงบุญเลย, ยังบ้ำบาป หลงบาป เมาบาบกันอยู่เสียเป็น
 ส่วนมาก; แม้บางคนจะละบาปมาทำบุญบ้าง ก็เป็นบุญที่
 หลอกที่ล่อให้เฝ้าความสุขของบุญ ที่เกิดจากบุญ เป็นเรื่อง
 สวรรค์ จึงไม่คับทุกข์ จะต้องเหนือบุญนั้นอีกทีหนึ่ง:

บาปเหมือนกับลบ บุญเหมือนกับบวก แล้ว
 เมื่อเหนือลบเหนือบวก จึงจะเป็นนิพพาน. ถ้ายังมี
 บุญมีบาปเดี๋ยวก็หัวเราะเดี๋ยวก็ร้องไห้, เดี่ยวก็ตั้งใจเดี๋ยวก็เสียใจ,
 เดี่ยวก็รู้สึกว่าคุณได้มากเสียไป, กูแพ้กูชนะ, กูได้เปรียบกูเสีย
 เปรียบ อย่างที่มนุษย์กำลังรู้สึกอยู่ในเวลานี้, นั้นมันไม่คับทุกข์
 มันจมอยู่ในกองทุกข์. มันต้องเหนือมัน ไม่ต้องหัวเราะไม่
 ต้องร้องไห้, ไม่ต้องตั้งใจไม่ต้องเสียใจ, ไม่ต้องรู้สึกว่า กูได้กูเสีย
 กูแพ้กูชนะ; นี้เรียกว่า พระอรหันต์อยู่เหนือความทุกข์
 ทั้งปวง เหนือปัญหาทั้งปวง. ทั้งสุขทั้งทุกข์ ทั้งดีทั้งชั่ว
 ทั้งบุญทั้งบาปมันเป็นปัญหา, ฉะนั้นจึงต้องขึ้นไปเหนือปัญหา
 เรียกว่าหมดปัญหา ก็หมดทุกข์ทั้งปวง.

คำสอนที่ว่า อย่าทำบาปให้ทำบุญ^๕มีอยู่ก่อนพระ
พุทธเจ้า ไม่ต้องสงสัย, คำสอนใดๆ ที่มีอยู่ก่อนพระพุทธเจ้า
เขาเรียกว่าคำสอนเก่าแก่ เรียกเป็นบาลีว่า *สนนฺตฺนธฺมฺ* *สนันตฺน-*
ธฺรฺม คำสอนที่สืบทอดกันมา ยังไม่รู้แต่ครั้งไหน พระพุทธเจ้า
ก็ตรัสเรื่อง^๕ ว่าเป็นสนันตฺนธฺรฺมอยู่บ่อยๆ เช่นว่าอย่าผูก
เวร *นฺทึ เวรานิ* อย่าจองเวร *เอส ธฺมฺโม สนฺตฺนโน* ^๕นี้เป็น
สนันตฺนธฺรฺม. สนันตฺนธฺรฺม^๕นี้ต้องมีมาก แม้แต่ศีลห้านี้ก็
เหมือนกัน เป็นธรรมเก่าแก่ต้องรับมา, เรื่องกุศลกรรมบท ๑๐
ก็เป็นสนันตฺนธฺรฺม

คำสอนที่เพียงแต่ให้ละชั่วทำดี^๕ก็เป็นสนันตฺนธฺรฺม,
พระพุทธเจ้ามาต่อยอดสูงขึ้นไป ว่าเหนือชั่วเหนือดี ^๕นี้คำสอน
ของพระพุทธเจ้าพระองค์จริง. เราจรรู้จักคำสอนในขั้นที่
เป็นพุทธศาสนา ^๕ว่าจะดับทุกข์ทั้งปวงได้อย่างไร มี
โหวท^๕ที่จะพูดได้ว่า พระพุทธเจ้าไปสวมยอค^๕ต่อให้สนันตฺน-
ธฺรฺม, หรือว่าได้ทำความสมบูรณ์ให้แก่สนันตฺนธฺรฺม.

แต่ถ้าท่านทั้งหลายเชื่อว่า ได้เคยมีพระพุทธเจ้าเป็น
อันมากมาแล้วแต่กาลก่อน, แต่ในกาลก่อน พระพุทธเจ้าทุก

พระองค์ก็สอนอย่างนี้ ไม่ทำบาป ทำกุศล แล้วก็ทำจิตให้
 ขาวรอบ ถ้าอย่างนี้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้นก็เป็นผู้ฉายซ้ำ ฉาย
 หนังสือของพระพุทธเจ้าองค์ก่อน ๆ ก็ตามใจ ไม่ใช่ปัญหา
 สำคัญ. ปัญหาสำคัญอยู่ที่มันจะดับทุกข์ได้หรือไม่ เกี่ยวกับ
 คนไม่รู้แม้แต่เรื่องว่าอย่าทำบาปก็ไม่รู้, ไม่รู้จักว่าบาปนี้
 อันตรายเท่าใด, แล้วคำว่าบุญก็ไม่รู้ รู้แต่ว่าได้สนุกสนาน,
 แล้วได้กามารมณ์ ก็เรียกว่า บุญ ๆ, มันก็ไม่ถูกต้อง เรียกว่า
 มันลบกระทานหมดทิ้งไปแล้ว ทั้งต้นกันใหม่, ไม่ทำบาป
 แล้วก็ทำบุญ.

ปัญหามันมีอยู่ว่า เราจะนำหลักการของพระพุทธ
 เจ้านั้นมาใช้ในโลกปัจจุบันนี้ได้อย่างไร? โลกในปัจจุบันนี้
 เต็มไปด้วยบาป ก็มีอยู่ส่วนหนึ่ง, แล้วโลกทุกวันนี้ส่วนหนึ่งก็
 บำบุญ ๆ. มันก็ต้องแก้ไขด้วยหลักการนี้ หลักการแห่งโอวาท-
 ปาฏิโมกข์นี้ ที่จะทำให้จิตมันเหนียวบาปและเหนียวบุญ, ให้
 เหนียวบวกและเหนียวลบ ไม่หลงบวก ไม่หลงลบ. เพราะว่า
 ถ้าหลงบวกมันก็เกิดกิเลส, ถ้าหลงลบมันก็เกิดกิเลส. พึงให้คิด
 ถ้าเกิดชอบใจขึ้นมา มันก็เกิดกิเลสบวก, *ชอบใจเป็นบวก มัน
 ก็เกิดกิเลสบวก* คือความโลภ รากะ—ความกำหนัด อภิชฌา

—ความที่จะยึดครองให้มาก ๆ. แต่ถ้ามันเกิดลบ มันก็เกิด
กิเลสลบ ก็คือโทษะ—ประทุษร้าย โทษะ—มีความโกรธ แล้ว
มันจะฆ่าให้ตาย. กิเลสบวกมันจะเอาไว้, กิเลสลบมันจะฆ่า
ให้ตาย.

เดี๋ยวนี้เราก็มีแต่กิเลสบวก สะสม ๆ จนไม่รู้จะสะสม
กันอย่างไร, มันเกินไปหมดแล้วในบ้านในเรือน, แล้วก็มี
กิเลสลบ ก็จะมีฆ่าฟันกันไม่มีที่สิ้นสุด. ลองสำรวจดูว่าทุก
วัน ๆ ไม่เคยขาด โลกนี้มีที่ที่มันประหัตประหารกัน ต่อสู้แย่ง
ชิงแข่งขันเอาเปรียบกัน ไม่เว้นแต่ละวันในโลกนี้; เพราะ-
ฉะนั้นกล่าวได้ว่า กิเลสบวก และกิเลสลบมันกำลังครอง
โลกอยู่ที่เดียว, ถ้าเมื่อไรเห็นว่าไม่ไหวบ่่วยการ เลิกบวก
เลิกลบนั้นแหละมันจะสู้อันติภาพ. ถ้าคนยังโง่งมหลงอยู่
ในบวกในลบแล้ว อย่าไปหวังสันติภาพ อย่าร้องกระโขนให้
บ่่วยการตะโกนจนตายสันติภาพก็ไม่มี. เมื่อคนยังไปหลงใน
มูลเหตุของกิเลส ก็อบวกและลบ, ขอให้ระวังกันเถอะว่า
โลกมันกำลังจะวินาศ เพราะว่ามี ความหลงในบวกในลบ

โลกยิ่งเจริญด้วยวัตถุ ยิ่งเจริญทางวัตถุขนาดไหน,
แล้วก็เป็นอย่างนั้นว่า ความหลงบวกก็ถึงขนาดสูงสุด แล้วมัน

จะเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว ความอิจฉาริษยา ความเบียดเบียน. เจริญทางวัตถุด้วยเครื่องจักร ด้วยอุตสาหกรรม มันก็เกิดกิเลสชนิดอุตสาหกรรมเหมือนกัน กิเลสมันก็รู้จักเป็นอุตสาหกรรมเหมือนกัน, มันเกิดขึ้นกันอย่างใหญ่หลวงอย่างรุนแรง อย่างมากมาย, แล้วกิเลสอุตสาหกรรมมันก็จะทำลายโลก.

ฉะนั้น ระวังให้ดีๆ ที่ว่าเจริญ เจริญทางวัตถุ เจริญด้วยอุตสาหกรรมนั้น อันนั้นแหละ จะทำลายโลก. หนทางรอดมีอยู่ข้อเดียว คือเอาธรรมะมาไว้ให้มากพอ ชดเชยกันให้มากพอ, อุตสาหกรรมก้าวหน้าเท่าไร ก็จงเอาธรรมะมาบ่วงกันไว้ให้พอ ชดเชยไว้ให้พอ ความเจริญทางวัตถุนั้นจะไม่ทำลายโลก. มิฉะนั้นแล้วความเจริญทางวัตถุนั้นแหละมันจะทำลายโลก, เพราะว่าความเจริญทางวัตถุ มันทำให้เห็นแก่ตัว; บวกรู้ก็เห็นแก่ตัว, ลบก็เห็นแก่ตัว, มันจึงเกิดความทุกข์ไปเสียทั้งสองฝ่าย. ความจะยึดเอาจะยึดครอง ก็มีปัญหา, ความที่จะทำลายล้างแย่งชิงต่อสู้กันมันก็มีปัญหา; เมื่อไรหยุดลงในความเป็นบวกรู้ในความเป็นลบ เมื่อนั้นจะหมดปัญหา.

ถ้าท่านทั้งหลายมีความรู้เรื่องปฏิจสุมุปบาท ท่านก็จะเห็นว่า ทั้งบวกและทั้งลบมันเป็นเพียง ปฏิจสุมุปบาทเสมอกัน, ในกระแสแห่งปฏิจสุมุปบาทมีบวกมีลบโดยเสมอกัน เมื่อนั้นจะหยุดหลงบวกและหลงลบ. แต่มันก็เป็นเรื่องเข้าใจยาก ที่จะเข้าใจปฏิจสุมุปบาท : อาศัยกันเกิดขึ้น อาศัยกันเกิดขึ้น อาศัยกันอย่างนั้นเกิดผลอย่างนั้น, อาศัยกันอย่างนั้นดับลงไป อาศัยกันอย่างนั้นมันเกิดขึ้น, มันไม่ใช่เป็นบวกเป็นลบตามธรรมชาติ, มันเป็นความโง่ของมนุษย์ ไปจัดให้มันเป็นบวกจัดให้มันเป็นลบ, สิ่งใดที่พอใจก็จัดเป็นบวก, ไม่พอใจก็จัดเป็นลบ.

แต่มันก็ยังไม่เหมือนกันทุกคน บางคนไม่ยอมรับที่เป็นบวกของคนหนึ่งไม่เป็นบวกของคนอื่นก็ได้ ก็เห็นไม่ตรงกัน เพราะฉะนั้นมันจึงจะทำอะไรอย่างตรงกันข้าม, คนหนึ่งว่าดีคนหนึ่งว่าไม่ดีในเรื่องเดียวกัน อย่างนั้นมันก็มี เพราะว่า ว่าดีว่าชั่วนั้น มันบัญญัติตามความพอใจของมนุษย์. อัมธพาลหรือโจรมันก็ว่าดีไปตามแบบนั้น, สุภาพบุรุษ สัตบุรุษ ก็ดีไปตามแบบนี้ แล้วมันก็ยังขัดขวางกันอยู่อย่างนั้น ความขัดแย้งก็ยังมีอยู่ตลอดไป.

ดิฉันว่ามันยังเป็นปัญหาข้อแย้งกันอยู่ ระหว่าง
 คนพาลกับ สุภาพบุรุษ ; ถ้าเอาหลักธรรมะเป็นหลัก
 ก็พูดว่า สิ่งใดไม่ทำอันตรายใคร มีแต่ได้รับประโยชน์
 ด้วยกันทุกฝ่าย สิ่งนั้นดีสิ่งนั้นถูก, ถ้าไม่เป็นอย่างนี้
 แล้ว ก็เรียกว่าผิด. ถ้าถือหลักอย่างนี้ ก็ได้, มันก็ยุติ
 กันได้ ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันทุกฝ่าย, ไม่ทำบาป
 แล้วก็ทำบุญ แล้วก็เห็นแก่ความถูกต้อง เห็นแก่ผู้อื่น ไม่
 เห็นแก่ตัว.

พอมีความเห็นแก่ตัว มันก็ตรงกันข้าม มันหมุนไป
 คนละทิศคนละทาง, เห็นแก่ตัวก็เป็นทาสของกิเลส รักสิ่งไรก็
 เป็นทาสของสิ่งนั้น, โกรธสิ่งไร ก็เป็นทาสของสิ่งนั้น. กง
 จะฟังไม่ถูกกระมัง รักสิ่งไรก็เป็นทาสของสิ่งนั้น ฟังง่ายมอง
 เห็นกันอยู่, แต่ว่าโกรธสิ่งไรก็เป็นทาสของสิ่งนั้น หมายความว่า
 ถ้าไปโกรธสิ่งไรมันก็ต้องไปทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ตาม
 อำนาจของความโกรธ, มันจะต้องไปเกลียดเขา ไปอิจฉาริษยา
 เขา ไปฆ่าเขา หนีอยู่ไม่ได้ต้องทำไปตามความโกรธ, อย่างนี้
 ก็เรียกว่าเป็นทาสของความโกรธ แล้วมันก็ไม่สนุกอะไร.
 ฉะนั้นอย่าเป็นบวก เป็นบวกก็เป็นทาสบวก, อย่าเป็นลบ

เพราะว่าถ้าเป็นลบก็เป็นทาสลบ, ให้เห็นว่าบวกหรือลบนั้นเป็นของหลอกไม่ใช่ความสงบโดยเสมอกัน อย่างบวกอย่าลบนั่นแหละสงบและเป็นสันติภาพ.

การเป็นบวกการเป็นลบนี่ มันอยู่ที่จิตใจของคน มันไม่ได้อยู่ที่ความจริงของธรรมชาติ, ความจริงของธรรมชาติ ไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ, ไม่ควรดีใจ ไม่ควรเสียใจ, ไม่ควรหลงรักไม่ควรหลงโกรธ ไม่ควรอะไรหมด; แต่มนุษย์มันโง่ ก็ไปหลงรักหลงโกรธ, หลงพอใจหลงไม่พอใจ ตามความรู้สึกของคนๆ. นี้เรียกว่าเป็นทาสของสิ่งทุกสิ่งทุกอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง มาอย่างบวกก็เป็นทาสบวก, มาอย่างลบก็เป็นทาสลบ, โลกนี้จึงไม่มีสันติภาพ.

แล้วทั้งโลกกำลังระดมกันเป็นทาสบวก ทุกคนชอบบวก ถามดูเถอะ positive positive บุษากันนั่น, เป็นของบวก เป็นของพอใจ เป็นของถูกใจ แล้วมันก็แย่งบวกกัน, แล้วก็ได้ฆ่าฟันกัน เพราะความหลงบวก. หลงบวกเท่าไรความเป็นลบก็เข้ามาเท่านั้น เพราะมันเห็นแก่ตัว แล้วมันก็ทำลายกัน ทำลายล้างกัน, ความเป็นบวกเท่าไร

ความเป็นลบก็จะตามมาเท่านั้น ฉะนั้น อย่าไปหลงบวกอย่าไปหลงลบ.

ข้อนี้อยากจะพูดสักหน่อยว่า มนุษย์เคยเจริญ เคยรุ่งจนถึงกับไม่หลงบวกไม่หลงลบกันมาแล้ว แต่โบราณก็กำพร้า, แล้วมันเพิ่งโง่เพิ่งบ้ามาหลงบวก มาหลงลบกันทีหลัง.

ศาสนาของยิว ก่อนคริสต์ ยังไม่เป็นคริสต์ เป็นยิวมาก่อนหน้านั้น, คำสอนในคัมภีร์ไบเบิลของพวกยิว ที่เป็นคำสอนตอนต้น ๆ ของพวกคริสต์, พระเจ้าก็สั่งคนที่สร้างขึ้น มาว่า อย่าไปกินผลไม้ที่ทำให้รู้ตัวชั่ว คือบวกลบ อย่าไปกินผลไม้ที่ทำให้รู้บวกรู้ลบ, มันจะบ้าบวกบ้าลบ แล้วมันจะฆ่ากัน. มนุษย์ที่พระเจ้าสร้างขึ้นมาแต่ ๆ ยังไม่เชื่อ ยังไปกินผลไม้ต้นนั้นที่ห้าม, มันก็มีความรู้สึกอย่างบวกและอย่างลบ มันก็มีปัญหา. เรื่องในคัมภีร์นั้นเขียนต่อมา ๆ ว่า ลูกหลานของ คนนั้น ลูกหลานของคนที่ดีอกินผลไม้รู้ตัวชั่ว, พอมีลูกหลานมา พี่ชายก็หลอกน้องชายไปฆ่าเสียในป่า เพราะว่าพ่อรักน้องชายไม่รักตัวพี่ชาย พี่ชายก็หลอกน้องชายไปฆ่าเสียในป่า. เห็นไหม มันหลงบวกหลงลบ พี่ชายหลอกน้องชายไปฆ่าเสีย

ในป่า เพราะว่าพ่อไม่รัก; ถ้าอย่าไปหลงก็หลงชั่ว หลงบวก หลงลบ ก็ไม่ต้องทำอย่างนั้น, นี่มันเป็นประจักษ์พยานอย่างนั้น. คัมภีร์ไบเบิลของพวกยิวเห็นจะตั้งหลายพันปี ส่วนเรื่องไม่ให้หลงก็หลงชั่ว good and evil ก็บวกและลบ นี่คนก็ไม่ดี. ต่อมาพระเยซูไม่เห็นเรื่องนี้ มาเห็นเรื่องรักผู้อื่น รักผู้อื่น รักผู้อื่น ความรักคือพระเจ้า, มันก็ไปทางอื่น ไม่ได้ลบบวก ลบลบ ไม่ได้เลิกบวกเลิกลบ, จะยังเป็นบวกในลักษณะหนึ่ง, นี่ก็เป็นของคริสเตียนไม่ต้องพูด เรื่องยิวเก่ากว่า เขาสอนให้เลิกดีเลิกชั่ว.

ที่นี้ว่า ตะวันออกสุดของเรา เหล่าข้อพ้อง ๆ สมัยกับ พระพุทธเจ้า ก่อนเล็กน้อย; เหล่าข้อก็สอนว่า อย่าไปหลง อิมหลงเอียง, อย่าไปหลงยินหรือยาง ก็บวกและลบ มันก็จะไม่ใช่เท่า. ถ้ายังหลงยินหลงยาง ก็ไม่ใช่เท่า ถ้าเป็นเท่า ก็ไม่หลงยินไม่หลงยาง ก็ไม่หลงบวกไม่หลงลบ ก็มีสอนแล้ว. แต่คนก็ไม่ได้ดี ลัทธิเต๋าจึงเหลือแต่อาซิมให้หัวหัวสิงโต อาซิม จุศรูปให้หัวหัวสิงโต ลัทธิเต๋าจะเอาอะไรกับมัน. ของเกิมเขาสอนไม่ให้หลงอิมไม่ให้หลงเอียง ก็ไม่ให้หลงบวกไม่ให้หลงลบ.

ในอินเดียศาสนาฮินดูก็สอนให้ละบุญและบาป ปุณฺญา
 ปาปะ ละเสีย แล้วอาตมมันก็จะไปอยู่เป็นนิรันดร. มันผิด
 กันตรงนี้ พระพุทธเจ้าท่านสอนให้ละเสียทั้งบุญและบาป แล้ว
 ว่างไปเป็นนิพพาน; แต่ว่าฮินดูเขาสอนว่าละบุญละบาป
 เสีย แล้วก็ไปเป็นอิสระ เป็นอาตมมันนิรันดร, นิรันดรอยู่ที่
 ไหนกันก็ตามใจ มันไม่เหมือนกันที่ตรงนี้. แต่กล่าวได้ว่า
 เขาก็เห็นโทษทั้งบุญและบาป, บุญและบาปเป็นเครื่องจองจำ
 เหมือนกับโซ่ตรวนจองจำวิญญาณให้ติดอยู่ที่นั่น, เลิกบุญเลิกบาป
 หลุดจากตรวนแล้วไปเป็นอิสระถาวรนิรันดร มีตัวตนนิรันดร.
 พระพุทธเจ้าท่านมาทีหลัง ท่านไม่สอนอย่างนั้น เลิกบุญ เลิก
 บาป เลิกตัวตน แล้วก็ว่างไปจากความเวียนว่ายตายเกิด.

นี้แสดงว่า มนุษย์รู้จักเรื่องไม่บุญไม่บาป ไม่บวก
 ไม่ลบ กันมาเป็นพัน ๆ ปีแล้ว, แต่แล้วมาเลิก ทำไม่รู้ไม่ชี้เสีย,
 มาหลงบุญ หลงบวกกันเป็นการใหญ่. โดยเฉพาะโลกปัจจุบันนี้
 หลงบวกกันเป็นการใหญ่, มีแต่ของเกินทั้งนั้น เกินในทาง
 บำรุงบำเรอ, แล้วยังจะสร้างโรงงานอุตสาหกรรมมาสร้างเหยื่อ
 ของกิเลสอย่างนี้อีก แล้วโลกจะไม่วินาศศุภุมิมีที่สงสัย. หลง
 บวกมากขึ้นไปอีก มันก็เห็นแก่ตัวหนักขึ้น ๆ, ก็เกิดกิเลสหนา

แน่นขึ้น มันก็ต้องฆ่าฟัน ต้องทำลายล้างกัน เพราะความเห็นแก่ตัว, เพียงที่อยู่เกี่ยวมันก็เยาะแล้ว บัญหาเยาะแล้ว.

ความเห็นแก่ตัวทำให้เกิดสิ่งไม่พึงปรารถนาทุก, อย่าง ความลำบากยุ่งยากลำบากของมนุษย์ในโลกนี้ เกิดมาจาก ความเห็นแก่ตัว. คนจนก็เห็นแก่ตัว คนมั่งมีก็เห็นแก่ตัว, คนนอกนั้นก็เห็นแก่ตัว ต่างคนต่างต่อสู้ เพื่อประโยชน์ของตัว ไม่คู่ใคร มันก็เลยเกิดการขัดแย้งกันไปหมด. มลภาวะทั้งหลายก็ร้อยอย่าง มันเกิดมาจากความเห็นแก่ตัวทั้งนั้น ผู้เห็นแก่ตัวทำให้เกิดมลภาวะอย่างนั้นอย่างนี้ ที่ดินที่น้ำไม่ว่าที่ไหน. ทำลายป่าอย่างนั้นมันก็เห็นแก่ตัว, ทำความพินาศอย่างอื่นแก่ส่วนรวมมันก็เห็นแก่ตัว. ความเห็นแก่ตัวนี้ทำให้เกิดอาชญากร จนคุกไม่พอใส่แล้ว ตำรวจไม่พอสั่งเพิ่มตำรวจ, ศาลไม่พอ ต้องเพิ่มศาล, เรือนจำไม่พอ ต้องเพิ่มเรือนจำ โรงพยาบาลบ้าไม่พอ ต้องเพิ่มโรงพยาบาลบ้า, รัฐบาลไม่มีเงินที่จะเพิ่มเรือนจำ เพิ่มโรงพยาบาลบ้า, นี่มันมาจากความเห็นแก่ตัว.

ความเห็นแก่ตัวนั้นประหลาด ขอให้พิจารณาดู
 ความเห็นแก่ตัวนั้นทำให้ช้ำเกียจ, ความเห็นแก่ตัวนั้นทำให้
 ไม่ขยันช่วยตัว, มันอยากจะเอาเปรียบ มันอยากจะนอนเสีย
 ให้ประโยชน์ไหลเข้ามา, เหมือนกับว่านอนอ้าปากให้เงินทอง
 ไหลเข้ามานั้นคนเห็นแก่ตัว, คนเห็นแก่ตัวไม่ได้ขยันทำงาน
 ช้ำเกียจและเอาเปรียบ ให้ผู้อื่นทำแล้วตัวเองจะคอยรับผล.

คนเห็นแก่ตัวนั้นมันไม่สามัคคี ที่เรียกร้องสามัคคี
 คุยมันไต่ที่ไหน, ยิ่งพลเมืองเห็นแก่ตัวเท่าไร การเรียกร้อง
 สามัคคีก็เป็นหมันเท่านั้น, ถ้าพลเมืองไม่เห็นแก่ตัว ไม่ต้อง
 เรียกร้องอะไรก็มาเป็นฝูงมาช่วยกัน, ความเห็นแก่ตัวมัน
 ทำให้ไม่สามัคคี.

ความเห็นแก่ตัวนั้นทำให้เกิดอิจฉาริษยา, เรื่อง
 นี้ใหญ่หลวงมาก โลกจะวินาศเพราะความอิจฉาริษยา แต่แล้ว
 ความอิจฉาริษยาก็ยังไม่ลด, มันก็เพิ่ม ๆ ขึ้นในโลก มีแผน
 การอิจฉาริษยากันอย่างลึกซึ้ง ทั้งส่วนบุคคล ทั้งส่วนสังคม
 ทั้งส่วนประเทศชาติ กระทั่งโลกเลย.

ความเห็นแก่ตัวมันให้เกิดปัญหาทุกชนิด, กล้า
 ท้าทายว่า ปัญหาใดๆ วิกฤตการณ์ใดๆ ที่จะมีได้เกิดมาจาก
 ความเห็นแก่ตัวนั้นไม่มี, มาจากความเห็นแก่ตัวทั้งนั้น. มัน
 มาเกิดได้แม้ว่าระหว่างสามีกับภรรยา, สามีกับภรรยาเห็นแก่ตัว
 ขึ้นมาก็ทะเลาะกัน, พ่อแม่เห็นแก่ตัวลูกก็แย่.

เตี้ยวันมันก็เห็นแก่ตัวกันจนถึงขนาดเกิดอะไรใหม่ๆ
 ปัญหาใหม่ๆ ที่ไม่เคยเกิด มันได้เกิดให้คนบ้าหัวเราะ. คน
 บ้าสมัยศึกคำบรรพ์เขาไม่เป็นโรคเอคส์, คนบ้าสมัยศึกคำบรรพ์
 ไม่มีปัญหาเสพติด, คนบ้าสมัยศึกคำบรรพ์ไม่มีปัญหาอย่าง
 คนเดี๋ยวนี้มี, นี่ไม่น่าละอายหรือ, ควรจะละอายคนบ้าสมัย
 โน้นกันบ้าง. ความเลวร้ายนี้เกิดจากความเห็นแก่ตัว ซึ่ง
 เพิ่งจะมีขึ้นมา ที่ในสมัยคนบ้าไม่มี, คนบ้าจึงมีสันติภาพมาก
 กว่าคนปัจจุบัน ซึ่งมันเคล็ดเปิดเปิง ในทางเห็นแก่ตัว.

คนที่เจริญ เจริญนี้ถูกแล้ว มันเจริญมาด้วยความ
 เห็นแก่ตัว, มันเจริญแต่ว่าไม่ได้ลดปัญหา มันเพิ่มปัญหา.
 สู้สุขและแมวก็ไม่ได้ สุขและแมวมันไม่ได้เพิ่มความเห็น
 แก่ตัว เห็นแก่ตัวเท่าเดิม ปัญหาของสุขและแมวก็มีเท่าเดิม,

แต่ว่าคนมันเพิ่มความเห็นแก่ตัวนี่จะว่าอย่างไร นี่จึงมีปัญหา มากกว่าสุนัขและแมว. คนป่ามาเห็นก็หัวเราะ, คนป่ามาเห็น ความเจริญที่มนุษย์สมัยนี้สร้างขึ้นมา แล้วเพิ่มปัญหา เพิ่ม ปัญหา, คนป่ามันหัวเราะจนฟันหัก เหงือกแห้ง ความเจริญ ของคนสมัยนี้. ลองไม่เห็นแก่ตัวชิ อย่าเห็นแก่ตัวชิ ปัญหา เหล่านี้มันก็ไม่มี.

ฉะนั้นจึงขอยืนยันว่า จะเจริญทางวัตถุแล้ว จะเจริญ ทางวัตถุแล้ว, จงเตรียมยาหม้อใหญ่ไว้แก้ปัญหาละเอียด คือ ความไม่เห็นแก่ตัวหรือธรรมะ. ถ้าเจริญทางวัตถุแล้วปล่อย ไปตามเรื่อง มันก็เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวมันก็เชือกคอตัวเอง ตายหมดแหละ, ต้องเตรียมความไม่เห็นแก่ตัว คือ ธรรมะๆนี้ เอาไว้ สำหรับจะแก้ปัญหาคือจะเกิดขึ้นมาจากความเจริญทางวัตถุ. เราหวังว่าจะมียุคอุตสาหกรรม ผลิตรถยนต์ก็ผลิตทั้งนั้น ไปดู ละเอียด จะอุตสาหกรรมขนาดไหน ก็ผลิตรถยนต์ก็ผลิต, แล้วคน ก็ยังเห็นแก่ตัวมากแน่นอน, แล้วอะไรจะแก้ปัญหาคือนี้. ธรรมะเท่านั้น ธรรมะเท่านั้น เตรียมธรรมะไว้ให้มากพอ สำหรับจะเจริญทางอุตสาหกรรมในอนาคต, มิฉะนั้น ความเจริญทางวัตถุจะทำลายโลก, ทำลายโลกให้หมดไป.

นี่มานึกถึงข้อที่ว่า อย่าหลงบวกอย่าหลงลบ
มันจะไม่เห็นแก่ตัว. เคี้ยวมันหลงบวกมากเกินไป เต็มไป
ด้วยของเกิน เกินๆๆ ยิ่งทำเป็นอุตสาหกรรมมันก็ยังเกิน,
สิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องมีมันก็มี มันก็เต็มไปด้วยความยุ่งยาก
ความลำบาก. อย่าหลงบวก อย่าหลงลบ แล้วก็ไม่เห็น
แก่ตัว บ้านเมืองก็เยือกเย็นเป็นโลกพระศรีอารียเมต-
ไตรย.

อย่าเข้าใจผิดไปว่า โลกพระศรีอารียเมตไตรย วิเศษ
วิโสอะไรนักหนา, เพียงแต่ว่าโลกพระศรีอารียเมตไตรยนั้น
ไม่มีคนที่เห็นแก่ตัว, มีแต่คนที่ไม่เห็นแก่ตัว กอຍชুমื่อ
สลอน ว่าจะให้ช่วยอะไร จะให้ทำอะไร จะให้ช่วยอะไร ผู้นั้น
พร้อมที่จะช่วย นั้นแหละโลกพระศรีอารียเมตไตรย เขาเขียน
เอาไว้เช่นนั้น. พอออกไปกลางถนนก็ดูไม่ออกว่าใครเป็นใคร
มีแต่คนตีเป็นมิตรสหาย ชุมื่อว่าจะให้ช่วยอะไร, พอกลับมา
บ้านเรือน จึงเห็นว่า โอ้! นี่บ้านของเราไว้ นีภรรยา สามี
บุตรของเราไว้ พอออกไปกลางถนนมันเหมือนกันหมดจน
จำไม่ได้ว่าใครเป็นใคร.

โลกพระศรีอารียเมตไตรยไม่มีอะไร นอกจากความ
ไม่เห็นแก่ตัว, ตัวหนังสือมันก็บอกอยู่แล้ว เมตไตรยความเป็น
มิตร หรือเกือกกลแก่ความเป็นมิตร ศรีภักขันเธิศ, อริยะภักขัน
ประเสริฐ ศรีอารียเมตไตรย คือ เมตไตรยขันเธิศ ขันอริยะ,
ความเป็นมิตรขันเธิศขันอริยะ. เป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย
กันไปเสียทุกคน, แล้วก็ลงไปถึงสัตว์เดรัจฉานมันก็เป็นเพื่อน
เกิด แก่ เจ็บ ตาย, ลงไปถึงต้นไม้ ต้นไม้ นี้ก็เป็นเพื่อน เกิด
แก่ เจ็บ ตาย ; ฉะนั้น ไม่มีใครใจคำที่จะทำลายล้างต้นไม้
ซึ่งมันก็เป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย. ต้นไม้มีความรู้สึก
ไม่อยากจะตาย อยากอยู่ อยากจะรอดเหมือนกัน, วิทยาศาสตร์
พิสูจน์ได้ในข้อนี้ แต่ไม่มีใครสนใจ เพราะเขาเอาความสะดวก
จึงทำลายป่า ทำลายต้นไม้เพื่อประโยชน์ของกู.

ถ้าว่าเรามีความเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย กัน
ให้ถึงสัตว์เดรัจฉาน, ให้ลงไปถึงต้นไม้ต้นไม้ก็ยิ่งดี,
ไม่ต้องลงไปถึงก้อนหิน บัวยการ ก้อนหินมันไม่มีชีวิตจิตใจ
ไม่ต้องลงไปถึง ; แต่ว่าไปถึงต้นไม้ต้นไม้พืชทั้งหลาย เป็น
เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ของเรา, ไม่มีใครทำลายต้นไม้ได้ลง
กอ สันติภาพมันก็มี.

จิตใจมันไม่เห็นแก่ตัว มันไม่หลงบวก มันไม่หลงลบ, มันยึดถือแต่ความถูกต้อง อย่าเรียกว่าหลงเลย มันยึดถือความถูกต้องแข็งโก้กเลย กงที่แข็งโก้ก อยู่ในความถูกต้อง ๆ ๆ, หมายความว่ามันผิดไม่ได้ มันจะปรุ้งแต่งให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ไม่ได้ มันกงที่อยู่แต่ในความถูกต้อง, นั้นแหละ จิตขาวรอบมันเป็นอย่างนั้น. ละบาบเสี๋ย ทำบุญ, ละบุญเสี๋ย ก็จิตขาวรอบ กงที่อยู่ในความถูกต้อง, เรียกค่ายคำแปลก ๆ ใหม่ ๆ สักคำ ซึ่งท่านไม่เคยได้ยิน ก็เรียกว่า อดัมมยตา — จิตที่ไม่ถูกปรุ้งแต่งโดยอะไร ให้ผิดไปจากความถูกต้อง.

เพราะอดัมมยตานี้ทำให้ พระพุทธเจ้าออกบวช, พระพุทธเจ้ารู้ไปตามลำดับ, พระพุทธเจ้ารู้จนละเลิกกรุกนสุดท้าย ที่สอนแนวสัจญานาสัจญายตนะ ; มารูเรื่องนิโรธเรื่องนิพพานของพระองค์เอง. มันกงที่อยู่ในความถูกต้อง ความผิดมาปรุ้งแต่งไม่ได้ ในทางบวกก็ไม่ได้, ในทางลบก็ไม่ได้. ความถูกต้องมันก็เจริญองงาม เจริญองงาม ตามความถูกต้อง จนเป็นพระอรหันต์เลย.

กงที่อยู่ในความถูกต้อง ขอให้ช่วยจำเถอะ จาริกไว้ใจ, จาริกไว้ในพระเครื่องที่เอามาแขวนคอ พระเครื่องที่เอามาแขวนคอ จาริกคำว่า กงที กงที่อยู่ในความถูกต้องแล้วคุ้มได้.

ขอให้เราเตรียมธรรมะนี้ไว้ให้พอ ให้คงที่อยู่ในความถูกต้อง เอามาแขวนไว้ที่คอ เป็นเครื่องป้องกันเสนียดจัญไร อันจะเกิดมาจากความเจริญทางวัตถุด้วยอุตสาหกรรม, นิกส์ เน็กซ์ บ้าบอะไรก็ไม่รู้ เรียกว่าอุตสาหกรรม. ถ้าไม่มีอันนี้เป็นเครื่องลางแล้ววินาศ โลกนี้วินาศ ก็มันเห็นแก่ตัวมากขึ้น ไปในทางผิดมากขึ้น มันรักษาความถูกต้องไว้ไม่ได้มันบังคับกิเลสไม่ได้.

เตรียมไว้เถอะเครื่องป้องกัน เป็นยา เป็นวัคซีน เป็นอะไรก็แล้วแต่, จะเป็นเครื่องป้องกัน ให้มันคงที่อยู่ในความถูกต้อง, กงที่อยู่ในความถูกต้อง จิตไม่หวั่นไหว, จิตไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งปรุงแต่ง, บวกก็ไม่เปลี่ยนแปลงก็ไม่เปลี่ยน, ลบมากก็ไม่เปลี่ยน, บวกมากก็ไม่เปลี่ยน, กงที่อยู่ในความถูกต้อง. กงที่ยิ่งกว่าภูเขา เพราะว่าภูเขานั้นหวั่นไหว

ภูเขาจะหว่านไผ่เมื่อแผ่นดินไหว, ภูเขาแท้ ๆ มันยังหว่านไผ่เมื่อแผ่นดินไหว. ภูเขาที่มัลลย์ หรือภูเขาอะไรในโลกที่ไหนก็ตาม หว่านไผ่เมื่อแผ่นดินไหว; แต่ว่าจิตนี้ไม่หว่านไผ่ ค่อให้จักรวาลมันหว่านไผ่ ก็ตามใจ, จิตนี้ไม่หว่านไผ่ คงที่อยู่ในความถูกต้อง. นี่คือจิตขาวรอบ จิตของพระอรหันต์ ที่เรากำลังพูดกันอยู่ในวันนี้ วันมาฆบูชา, พระอรหันต์ผู้มีจิตขาวรอบ มีความคงที่อย่างนี้.

เรื่องที่เราต้องเอามาเปรียบเทียบเป็นอุปมาให้พวกฝรั่งเข้าใจคำนี้ได้ ถ้าหากมาก ต้องพูดโดยอุปมาว่า, ถ้าหญิงสาวสวยคนหนึ่ง มีความคงที่อยู่ในความถูกต้อง มีอหัมมยตา ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง, ให้ชายหนุ่มเจ้าชู้รูปงามแสนจะฉลาดมาสักฟุ้งเป็นร้อย ๆ พัน ๆ ก็มาเกี้ยวหญิงสาวคนนั้นไปไม่ได้สักดอก, นี่ความคงที่อยู่ในความถูกต้องหรืออหัมมยตา. หรือว่าในทางกลับกัน ชายหนุ่มคนนั้น มีอหัมมยตา คงที่อยู่ในความถูกต้อง, ให้นางฟ้านางงามจักรวาล นางอะไรมาสักฟุ้งเป็นร้อย ๆ เป็นพัน ๆ ก็ลากหัวไปไม่ได้ เพราะมันคงที่อยู่ในความถูกต้อง. อหัมมยตาแข็งโก้กคงที่อยู่ในความถูกต้อง

นั่นแหละคือจิตขาวรอบ, ถ้าจิตยังไม่ขาวรอบ มันไม่คงที่ มันเปลี่ยนไปตามอารมณ์บวก อารมณ์ลบ.

เป็นอันสรุปความว่า โลกนี้จะต้องพึ่งพาอาศัย หลักการของวันมาฆบูชา สำหรับพระอรหันต์ ว่าละชั่วทำดี, แล้วก็อยู่เหนืออิทธิพลทั้งของความดีและความชั่ว. อย่าให้ความดีและความชั่ว มาครอบงำให้เป็นบวกและเป็นลบ เมื่ออยู่เหนือบวก เหนือลบ แล้วเป็นอะไร, ก็เป็นว่าง คือพระนิพพาน. ว่างในพระพุทธศาสนาหรือนิพพาน คือว่างอย่างยิ่ง, ว่างคือไม่หลงบวกไม่หลงลบ ไม่มีความหมายแห่งบวกและลบเข้าไปอัดอยู่ในใจ, ว่างจากความดี ว่างจากความชั่ว, ว่างจากบุญ ว่างจากบาป, ว่างจากนรก ว่างจากสวรรค์, ว่างจากความเป็นของคู่ๆ ทั้งหมด, นี่หลักการของมาฆบูชา หมายถึงพระอรหันต์. มาฆบูชาในที่นี้ หมายถึง เรามาบูชาพระอรหันต์ ผู้มีจิตใจอย่างนี้, นี่คือเรื่องของวันนี้ วันพระอรหันต์.

อาตมาอยากจะพูดว่า โลกยิ่งจำเป็นที่จะต้องใช้หลักการของพระอรหันต์ มาป้องกันเสียดัจฉัยโร ที่มันจะเกิดขึ้นจากความเจริญทางวัตถุ, อย่าหลงบาป ทำบาป, ทำบุญแล้วก็อย่าหลงบุญ สะพานไปหากความหลุดพ้น ต้องผ่านไปทางบุญ;

ถ้าไม่ผ่านไปทางบุญ ไม่รู้จะผ่านไปทางไหน. บุญเป็นเพียงบันไดเพื่อจะไปหานิพพาน, ทำบุญแล้วมันก็มีบันไดสำหรับจะรู้จักพระนิพพาน, รู้พระนิพพานแล้วก็หมดเรื่อง.

ฉะนั้น ขอให้พวกเราพอใจเถิด ที่ว่าเราได้มาประชุมกันเป็นที่ระลึกแก่พระอรหันต์ ผู้มีหลักการอย่างนี้ : เว้นบาป ทำกุศลให้ถึงพร้อม แล้วก็มีจิตขาวรอบ อยู่เหนืออิทธิพลของบุญและบาป. ขอให้เราได้รู้ความรู้อันนี้ สำหรับไปกล่อมเกลตา หรือว่าไปปรุงแต่งให้จิตใจของเราคงที่อยู่ในความถูกต้องคงที่ ๆ ๆ คงที่อยู่ในความถูกต้อง, เปลี่ยนเป็นอะไรไม่ได้, เปลี่ยนเป็นบวกก็ไม่ได้, เปลี่ยนเป็นลบก็ไม่ได้, เปลี่ยนเป็นนรกก็ไม่ได้, เปลี่ยนเป็นสวรรค์ก็ไม่ได้; คงที่อยู่ในความถูกต้อง คือ ห่างจากความทุกข์ ห่างจากความทุกข์ ก็เป็นนิพพาน เรื่องจบแล้ว, เพราะว่าเราพูดถึงถึงนิพพานแล้ว, ให้นิพพานเป็นเครื่องรางที่จะป้องกันปัญหา วิกฤตการณ์ใด ๆ อันจะเกิดขึ้นมาในโลกมนุษย์เรา.

ขอให้ ท่านทั้งหลายไม่ต้องเชื่ออาตมา แต่เอาไปคิดดูให้ดี มองเห็นได้เองว่า เราจะต้องทำอะไร, เรา

จะต้องเชื่อพระอรหันต์กันก็มากน้อย, เราไม่เชื่อบุคคล แต่เราเชื่อเหตุผลที่มันแสดงอยู่ในตัวสิ่งนั้น. คำสอนของพระพุทธเจ้า ท่านสอนว่าอย่าเชื่อบุคคล อย่าเชื่อตำรา อย่าเชื่อคัมภีร์, อย่าเชื่อครูบาอาจารย์เลย, แต่ให้เชื่อเหตุผลที่มันแสดงอยู่ในนั้น อยู่ในคำพูดนั้นๆ. เช่น พระพุทธเจ้าสอนว่าทำอย่างนี้ ทำอย่างนี้ เราไม่เชื่อ, แต่เราคิดว่าเหตุผลที่มีอยู่ในคำสอนนั้นมันจะทำให้เกิดอะไรขึ้นมา, เราก็คงพบว่า โอ้ มันทำให้เกิดความคับทุกข์ เห็นชัดว่าจะดับทุกข์, แล้วก็เชื่อเหตุผลที่มันแสดงอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้า.

ความลับข้อนี้มีอยู่ เหามาเปิดเผยหน่อย, พระพุทธเจ้าท่านสอน ท่านมีวิธีสอน ท่านมีหลักการสอนเก่งกว่าพวกครูบาอาจารย์สมัยนี้ ที่มีวิชาครู มีวิชาครูรวมกัน ยังไม่เท่าวิชาครูของพระพุทธเจ้าในการสอน. ท่านสอนโดยมีหลักจะเรียกว่าเทคนิคอยู่ ๓ อย่าง :-

ข้อที่ ๑ จะทำให้ ผู้ฟังรู้สึกว่าเป็นของใหม่ ฉันทันไม่เคยได้ยินได้ฟัง, สิ่งนี้จะต้องมีอะไรพิเศษน่าสนใจ จะต้องช่วยฉันได้, นี้เรียกว่าให้ได้ยินได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยได้ยิน

ได้ฟัง. ต้องพูดเป็นลักษณะที่ผู้ฟังจะรู้สึกว่าเป็นของใหม่
ฉันไม่เคยรู้จัก ฉันไม่เคยได้ยิน, นี่ข้อแรก.

ข้อที่ ๒ ก็แสดงให้มันมีเหตุผลอยู่ในคำพูดนั้น
ไม่ต้องเชื่อผู้พูด, เหตุผลมีอยู่แล้วในตัวคำพูด ก็เห็นได้ว่า
จะดับทุกข์ได้อย่างไร, ท่านแสดงมีเหตุผล ข้อที่สอง.

ข้อที่ ๓ ท่านสอนมีปาฏิหาริย์, ปาฏิหาริย์คือ
ว่าสำเร็จประโยชน์ได้จริง, สิ่งใดที่ท่านแสดงลงไปแล้ว
มันเป็นปาฏิหาริย์ ว่ามันดับทุกข์ได้จริงตามคำที่พูด, นี้อย่าง
นี้เรียกว่าปาฏิหาริย์ คือให้เกิดผลเป็นความดับทุกข์ได้จริง.
นี้เรียกว่าคำสอนนี้มีปาฏิหาริย์.

บททวนอีกที่ว่า : ท่านสอนให้รู้สึกว่าเป็นของใหม่
ไม่เคยรู้ไม่เคยได้ยินได้ฟัง. ท่านพูดในแง่ที่รู้สึกว่าเป็นแปลก เช่น
สอนเรื่องดับทุกข์เรื่องนิพพานนี้ ผู้ฟังจะรู้สึกว่าเป็นนี่ไม่เคยได้
ยินเป็นของใหม่ แล้วก็สนใจ. ท่านใส่เหตุผลไว้ครบถ้วนในคำ
พูดเหล่านั้น. เขาจะตรงตาม แล้วเห็นได้เองว่าเป็นอย่างนั้น
ได้ด้วยตนเอง, ท่านใส่ปาฏิหาริย์ไว้. คุณไปลองทำตาม คุณ
ลองทำตามครูสิ มันมีผลเกิดขึ้น, มีผลเต็มที่ นี้เรียกว่ามี
ปาฏิหาริย์.

ช่วยจำไว้ เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า จะพูดอะไรกับใคร จะสอนอะไรกับใคร ก็สอนให้มีความรู้สึกว่าเป็นของใหม่ ไม่เคยได้ยินได้ฟัง, แล้วสอนให้เห็นว่า มันมีเหตุผลๆ. มันมีปฏิกิริยา ลองไปทำเข้าเดอะ จะได้รับผลตามนั้น. เป็นของใหม่ มีเหตุผล มีปฏิกิริยา, นี่เป็นองค์ประกอบแห่งคำสอนของพระพุทธเจ้า ท่านจึงเป็นศาสดาของโลก, เป็นครูบาอาจารย์ของโลก เพราะท่านมีเทคนิคในการสอนอย่างนี้. เคยฟังแล้วก็แล้วไป ถ้าไม่เคยฟังมาก่อน, ก็เป็นความลับ ซึ่งควรจะรู้กันเสียที ว่ามันต้องรู้เรื่องนี้.

นี่ขอให้ถือเอาไว้เดอะว่า การสังกมซึ่งกันและกัน จะน้อมนำจิตใจของกันและกัน ให้ไปในความถูกต้อง ให้มันคงที่อยู่ในความถูกต้องนั้น, จงพูดจากับเขาให้มีองค์ประกอบครบทั้ง ๓ องค์ แล้วก็สำเร็จ. ทำได้ด้วยวิธีการที่มีจิตคงที่อยู่ ในความถูกต้อง, จิตขาวรอบ บริสุทธิ์ ปราศจากความมรภวนของกิเลส แล้วก็ทำ

เป็นอันว่า เรื่องเกี่ยวกับพระอรหันต์หรือมาฆบูชา^๕ อาตมาต้องการจะกล่าวเพียงเท่านั้น^๕และอย่าง^๕. ขอให้สรุปใจ

ความให้ตีๆ ให้คิดไปกับความจำ, แล้วไปคิดนึกใคร่ครวญ แล้วทำให้ได้ตามนั้น. อย่าให้พุกที่นี้แล้วมันตกค้างอยู่ที่นี้, พุกกันที่นี้แล้วมันก็ตกหล่นอยู่ที่นี้ ไม่มีประโยชน์อะไร; ท่านก็มาเหนื่อยเปล่าๆ เสียค่ารถเปล่า, เสียค่าอะไรเปล่า ไม่ได้รับผลของการมาทำมาฆบูชา. แต่ถ้าได้รับเอาหลักการของพระอรหันต์ ในการทำโอวาทปาฏิโมกข์ไปใช้แล้ว ก็มูลค่าก็มูลค่าเหนื่อย ค่าแพงค่าเสียเวลาอะไรก็ตาม ก็มูลค่า. ขอให้ทุกท่านได้รับประโยชน์ก็มูลค่า ในการมาทำมาฆบูชาในสถานที่นี้, ในลักษณะเป็นวัดป่าทำอะไรกันกลางป่า พุกกับต้นไม้, เอาละเป็นอันว่า หมกเรื่องมาฆบูชา.

....

นี่ขอโอกาสพิเศษ ให้เอาสมาได้พุกเรื่องส่วนตัวอีกสักเล็กน้อย เพราะมันเป็นโอกาสที่จะพุก, คือ พุกเรื่องทำบุญเล็กอายุ ที่จะทำกันในปี^{นี้} มีคนไม่เข้าใจว่าจะทำอย่างไร.

ขอบอกกล่าวกันเสียในที่นี้ ช่วยจำไปด้วย บอกเพื่อนฝูงกันด้วยว่า วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ซึ่งมีอายุโดยสมมติครบ ๘๔ ปี^{นี้} ขอทำกุศลเป็นพิเศษ เรียกว่า เล็กอายุ

คนทั่วไปเขาทำบุญต่ออายุ ทำบุญต่ออายุ, เลี้ยงกันใหญ่ กินกันใหญ่, ให้ของขวัญกันใหญ่ นี่มันต่ออายุ อาตมาก็ไม่เอา. ขอทำบุญล้ออายุ, ล้ออายุ กูไม่เอากับมึง, แต่มันก็ยังมีปัญหาที่มันต้องล้อ ๆ ๆ ล้อไม่สิ้นสัก. นี่ขอทำบุญอันสุดท้าย ว่า เลิก ๆ ๆ ๆ พอคนที่เรื่องอายุนี้เลิกกันที่ หมกบ้ญหากันที่ จะเรียกว่าทำบุญเลิกอายุ. ทำบุญล้ออายุมาหลายปีแล้ว ท่านทั้งหลายก็เห็นกันอยู่แล้ว ได้ฟังอยู่แล้ว, เลิกกันที่ทำบุญล้ออายุ มาเลิกอายุ. ปีนี้ขอทำบุญเลิกอายุ ไม่ให้เกียรติอะไรแก่อายุ, ไม่้ออายุ ไม่ต่ออายุ ไม่ล้ออายุ, เลิก ๆ เลิกให้มันหมดความหมาย.

เลิกอายุนี้ไม่ใช่ตาย ไม่ใช่ฆ่าตัวตาย, แต่จะทำให้หมดปัญหาเกี่ยวกับอายุ, ปัญหาใดๆเกี่ยวกับการมีอายุนี้ เลิก ๆ ๆ ให้มันหมดปัญหาเกี่ยวกับอายุ, ไม่มีความผูกพันกันกับอายุอีกต่อไป. หลายคนอาจจะไม่ชอบ เพราะเขายังอยากจะต่ออายุ หรืออยากล้ออายุก็ตามใจ, แต่อาตมาต้องการจะเลิก จะเลิกอายุ. มีอิสระภาพจากปัญหาที่มันเกี่ยวกับอายุ, พอใจในการที่จะหมดปัญหา หมดความผูกพันเกี่ยวกับอายุ นี่คือการเสรีภาพ. สรุปความแล้วว่า

จะเล็กอายุ จะไม่ให้ผูกพันเป็นปัญหายุ่งยากลำบากในการที่มีอายุ มีอายุแต่ไม่รับผิดชอบ หรือไม่เป็นทาสของอายุเหล่านี้ว่าอย่างนั้น, เรียกว่าเล็กอายุ.

แล้วก็จะทำบุญแบบเล็กอายุ ไม่สวดมนต์ ไม่เลี้ยงพระ ไม่เลี้ยงคน, นี่ทำบุญเล็กอายุ ไม่สวดมนต์ ไม่เลี้ยงพระ ไม่เลี้ยงคนตอก, ไม่กินกันใหญ่ ไม่เลี้ยงกันใหญ่ ไม่มีโรงเลี้ยงกันใหญ่ ไม่มี. จะขอร้องให้เว้นอาหารกันเสียสัก ๑ วัน ๒ วัน ๓ วัน แล้วแต่จะเว้นได้, ถ้าหิวขึ้นมาจริงๆ กินน้ำข้าวต้มสักถ้วยหนึ่งก็พอ, กินน้ำผลไม้สักถ้วยหนึ่งก็พอแล้ว. นี่ไม่เลี้ยงกันใหญ่ ไม่กินกันใหญ่ คืออย่างนี้, ถ้าหิวเหลือทนก็กินน้ำข้าวต้ม.

ไม่รับเงินกันใหญ่, ไม่รับของขวัญกันใหญ่ ไม่รับสักการะใด ๆ.

ไม่มีมหรสพใดๆ นอกจากมหรสพทางวิญญูญาณ คือทำให้รู้ธรรมมากขึ้น.

ไม่มีธรรมเนียมอันสัจจกร ที่จะรบกวนคนทั่วบ้านทั่วเมือง, มีธรรมเนียมสัจจกรข้างใน เทียวไปข้างใน.

เที่ยวไปข้างใน ในจิตใจในเนื้อในท้ว ในร่างกายในนามในรูป, ธรรมโมฆณส์สัจจอยู่ข้างใน รู้อะไร ๆ มากขึ้น. ใครจะทำก็ได้ ทำข้างนอกตามใจ ใครจะทำก็ได้ แต่อาตมาไม่ทำ ไม่ยอมทำ ไม่ขอร้องให้ทำ, ธรรมโมฆณส์สัจจที่รบกวนคนทั้งบ้านทั้ง เมืองไม่เอาแล้ว, ธรรมโมฆณส์สัจจอยู่แต่ภายใน, ในอักษภาพ ร่างกาย.

แล้วก็จะสวดบทสวดพระบาลี สูตรที่แสดง ความจริงของนามรูป เช่น โพชฌงค์สูตร กิรีมานนทสูตร. ใครอยากจะทำร่วมงานเล็กอายุกันแล้ว เตรียมเถอะ เตรียม เรียน เรียนโพชฌงค์สูตร, เรียนกิรีมานนทสูตร แล้วมาสวด กัน มาสวดกัน สวดปริตรไม่เอา ๆ ๆ, สวดปริตร สวด พุทธมนต์ไม่เอา มาสวดเล็กอายุ, เลิกอายุ นามรูปเป็นของ ว่างเปล่าจากตัวตน.

ทำอานาปานสติ มีการเลิกอายุเป็นอารมณ์, ทำอานาปานสติ มีการเลิกอายุเป็นอารมณ์ทั้งวันทั้งคืน ทั้งวัน ทั้งคืนกันกุสัถ์ ๒—๓ วัน.

แล้วทำความสงัด ทำความสงัดสูงสุด คือ เลิกตัวกูเสีย เลิกตัวกูเสียแล้วก็ไม่มีความเห็นแก่ตัว, มันก็มีความสงัดสูงสุด สงัดสูงสุดกว่าที่จะไปนั่งอยู่ในบ้านคนเดียวใน ถ้ำคนเดียวในป่าช้าคนเดียว, ไม่สงัดดอกถ้ามันมีตัวกู้อยู่ในใจ ไม่สงัดดอก, ความสงัดของคนโง่มันเป็นอย่างนั้น. ความสงัดของพระพุทธเจ้า คือไม่มีตัวกู้อยู่ข้างใน ไม่มีตัวกูรบกวอยู่ข้างใน, นี่คือการสงัดที่แท้จริง. มีจิตอย่างนี้ที่ โหน ที่นั่นเป็นที่สงัดหมด, ในกลางโรงละครก็ได้, กลางโรงอุตุสาหกรรม เครื่องจักรตังสนั่นหวั่นไหวก็ได้, ฉันมีความสงัดเพราะฉันไม่มีตัวกู้อยู่ข้างใน, นี่เรามาฝึกทำความสงัดในลักษณะอย่างนั้นกัน.

เข้า แล้วที่นี้ว่า ผู้ที่จะมาร่วมงานนี้อย่ามาเลย ไม่ต้องมาดอก, ขอร้องไม่ต้องมาก็ได้ เก็บเงินที่จะเสียค่าพาหนะนั้นรวมไว้ไปช่วยเด็กอนาถา, ไปช่วยโรงเรียนเด็กไม่มีอาหารกลางวัน. ไม่ต้องมาดอก, เอาเงินนั้นไปช่วยทำกุศลสาธารณประโยชน์, นี่ทำบุญเลิกอายุ.

เมื่อทำงานอยู่ที่บ้าน ทำงานอยู่ที่บ้าน ทำงานให้สนุกเป็นสุขตลอดเวลาที่ทำงาน, งานคือธรรมะ ธรรมะ

คือสิ่งที่พระพุทธรเจ้าท่านเคารพ. จงทำงานอยู่ที่บ้าน แล้วยัง
เป็นธรรมะเป็นสิ่งที่ศพระพุทธรเจ้าเคารพ, แล้วยังชื่นใจตัวเอง,
ยกมือไหว้ตนเองอยู่ที่บ้าน ไม่ต้องมา.

เข้าห้องอ่านหนังสือเรื่องเลิกลาย มีอยู่หลายเล่ม,
เข้าห้องอ่านหนังสือ. แล้วอาจจะขอโปรแกรมวิทยุ ส่งเรื่อง
เลิกลายให้ฟังกันก็ได้, ถ้าทำได้ ขอให้คอยฟัง. ทำสมาธิ,
ทำสมาธิเลิกลายตัวตน เลิกจากความรู้สึกว่ามีตัวตน, สักจาก
ความมีตัวตน. พอเลิกลายตัวตน มันก็เป็นเลิกลายโดย
อัตโนมัติ, เพราะว่าเมื่อไม่มีตัวตนมันก็มีอายุไม่ได้ เพราะไม่
มีอะไรเป็นที่ตั้งแห่งอายุนี้. ถ้ามีตัวตน ตัวตนมันเป็นที่ตั้ง
แห่งอายุ, ก็เลิกลายตัวตนเสียสิ อายุก็เลิกไปเอง, ไม่มีที่ตั้ง ไม่
ให้ที่ตั้ง มันก็ไม่มีอายุ. ฉะนั้น ทำความสักจากตัวตน ทำ
จิตใจให้ว่างจากความมีตัวตน มันก็เป็นเลิกลายโดยสมบูรณ์.

นี่ขอบอกเกริ่นไว้แบบนี้ว่าจะทำบุญเลิกลายในปี
คือทำอย่างนี้. ขอร้องให้ท่านทั้งหลายทุกคน ช่วยจำไป
ช่วยบอกกล่าวเพื่อนฝูง ให้รู้กันทั่วถึงทุกคนด้วย ว่าปีนี้
อาตมาทำบุญเลิกลาย, เลิกลายคือเลิกลายบุญเลิกลายกุศล เลิกอะไร
หมด, นี่ช่วยจำไปด้วย, หัวข้อนี้พิมพ์แจก ใครต้องการไป
รับได้ที่กุฏิ เป็นหัวข้อที่พิมพ์แจก. นี่เป็นเรื่องส่วนตัว

ขอโอกาสประกาศว่า จะทำบุญเล็กอายุในปีนี้อย่างไร,
นี่เรื่องส่วนตัวจบแล้ว.

....

ที่นี้ก็เหลือแต่ว่า ทำใจให้พร้อม ทำใจให้พร้อม ทำ
ใจให้พร้อม, พร้อมที่จะทำมาฆบูชา เลิกตัวกูเสียเถอะ เลิก
ตัวกู ถ้ามีตัวกูมันอยู่ที่ตัวกู, ถ้าเลิกตัวกูมันไปอยู่ที่พระพุทธเจ้า
จิตไปอยู่ที่พุทธเจ้า ไปอยู่ที่พระอรหันต์, เลิกตัวกู จิตจะ
เป็นมาฆบูชาจะไปอยู่กับพระอรหันต์ ไปอยู่กับพระพุทธเจ้า.
นี่ขอให้เตรียมตัวพร้อมที่จะทำมาฆบูชา เลิกมีตัวกูเสีย
จิตก็จะตามรอยพระอรหันต์โดยอัตโนมัติ นี่มาฆบูชาที่
สูงสุด.

การบรรยายนี้ก็พอสมควรแก่เวลาแล้ว, ขอให้ท่าน
ทั้งหลายเตรียมใจ กายไม่ต้องก็ได้ เตรียมใจก็แล้วกัน ให้
พร้อมที่จะทำมาฆบูชา บูชาพระอรหันต์ ด้วยการเลิกตัวกูเสีย,
เลิกตัวตนเสีย จิตว่างเหมือนจิตพระอรหันต์, แล้วก็ไปรวม
กับพระอรหันต์เองโดยอัตโนมัติ.

ขอยุติการบรรยายพระธรรมเทศนา ด้วยการสมควร
แก่เวลา, เพื่อจะได้เตรียมตัวสำหรับการเวียนประทักษิณสืบ
ต่อไป ณ กาลบัดนี้. เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้.

หนังสือชุดหมูนั้ธรรมจักร

อนุโมทนาและธรรมปฏิสันถาร

ท่านผู้เป็นประธาน ในการถวายปริญญา
และผู้มาร่วมด้วยกัน ทั้งหลาย,

อาตมาขอกล่าวคำแสดงความยินดี, ขอบคุณและ
อนุโมทนา, พร้อมทั้งธรรมิกถาเป็นสังสุทท้าย ให้แก่ท่าน
ทั้งหลาย.

ขอแสดงความยินดีในข้อที่ว่า การช่วยกันประกาศ
คุณงามความดี หรือยกย่องคุณงามความดีนี้ มีผลพิเศษซ่อน
อยู่ประการหนึ่ง, ก็ทำให้มีผู้สนใจจะฟังอาตมาพูดนั้นเพิ่ม
ขึ้น ๆ. ในการที่เป็นผู้ได้รับปริญญา^{นี้} ทำให้มีผู้สนใจจะฟัง
^{ฮามตาพูด}เพิ่มขึ้น. ข้อนี้มิได้เป็นไปเพื่อกิเลสตัณหาอะไร

ในการถวายปริญญาการศึกษาศาสตรั้คุณั้บัณฑิตกิตติมศักดิ์

สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ๙ ก.พ. ๒๕๓๓

แต่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนหรือโลก จึงขอแสดงความยินดีและขอบคุณ.

แล้วก็ขอต้อนรับด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ เพราะไม่มี
 อามิสสิ่งของอะไรมากมายที่ไหนจะมาตอบแทน ขอตอบแทน
 ด้วยหนังสือ. ข้อที่จะกล่าวเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ เป็นการ
 อนุโมทนาไปด้วยในตัว ก็คือว่าพวกเราทั้งหมดได้ช่วยกัน
 ทำให้ธรรมะมีกำลังเพิ่มขึ้น ถ้าธรรมะมีกำลังเพิ่มขึ้น
 อธรรมก็ย่อมจะถอยกำลังเป็นธรรมดา. นี้ขอให้มองกัน
 ในแง่โลก, ต้องพูดว่า โลกกำลังจะวินาศ เพราะ
 ความเจริญทางวัตถุยิ่งขึ้น เพราะว่าความเจริญทาง
 วัตถุนี้มันส่งเสริมความเห็นแก่ตัว, มันไม่ส่งเสริมความ
 เห็นแก่ผู้อื่น หรือเห็นแก่ความถูกต้อง

ความเจริญทางวัตถุนี้มันทำให้เห็นแก่ตัวมากขึ้น ๆ,
 ยิ่งเจริญทางอุตสาหกรรมเป็นกำลังเพื่อความเจริญทางวัตถุแล้ว
 มันก็มากมายมหาศาล; มันก็ช่วยให้เพิ่มความเห็นแก่ตัวอย่าง
 มหาศาล ไม่มีอะไรที่จะเป็นเครื่องควบคุมหรือยึดหน่วงให้
 เพียงพอแล้ว มันจะต้องวินาศเป็นแน่นอน. เราต้องเห็น

กันไว้ว่า ถ้ายิ่งเจริญทางวัตถุ ก็ต้องยังมีธรรมะเข้ามา เป็นเครื่องคุ้มครอง. พุทฺโธให้ชักอีกทีหนึ่งว่า ยิ่งเจริญทาง วัตถุ ต้องมีธรรมะเข้ามาเป็นเครื่องคุ้มครองให้ทั้ท้เทียมกัน ถ้าปล่อยให้ความเจริญทางวัตถุเป็นไปโดยส่วนเดียว มันก็ส่งเสริมความเห็นแก่ตัวจนสูงสุด แล้วก็วินาศเพราะเหตุนั้น.

ว่าที่จริงเดี๋ยวนีโลกนี้ก็มีความเห็นแก่ตัวอย่างมากอยู่ แล้ว, ขอให้พิจารณาดูเถิด คนจนก็เห็นแก่ตัว, คนมั่งมีก็เห็นแก่ตัว, คนนอกนั้นก็เห็นแก่ตัว, สหประชาชาติเป็นที่พูด ถกเถียงกันเรื่องระหว่างบุคคลผู้เห็นแก่ตัว มันไม่อาจจะปราบปรามความเห็นแก่ตัว. United Nation อยากจะให้เป็น United Religion Organization, UNO นั้นขอให้เปลี่ยนเป็น URO เถิด, United แล้วก็ Religion แล้ว Organization มันก็เป็น URO ; ว่า ถ้ามีการรวมกำลังของศาสนาทั้งหมดแล้ว มันจะช่วยปราบปรามความเห็นแก่ตัว. เดี๋ยวนีนี้เป็นแต่เพียงนั่งกลบเกลื่อน หรือคอบคำถาม หรือแก้ปัญหาคัดข้องเรื่องแย่งกันเห็นแก่ตัว แย่งกันเห็นแก่ตัว แย่งกันเห็นแก่ตัว, อากมาเคยอุปมาเรื่องนี้ว่า เหมือนกับท้าวมาลีวราชนั่งไกล่เกลี่ยอยู่นั้น

ไม่มีผลอะไร, ต้องเอาธรรมะเข้าไป ธรรมะเข้าไป แล้วก็จะได้ควบคุมความเห็นแก่ตัว.

กุญแจ โทษร้าย อันตรายที่กำลังเกิดทั่วโลก ๆ, ถ้าพูดถึงมลภาวะ มลภาวะ ก็ร้ายชนิดก็ถาม มาจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ทั้งนั้นแหละ, การทำลายป่า ทำลายธรรมชาติ ก็มาจากความเห็นแก่ตัว, ข้อขัดข้องนานาประการในทุกหนทุกแห่ง ถนนหนทาง ทำรถ ทำเรือก็มาจากความเห็นแก่ตัว, อาชญากรรมมันเพิ่มขึ้นนั้นก็เพราะเห็นแก่ตัว, ต้องเพิ่มศาล เพิ่มเรือนจำ เพิ่มโรงพัก แล้วก็เพิ่มโรงพยาบาลบ้า, ที่น่าละอายที่สุด เพิ่มโรงพยาบาลบ้า จนไม่มีเงินจะเพิ่มแล้ว; ทั้งหมดมันมาจากความเห็นแก่ตัว. เพราะฉะนั้นขอให้เราสนใจกันเป็นพิเศษว่า ความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวมันมันเป็นต้นเหตุแห่งความเลวร้ายทั้งปวง. ถ้าสภาก็เห็นแก่ตัว, รัฐบาลก็เห็นแก่ตัว, พลเมืองก็เห็นแก่ตัว แล้วมันจะมีอะไรเหลือ. นี่ขอให้ระวัง ช่วยกันป้องกันไว้ อย่าให้มันถึงขนาดนั้นเลย.

ให้ทุกคนระลึกถึงโทษเลวร้ายแห่งความเห็นแก่ตัว, ช่วยกัน ๆ ๆ ทุกคน ๆ ช่วยควบคุมความเห็นแก่ตัว, จัดการ

การศึกษาเสียใหม่ ในลักษณะที่ควบคุมความเห็นแก่ตัว ไม่ส่งเสริมเด็กทารกให้เห็นแก่ตัวไปตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึง มหาวิทยาลัย. นี่ความไม่เห็นแก่ตัวมันจะช่วยคุ้มครองโลก อย่างที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า ยิ่งเจริญทางวัตถุเท่าไรก็ต้อง เตรียมธรรมชาติไว้ให้มากพอกันเถอะ ควบคุมโทษที่จะเกิดจากความเจริญทางวัตถุ

ฉะนั้น ขอให้เรามาช่วยกันทุกอย่างทุกทาง ที่จะสร้างธรรมชาติควบคุมความเห็นแก่ตัว. พุทได้เลยว่า ถ้าความเห็นแก่ตัวหมดไป ความไม่เห็นแก่ตัวเกิดขึ้นมาแทน โลกนี้ก็เป็นโลกพระศรีอารียเมตไตรย ในพรินตาเดียว; สามารถสร้างโลกพระศรีอารียเมตไตรยได้ในพรินตาเดียว ด้วยความไม่เห็นแก่ตัว. ช่วยกันสร้างความเห็นแก่ตัว ระบบการศึกษา ระบบผลิต หรือระบบเศรษฐกิจ หรือระบบอะไรอย่าได้เป็นไปเพื่อส่งเสริมความเห็นแก่ตัว.

เดี๋ยวนี้มันก็ส่งเสริมความเห็นแก่ตัวโดยไม่รู้สึ้กตัว, มันก็ส่งเสริมกันมาก ฉะนั้นอาชญากรรมจึงมีมาก, อาชญากรรมที่ไม่เคยมี ก็มี, เรื่องยาเสพติด เรื่องโรคเลวร้ายอะไร

เหล่านี้, มันมาจากความเห็นแก่ตัว, ของใหม่ ๆ นั้นมันเพิ่งเกิดขึ้น เมื่อมีความเห็นแก่ตัว. ขอพูดสักหน่อยว่า น่าสะอายสัตว์เครื่องจัน, สัตว์เครื่องจันไม่ได้เพิ่มความเห็นแก่ตัว; แต่ก่อนนั้นมันอยู่อย่างไร เทียบมันก็ยังอยู่อย่างนั้น, มันมีความเห็นแก่ตัวเท่านั้น, มันไม่ได้เพิ่มความเห็นแก่ตัว ปัญหาจึงไม่มีในโลกสัตว์เครื่องจัน. ส่วนในโลกมนุษย์เรา มันเพิ่มความเห็นแก่ตัวทุกยุคทุกสมัย ทุกยุคทุกสมัย แล้วมันจะเพิ่มมากที่สุดในยุคนี้. ยุคเจริญด้วยวัตถุอุตสาหกรรมนี้ เรื่องเป็นนิกรสเป็นเนกส ระวังให้ถี่เถอะ, ถ้ามันไม่มีธรรมะมาช่วยคุ้มครองให้เพียงพอแล้ว มันก็เท่ากับเชือกคอตตัวเองไม่ต้องสงสัย.

ขอให้สนใจเรื่องที่จะกำจัดความเห็นแก่ตัว ด้วยการศึกษาด้วยเครื่องมือทุกชนิด, เอาความไม่เห็นแก่ตัวเข้ามาเป็นที่พึ่ง แล้วโลกนั้นมันก็จะรอด โลกนั้นมันก็จะรอด. ฉะนั้น ขอให้ช่วยกันคิดพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้เกิดความไม่เห็นแก่ตัว.

เอา, ที่นี้ก็ขอพูดต่อไปสักหน่อยว่า พระพุทธศาสนาแสนจะประเสริฐ ในการที่จะกำจัดความเห็นแก่

ตัว, คือสอนเรื่องอนัตตา เรื่องไม่มีตัว. ถ้าเข้าใจความไม่มีตัว, ไม่มีตัวแล้วมันจะเห็นแก่ตัวได้อย่างไร; เพราะมันไม่มีตัวที่จะเห็น มันก็ไม่เห็นแก่ตัวโดยอัตโนมัติ. ฉะนั้นขอให้พระพุทธรูปศาสนากลับมา สอนเรื่องไม่มีตัวนี้แหละ, ซึ่งคนโง่เข้าใจไม่ได้ แล้วหัวเราะเยาะ, นั่นแหละจะเป็นที่ฟังในอนาคต.

ไม่มีตัว มันเป็นแต่เพียงธรรมชาติ, ของธรรมชาติ ตามธรรมชาติ, กายกับใจ ๒ อย่างนี้พอแล้ว เป็นธรรมชาติ เป็นไปตามธรรมชาติ; ไม่ต้องมีสิ่งที่ ๓ คือ อามัน หรือ อักตา หรือ ego หรือ self, soul อะไร ไม่ต้องมี, ไม่ต้องมีสิ่งที่ ๓ มีแต่เพียงว่า กาย กับ ใจ มันมีระบบประสาทที่กายช่วยให้ใจรู้สึกสิ่งต่างๆ ได้ นี้พอแล้ว. เห็นรูป ฟังเสียง ทดมกลิ่น ลิ้มรส ใญ่ภูษัพพะ กิณนี้รู้สึกอะไรก็ได้โดยไม่ต้องมีอักษหรือตัว มีแต่ว่าระบบประสาท คือกายกับใจรู้สึกอย่างไรก็แก้ไขไป ในส่วนที่ต้องแก้ไข มันก็พอ ไม่ต้องมีตัว ถ้ามีตัวมันจะเห็นแก่ตัว.

ตัวอย่างง่ายๆ ว่า ถ้าตาเห็นรูป เมื่อมีการเห็นรูป ก็ขอให้ตามันเห็น อย่างว่าตัวก็เห็น, เมื่อมีการได้ยินเสียง

ก็ให้ระบบประสาทหูได้ยิน อย่าว่าตัวหูได้ยิน, ถ้ามันได้กลิ่นหอม ก็ระบบประสาทที่จมูกมันได้กลิ่นหอม อย่ามีตัวหูหอมเลย, อย่ามีตัวหูอ้อยทางกลิ่น, อย่ามีตัวหูอ้อยทางผิวหนังเลย, มันเป็นเรื่องของระบบประสาทโดยไม่ต้องมีตัวหู. นี่ท่านลองคิดดูว่า ความเห็นแก่ตัวมันเกิดได้ยาก เพราะมันไม่ได้มีตัวหู. ในด้านตรงกันข้ามฝ่ายลบก็ว่า ถ้ามีคบาตนิ้วก็ให้มีคบาตนิ้วอย่าให้มีคบาตหู. เทียบมันไว้ มันบาตนิ้วนึกเดียว มันก็ว่ามีคบาตหู มันกลัว มันกลัวตายขึ้นมา ถ้ามีคบาตหูมันกลัวตาย, ถ้ามีคบาตนิ้วมันไม่เป็นไร. ฉะนั้น ขอให้มันอยู่ที่ว่าตามธรรมชาติ, ระบบประสาทตามธรรมชาติ, ไม่ต้องมีตัวหูทั้งฝ่ายบวกและทั้งฝ่ายลบ; เมื่อไม่มีตัวหู มันก็ไม่เห็นแก่ตัวกเท่ามันแหละ.

นี่เป็นหลักสำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา ที่ไม่เหมือนกับศาสนาทั้งหลาย, ซึ่งโดยมากมีตัวกูมีตัวตน มีจอมตัวตน, เป็นพระเป็นเจ้าเป็นอะไรก็สุดแท้ มันมีตัวตนทั้งนั้น. แต่พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างไม่มีตัวตน แล้วก็ไม่มีใครสอนให้ตีให้สูงไปกว่าท่านอีกได้ต่อไป มันก็ควรจะสิ้นสุดในเรื่องนี้.

ฉะนั้น เราปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ทา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันทำหน้าที่ ก็อย่าว่าตัวกูทำหน้าที่, มันเกิดความรู้สึกเป็นสุขขึ้นมา ก็ระบบประสาท ไม่ใช่ตัวกูเป็นสุข, แม้เกิดความสุขขึ้นมา ก็ระบบประสาทมันก็รู้สึก ไม่ใช่ตัวกูเป็นทุกข์, จะเป็นเวทนามาก็คือ เกิดสัญญาสำคัญมันหมายถึงดี ให้เป็นเรื่องของจิตของระบบประสาท อย่าเป็นตัวกู, จะเกิดความคิดความนึกเป็นสังขารขึ้นมา ก็ให้เป็นเรื่องของธรรมชาติของจิต ของความคิดความนึกของจิต มิใช่ของตัวกู.

สอนลูกเด็ก ๆ ให้รู้เรื่องนั้นกันเสียตั้งแต่อยู่ชั้นอนุบาลเลย, ว่าโดยแท้จริงมันไม่มีตัวกู แต่ความโง่มันก็สร้างตัวกูขึ้นมาจนได้. มีความรู้สึกเช่นว่าอร่อยขึ้นมาอย่างนั้นก็ตัวกูเป็นผู้อร่อยเกิดขึ้น. นี่มันประหลาดที่ว่า ผู้กระทำเกิดที่หลังการกระทำ, เขาหาว่าผิด logic ไม่เชื่อ, แต่ที่จริงมันเป็นอย่างนั้น เพราะผู้กระทำมันลม ๆ แล้ง ๆ ไม่ใช่ของจริง. พอเกิดเจ็บขึ้นมาเท่านั้นแหละ มันจะเกิดความรู้สึกขึ้นมาว่ากูเจ็บ; เพราะฉะนั้นกูเป็นมายามันเพิ่งเกิด ผู้กระทำเกิดที่หลังการกระทำ, มีความรักเกิดขึ้นในใจ ก็จะทำให้เกิดตัวกูผู้รัก,

มีความโกรธไม่พอใจเกิดขึ้นในใจเท่านั้น มันก็เกิดตัวกูผู้โกรธ, ความเกลียด ความกลัว ความอิจฉาริษยา ความอะไรต่างๆ มันเกิดก่อน แล้วตัวผู้ ตัวผู้เป็นอย่างนั้นแหละมันเกิดทีหลัง ให้อ่านเรื่องนี้ไว้. ถ้าเห็นว่ามันไม่ถูก logic ก็ขอให้กูเขาเอง ก็แล้วกัน ไม่ต้องไปอ้างอะไรที่ไหน, กูความรู้สึกในใจที่แท้ จริงก็แล้วกัน, แล้วเราก็ไม่มีตัวตนสำหรับที่จะเห็นแก่ตน. อันนี้เป็นวิทยาศาสตร์ของพระพุทธศาสนา เป็นวิทยาศาสตร์สูงสุด แล้วอันนี้แหละจะดับทุกข์ได้, ความรู้สึกว่ามีตัวตนไม่อาจจะดับทุกข์ได้ ต้องเห็นความจริงของธรรมชาติที่ไม่มีตัวตน แล้วตัวตนเพิ่งเกิดขึ้นมาด้วยความโง่; เพราะฉะนั้นสิ่งที่สร้างความโง่ก็คืออวิชชา อวิชชา—ความโง่ ความไม่รู้.

ขอทำความเข้าใจตรงนี้ว่า เรามีอวิชชาเป็นม่านแห่งความโง่, นี้เราหาไม่พบ เพราะม่านแห่งความโง่นี้มันบัง บังหมด โดยเฉพาะบังพระพุทธเจ้า. ท่านช่วยฟังให้คินะ อย่าหาว่าจ้วงจาบ พระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ที่หลังม่านแห่งความโง่ของพวกเรา, พระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ข้างหลังม่านแห่งความโง่ของท่านทั้งหลาย; ถ้าท่านทั้งหลายไม่เอาม่านแห่งความโง่ด้วยอวิชชานี้ออกไปแล้ว ไม่มีหวังที่

จะพบพระพุทธเจ้า. คนโง่ก็ไปเที่ยวหาพระพุทธเจ้าที่อินเดีย บ้าง, ที่วัด ในโบสถ์ที่ไหนต่างๆ ไม่หาที่หลังม่านแห่งความ โง่. ม่านแห่งความโง่ของตัวอยู่ที่ไหนก็ยังไม่รู้ แล้วจะหาพบ หรือ, ต้องหาพบม่านแห่งความโง่ของตน แล้วแหวก ไปหน่อย ก็พบพระพุทธเจ้านั่งอยู่ที่ตรงนี้, สัปพัน หรือเผาไปเลยก็ยิ่งดีไอ้ม่านแห่งความโง่นี้.

ท่านได้สอนว่าทุกคนมิได้มีอยู่จริง มันเกิดขึ้นเพราะ ความโง่, เพราะอวิชชาทำให้เกิดขึ้นมา. มีคบาตนิ้ว ก็ว่ามีค บาคู, ภาเห็นรูปก็ว่ากูเห็นรูป, เวทนาเกิดขึ้น ก็ว่ากูเกิด เวทนา, ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นระบบประสาทตามธรรมชาติ ฉะนั้น ขอให้เรียนความจริงข้อนี้ในฐานะวิทยาศาสตร์ของธรรมชาติ แล้วตัวกูมันก็จะไม่เกิด.

ความยากลำบากมันอยู่ที่ว่า ความรู้สึกที่เป็นบวก และความรู้สึกที่เป็นลบ, ถูกใจก็เป็นบวก ไม่ถูกใจก็เป็นลบ พอความรู้สึกถูกใจเกิดขึ้นเป็นบวก มันก็ตัวกูบวก, ตัวกูที่จะ เอา, ตัวกูที่จะรัก, ตัวกูที่จะยึดครอง, ตัวกูที่จะได้. ถ้ามัน เกิดความรู้สึกที่เป็นลบ มันก็เกิดตัวกูลบ มันก็จะฆ่า, มันก็

จะทำลาย, มันก็จะทำความวินาศ มันเป็นตัวกุกบวกตัวกุก
 ลบอยู่. ความเป็นบวกความเป็นลบนี้มันลึกลับเหลือเกิน, ยาก
 ที่จะรู้จักหรือแก้ไขได้ แต่มันก็ยังเป็นทางที่แก้ไขได้; ถ้า
 เห็นว่า ความเป็นบวกหรือความเป็นลบนั้น เป็นสิ่งที่
 ความโง่สร้างขึ้นให้เป็นบวก สร้างขึ้นให้เป็นลบ ตาม
 ธรรมชาติแล้วไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ.

ท่านผู้ใดศึกษาเรื่องปฏิจจสมุปบาทในพระสุทธศาสนา
 ให้เข้าใจแจ่มแจ้งตลอดสาย แล้วจะเห็นได้ว่าไม่มีบวกไม่มีลบ
 คอก, แต่มันมีว่า เผอิญไปถูกกับความพอใจก็เป็นบวก ไม่
 ตรงก็เป็นลบ. มันเป็นธรรมชาติทั้งบวกและลบ คือไม่มี
 บวกไม่มีลบที่แท้จริง, มันเป็นแต่เพียงความโง่ สร้างขึ้นมา
 ให้เป็นบวกให้เป็นลบ.

เดี๋ยวนี้เราจะใช้วิทยาศาสตร์ช่วยก็ได้ ทำลายความรู้สึก
 ว่าเป็นบวกเป็นลบ หรือเห็นปฏิจจสมุปบาทได้ง่ายขึ้น ก็ว่าอย่า
 ไปหลงความหลอกลวงของความสัมพันธ์อันถูกส่วน
 ระหว่างเวลากับเทศะ time and space, relativity of time
 and space นั้นแหละคือของหลอกอย่างยิ่ง, พอมันสมสัจ

สมส่วนเหมาะสมแล้ว มันก็ออกมาเป็นบวกบ้าง ออกมาเป็นลบบ้าง, พอดีส่วนนิกเดียวกับที่เป็นบวก ก็ไม่เป็นบวก ที่เป็นลบก็ไม่เป็นลบ, มันผิดใน ส่วน time ก็ได้ ผิดในส่วน space ก็ได้, ที่เป็นอ้อยก็ไม่อ้อย ที่เป็นหอมก็เป็นเหม็นไปเลย. ถ้าเราศึกษาความซ้อนกันให้มากๆ ในทางวิทยาศาสตร์ ก็รู้พุทธศาสนาได้เหมือนกัน. ฉะนั้น ขอให้ช่วยกันนำมาสั่งสอนเรื่องคำสอนของไอน์สไตน์เรื่อง relativity of time and space นี้ช่วยกันศึกษามากๆเถิด จะรู้ว่า เรื่องบวกเรื่องลบนี้มันเรื่องหลอกทั้งนั้นแหละ มีผลเช่นเดียวกับรูปปฏิจ-สมบุบาท ไม่มีบวกไม่มีลบ; เพราะฉะนั้น จิตมันก็ไม่มีตัวตน จิตมันก็เป็นกลางซี, จิตมันก็ที่ กงที่อยู่ในความถูกต้อง, ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งให้เป็นบวก ไม่มีอะไรปรุงแต่งให้เป็นลบ มันก็หมกบ่ฎุหา.

ถ้าคนเราไม่รู้สึกรู้สีกเป็นบวกและเป็นลบ มันก็หมกบ่ฎุหา คือไม่เกิดกิเลส; เพราะไม่เห็นแก่ตัว มันไม่มีอะไรที่จะให้รัก ไม่มีอะไรที่ให้โกรธ, ตัวกูมันเกิดไม่ได้. แม้จะมีการกระทำที่เป็นความรู้สึกรู้สีก ก็เป็นของธรรมชาติไป ของตาของหู ของจมูก ของลิ้น ของกาย ของใจไป ของรูป ของเสียง

ของกลืนไป ไม่ใช่ของตัวตน. จิตที่คิดได้อย่างประเสริฐมันก็ไม่ใช่ตัวตน มันเป็นเรื่องธรรมชาติของจิต, กายนั้นก็ทำอะไรได้มากมายเหมือนกัน แต่ไม่ต้องเป็นตัวตน มันเป็นเรื่องตามธรรมชาติของกาย. รู้จักนามรู้อย่างเพียงพออย่างนั้นแล้ว ว่าเป็นธรรมชาติอย่างนั้น แล้วก็ไม่ได้เกิดความรู้สึกว่าตัวตน. นี่คือหัวใจของพระพุทธศาสนา กล่าวไว้เป็นคำสั้น ๆ คำเดียวว่า อนัตตา.

อนัตตาเป็นเครื่องคุ้มครองไม่ให้เกิดความทุกข์, แขนอนัตตาทันทีที่ว่าแขนพระพุทธรูป เครื่องวางเป็นไหน ๆ. เอาอนัตตามาแทนพระเครื่องวาง หรือว่าถ้ามีพระเครื่องวางก็บรรจุอนัตตาไว้ในพระเครื่องวาง อย่าให้ลืมนะ มันเป็นอนัตตา แปลว่า มิใช่ตัวตน มิใช่ตัวตน มิใช่ตัวตน. คำนี้มีผู้แปลผิด ๆ ว่า ไม่มีตัวตน มันไม่ได้มันผิด มันไม่ใช่ตัวตน. มันมี มีมากมาย, แล้วก็ตัวตนมาตั้งแต่อันแต่แรก ตั้งแต่แรกเกิด มันมีตลอดเวลาว่าตัวตน นั้นความโง่ ม่านแห่งความโง่. ทำลายม่านแห่งความโง่เสีย โอ้, มันธรรมชาติ ไม่ได้มีตัวตน, พอไม่มีตัวตน มันก็ไม่มีทางที่จะเห็นแก่ตน, เมื่อไม่เห็นแก่ตน จิตก็คงที่เป็นกลาง ไม่ถูกหลอกให้เป็นบวก ไม่ถูกหลอก

ให้เป็นลบ มันก็ไม่เห็นแก่ตน มันก็ไม่เกิดเรื่องกิเลส ไม่มี
กิเลส ไม่มีทางจะเกิดกิเลส.

ฉะนั้น ขอให้ศึกษาเรื่องอนัตตา เป็นเรื่องสูงสุดของ
พระพุทธศาสนาไว้ เป็นเครื่องคุ้มครองคนและคุ้มครองโลก
มันจะช่วยโลกให้พ้นจากความวิनाส. ถ้าโลกยังเจริญด้วยวัตถุ
เพียงไร ขอให้มีความรู้เรื่องอนัตตาเพิ่มขึ้นเพียงนั้น แล้วก็
คุ้มครองโลกไว้ไม่ให้ต้องวินาส สร้างอุตสาหกรรมมากกว่านี้
สักร้อยเท่าพันเท่าก็ไม่วินาส ; แต่ถ้าวามันมีอุตสาหกรรมโดย
ไม่มีธรรมะที่ถูกต้องช่วยควบคุมแล้ว มันจะสร้างความเห็นแก่
ตัวนั้นครองโลก แล้วมันก็วินาสไม่ต้องสงสัย.

ขอฝากไว้แต่ทุกท่านทุกคนว่า พระพุทธศาสนา
ของเราสอนเรื่องอนัตตา แปลว่ามีใจตน, ถ้าสุดโต่ง
ฝ่ายนี้มันว่า อตฺตาฯ มีตนฯฯ. ถ้าสุดโต่งฝ่ายโน้นมันไม่มี
อตฺตา นิรัตฺตาฯ ไม่มีตัวตน ไม่มีตัวตนเสียเลย, แต่ว่าพระพุทธ
ศาสนาอยู่ตรงกลาง อนัตตา มีตนซึ่งมีใจตัวตน. ช่วย
ฟังให้ดี มีตนซึ่งมีใจตัวตน. เราพูดให้ฝรั่งฟังในข้อนี้ลำบาก
เหลือเกิน ว่ามีตัวตนซึ่งมีใจตัวตน, พูดไป เขาก็หัวเราะ

you are you with not real you. เขาฟังว่าเป็นไปไม่ได้
 เรามีตัวตนเสมอ, เรามีตัวตนซึ่งมันมิใช่ตัวตน ฟังเข้าใจไม่ได้
 แท้ นั้นคือความจริง.

ฉะนั้น ขอให้สนใจเถอะว่า ธรรมะที่จะช่วยเราได้นั้น
 คือธรรมะเรื่องอนัตตา ไม่มีตัวตน แล้วก็ไม่เห็นแก่ตน, แล้ว
 มันก็ไม่มีกิเลสใดๆ มันไม่มีหลงบวกไม่มีหลงลบ, อยู่เหนือ
 บวกเหนือลบไปเสียหมด เป็นอันว่าหมดปัญหา. นี่ขอให้ท่าน
 ทั้งหลายช่วยกันเผยแผ่ ช่วยซึ่งกันและกันให้ได้ปฏิบัติ มี
 ความรู้เรื่องอนัตตา.

อาตมาขอแสดงความขอบคุณอีกครั้งหนึ่ง ต่อท่าน
 ผู้เป็นประธานของการมาถวายปริญญา ว่าคงจะช่วยให้คนฟัง
 อาตมามากขึ้น, หรืออยากจะฟังมากขึ้น หรือจะเชื่อและนำ
 ไปพิจารณาพิจารณามากขึ้น เพราะว่ามันมีเครดิตขึ้นมาบ้างแล้ว.
 ให้มันมีผลว่า ให้เราสนใจธรรมะมากขึ้น ให้ธรรมะมีกำลัง
 เพิ่มขึ้น ให้ธรรมมันถอยกำลังลงไป แล้วโลกนี้ก็จจะรอด.

สรุปความสั้น ๆ อีกครั้งหนึ่งว่า โลกจะวินาศเพราะ
 ความเห็นแก่ตัว, จงรีบสร้างธรรมะคือความไม่เห็นแก่

ตัว มาให้ทัน เทียมทันเพียงพอกับความเจริญทางวัตถุ ซึ่ง
 มันส่งเสริมความเห็นแก่ตัว. วัตถุนั้นส่งเสริมความเห็นแก่ตัว
 ส่งเสริมกิเลส เราต้องเอาเครื่องป้องกันคุ้มครองมาให้
 เพียงพอ คืออนัตตา อนัตตา—ไม่ใช่ตัว อย่าให้ถูกหลอก
 โดยอวิชชาอีกต่อไป. พระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่หลัง
 ม่านแห่งความโง่ของตนเอง วิชาให้พบ วิชาให้พบ,
 แหวกม่านนั้นหน่อยหนึ่งก็พบพระพุทธเจ้า, เอาไฟเผาเสีย
 สับเสียก็ได้ให้ไม่มีม่านแห่งอวิชา แล้วพระพุทธเจ้าก็จะอยู่
 กับเราตลอดเวลา, ไม่ต้องไปหาที่อินเดีย, ไม่ต้องไปหาที่วัด
 ไม่ต้องไปหาในโบสถ์ ไม่ต้องไปหาที่ไหน, พระพุทธเจ้าจะอยู่
 กับเรา ถ้าเราเพิกสิ่งที่ติดกันขวางกัน คือม่านแห่งความโง่ออก
 ไปเสียได้.

ขอฝากท่านทั้งหลายไว้โดยใจความว่าอย่างนี้ว่า พระ-
พุทธศาสนามีอย่างนี้. ขอให้ช่วยกันส่งเสริมพระพุทธศาสนา,
เผยแผ่พระพุทธศาสนา, ช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ปฏิบัติพระ
พุทธศาสนา.

นี่คือคำกล่าวของอาตมา รวมความว่า ขอแสดงความ
 ความขอบพระคุณในการถวายปริญญา, ขอนุโมทนาในการ

กระทำ^๕ และขอให้เข้าใจสิ่งที่กระทำ^๕ และให้ได้ประโยชน์
จากสิ่งที่กระทำ^๕อย่างสูงสุด แล้วให้มีความเป็นพุทธบริษัทที่
เจริญงอกงามแท้จริงสูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป. มีความเป็นพุทธบริษัท
คือความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานยิ่ง ๆ ขึ้น ๆ ไป, รู้แล้วก็
ตื่นจากหลับ แล้วก็เบิกบานเหมือนคอกไม้บานยิ่ง ๆ ขึ้น ๆ ไป
สมกับความเป็นพุทธบริษัทของกันและกัน จงทุกๆท่านเทอญ.

ดีในชั่ว

ส่วนที่ดี มีซ่อน อยู่ในชั่ว
 ซึ่งสอนให้ เต็มตัว ไม่ยังท่า
 มันสอนอย่าง เจ็บซ้ำ เป็นธรรมดา
 แต่มันสอน ลึกกว่า เมื่อได้ดี

ชั่วมันสอน มากกว่า หรือจริงกว่า
 มันสอนได้ ดีกว่า ความสุขศรี
 สอนดีกว่า ให้กลับตน จนถูกวิธี
 เกลียดกแล้วชั่ว กว่าก่อนนี้ คืออย่างจริง

ให้ศรัทธา วิงหา พระศาสนา
 เรียนสิกขา ภาวนา เป็นอย่างยิ่ง
 สัตว์นรก หมกอยู่ ยังรู้ดี
 ตัวของตัวเอง เพราะชั่วสิ่ง สอนรุนแรง ๗

(หัวข้อธรรมในคำกลอน ของ พุทธทาสภิกขุ)

ชั่วในดี

ส่วนที่ชั่ว มีกลัว อยู่ในดี
 คือดีมี เลศยั่ว ให้มัวหลง
 ไม่ค่อยสอน ไม่ค่อยเตือน อาจเพื่อนหลง
 สอนไม่ลึก สอนไม่ตรง จึงหลงดี

ยั่วให้หลง ในดี-ดี เป็นผีบ้า
 ไม่นานหนอ ต่อมา ก็สิ้นศรี
 ดีมันสอน ไม่ค่อยจะ ถูกวิธี
 ยึดมั่น “ดี” แล้วยิ่งยาก จะจากวาง

ยังมีดี ก็ยังมี คนรบกวน
 หลายกระบวน หลายวิธี ไม่มีสร้าง
 พวกริชยา ก็หาช่อง จ้องจิตล้าง
 มองดูบ้าง ชั่วในดี มืออยู่น้อย ๆ

(หัวข้อธรรมในคำกลอน ของ พุทธทาสภิกขุ)

บันทึกการจัดพิมพ์

ธรรมสภา ขอกราบนมัสการขอบพระคุณ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ
อาจารย์พุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม องค์บรรยายหนังสือ ชุต
หมุนลัทธิธรรมจักร รักษาต้นฉบับเดิม เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณเมตตา พานิช ประธานมูลนิธิธรรมทาน ที่ อนุญาต
และสนับสนุนการจัดพิมพ์ ขอกราบขอบพระคุณ มูลนิธิเผยแพร่วีถีชีวิตประเสริฐ
องค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ผู้จัดพิมพ์ในครั้งแรก เป็นอย่างสูง

หนังสือชุดหมุนลัทธิธรรมจักรของพุทธทาสภิกขุ

๑ ชุด มี ๒๐ เล่ม ราคาเล่มละ ๑๐๐ บาท

๑. ความสุขสามระดับ	๒. ความหมดทุกข์
๓. คุณพระไม่ตาย	๔. ความวิเวก
๕. ธรรมะคุ้มครองโลก	๖. ชีวิตคือขันธุ์ ๕
๗. พระไตรลักษณ์	๘. สัมมาทิฏฐิ
๙. กระแสชีวิต	๑๐. กุศของชีวิต
๑๑. คู่มืออานาปานสติ	๑๒. มาร - นีวรณ
๑๓. พระพุทธะองค์จริง	๑๔. อะไรเป็นอะไร
๑๕. อคัมมยดาภดา	๑๖. อคัมมยดาประยุกต์
๑๗. การศึกษาของโลก	๑๘. พระ - ครู - แพทย์
๑๙. สากลพรหมจรรย์	๒๐. หัวใจธรรมศาสตร์

ท่านที่ประสงค์มีไว้เพื่อศึกษาหรือจัดพิมพ์เป็นธรรมทาน โปรดติดค่อที่...

ธรรมทานมูลนิธิ ๖๘/๑ หมู่ ๖ ต. เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐

โทร. (๐๗๗) ๔๓๑๕๖๖-๗, ๔๓๑๖๖๑-๒ โทรสาร. ๔๓๑๕๕๗

ธรรมสภา ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

โทร. (๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕, ๘๘๘๗๕๔๐, ๔๔๑๑๕๘๘ โทรสาร. (๐๒)๔๔๑๑๕๑๗

๑ วรรณกรรมชุดธรรม โทษณ์จากพระโอบนุ
ลอบปยุต ทุนลัทธิธรรมจักร ของฝากไว้เป็นมรดก
คุณธรรมของผู้ประภคณบัณฑิตกตกรรณ แล้วประภค
ปถอกลองผู้ธรรมะเรวี ศิลป์ห้วงทศุหัตถนพ่งพ่านสาธุชน
ทั้งทลารณ หัวพื้นปยุตพี เพ็ลลออกงานในห้วงนหัง
ธรรมะเรวีนั้น คดลกลักข่าวสาณ อสำผู้สืบ

มรดกที่มอบฝากไว้ ของ

ขอทราบณปู โทษณ์พ่านล่ทุกพ่านที่ป่รอลสมทขอสำลัคคณพ
โพระคณขอสมทขอสำลัคคณพพ่ลนังลัคคณพ่ลนังนเระเวลา ๑๐๐ ขาพ